

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
**Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών**
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
*Γεωπολιτική Ανάλυση, Γεωστρατηγική Σύνθεση
και Σπουδές Άμυνας και Διεθνούς Ασφάλειας*

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

Το Σύμφωνο της Σανγκάης (Shanghai Cooperation Organisation, SCO) ως
Ανακατανομής Ισχύος στο γεωπολιτικό ισοζύγιο της Κεντρικής Ασίας

Επόπτες: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης, κύριος επιβλέπων

Δρ Κωτούλας Ε. Ιωάννης

Δρ Δωματιώτη Ξανθίππη

Ονοματεπώνυμο: Ελένη Σεφέρου

Αθήνα, 2021

Όνοματεπώνυμο: Ελένη Σεφέρου

Αριθμός μητρώου: 201710323

Επόπτες: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης, κύριος επιβλέπων, Δρ Κωτούλας Ε. Ιωάννης,
Δρ Δωματιώτη Ξανθίππη

Τίτλος: Το Σύμφωνο της Σανγκάης (Shanghai Cooperation Organisation, SCO) ως
Ανακατανομητής Ισχύος στο γεωπολιτικό ισοζύγιο της Κεντρικής Ασίας

Αριθμός λέξεων: 18.614

Ημερομηνία κατάθεσης: 12/02/2021

Δήλωση: Με την υποβολή της παρούσας και τη συμπλήρωση του ανωτέρω πίνακα, βεβαιώ ότι έχω αναγνώσει και κατανοήσει τις πολιτικές και τους κανονισμούς του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) σχετικά με την αξιολόγηση των εργασιών και τα ακαδημαϊκά παραπτώματα.

Ημερομηνία

Υπογραφή

**ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΗΣ ΣΑΝΓΚΑΗΣ (SHANGHAI COOPERATION
ORGANISATION, SCO) ΩΣ ΑΝΑΚΑΤΑΝΕΜΗΤΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΣΤΟ
ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ακρωνύμια.....	Σελ.5
Εισαγωγή.....	Σελ.6-9
1. Επισκόπηση της βιβλιογραφίας.....	Σελ.10-30
1.1 Η δομή και τα χαρακτηριστικά του Οργανισμού.....	Σελ.12-17
1.2 Οι δύο θεμελιώδεις δρώντες του Οργανισμού- Ρωσία και Κίνα.....	Σελ.18-20
1.3 Οφέλη και στρατηγικοί στόχοι Ρωσίας, Κίνας και λοιπών κρατικών δρώντων..	Σελ.21-30
2. Μεθοδολογία.....	Σελ.31-33
3. Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση.....	Σελ.34-58
3.1 Δομικές αδυναμίες του Συμφώνου.....	Σελ.34-40
3.2 Οι γεωπολιτικοί δείκτες των γεωπολιτικών πυλώνων της Άμυνας/Ασφάλειας και της Οικονομίας.....	Σελ.41-58
4. Γεωπολιτικό υπόδειγμα τάσεων ανακατανομής ισχύος.....	Σελ.59-63
Επίλογος.....	Σελ.64-67
Παράρτημα χαρτών.....	Σελ.68-73
Βιβλιογραφία.....	Σελ.74-79

Ακρωνύμια

ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΕ	Ευρασιατική Οικονομική Ένωση
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΗΑΕ	Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΚΑΚ	Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων Κρατών
ΛΔΚ	Λαϊκή Δημοκρατία Κίνας
ΟΑΕ	Οργανισμός Αφρικανικής Ένωσης
ΣΓΑ	Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση
ΣΣ	Σύμφωνο Σανγκάης-Οργανισμός SCO- Shanghai Cooperation Organization
ΣΣΚ	Συμβούλιο Συνεργασίας Κόλπου (GCC, Gulf Cooperation Council)
ASEAN	Association of South East Asian Nations
BRI/ OBOR	Belt Road Initiative/ One Belt One Road
BRICS	Brazil, Russia, India, China, South Africa
ETIM	East Turkestan Islamic Movement
EURASEC	Eurasian Economic Community
IMU	Islamic Movement of Uzbekistan
NATO	North Atlantic Treaty Organization
PfP	Partnership for Peace
PLA	People's Liberation Army
RATS	Regional Anti-Terrorist Structure of SCO
SALT (I, II)	Strategic Arms Limitation Talks
SORT	Strategic Offensive Reductions Treaty
SREB	Silk Road Economic Belt
START(I-III)	Strategic Arms Reduction Treaty
TAR	Tibet Autonomous Region
TIP-	Turkistan Islamic Party
XUAR	Xinjiang Uighur Autonomous Region (Αυτόνομη Περιφέρεια Ουϊγούρων Ξίνγιάνγκ)

Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη διερευνά την εξελικτική πορεία της, αρχικά ως ‘Shanghai 5’ συσταθείσης ομάδας εν έτει 1996, αποτελουμένης από τα ακόλουθα κράτη: Κίνα, Ρωσία, Καζακστάν, Κιργιστάν, Τατζικιστάν, έδρα της οποίας ορίσθηκε το Πεκίνο. Η επίσημη ανακοίνωση της μετεξέλιξης της Ομάδας σε Οργανισμό/ Σύμφωνο για τη Συνεργασία της Σανγκάης (SCO) πραγματοποιήθηκε στις 15 Ιουνίου 2001· έτος προχωρήσεως και του Ουζμπεκιστάν (Shanghai 6). Ο καταστατικός Χάρτης του Οργανισμού υπεγράφη το 2002 και τέθηκε σε ισχύ το αμέσως επόμενο έτος. Τον Ιούνιο του 2017 κατά τη σύνοδο κορυφής στην Αστάνα (πλέον Νουρ Σουλτάν) προσχώρησαν η Ινδία και το Πακιστάν. Πλέον ο Οργανισμός αποτελείται από 8 κράτη-μέλη, τα οποία και αποτελούν την πλειοψηφία των χωρών της Κεντρικής Ασίας (με εξαίρεση το Τουρκμενιστάν). Από μια μάλλον ασθενή δομή ασφαλείας στις αρχές της δεκαετίας του ‘90, είναι πράγματι ενδιαφέρον το πώς όλα αυτά τα κράτη που συμμετέχουν πλέον στην SCO είτε ως πλήρη μέλη, είτε ως παρατηρητές, είτε ως εταίροι διαλόγου, έχουν επιλέξει να συνεργασθούν σε διάφορους τομείς και να συγκροτήσουν έναν διαρκώς εξελισσόμενο διεθνή περιφερειακό οργανισμό. Το γεωπολιτικό ενδιαφέρον διαφαίνεται να μετατοπίζεται σταδιακά από την Ευρώπη προς την Ανατολή.

Στο παρόν ερευνητικό κείμενο, θα εξετάσουμε πώς ένα πολυμερές περιφερειακό φόρουμ (Shanghai 5), εξελίσσεται σε περιφερειακό οργανισμό συνεργασίας για την ασφάλεια (SCO). Θα διερευνηθούν επίσης τα κίνητρα κάθε χώρας προκειμένου να ενταχθεί στις τάξεις της SCO, καθώς και ο τρόπος αλληλεπίδρασης μεταξύ των κρατών-μελών, αλλά και τα βασικά προσκόμματα στους μεταξύ των συσχετισμούς.

Μετά το 1991 λοιπόν, παρατηρούμε μια προσπάθεια –διόλου εύκολη- από τα κράτη της Κεντρικής Ασίας να καθιερώσουν ένα κοινό καθεστώς ασφαλείας που θα μπορούσε να διασφαλίσει τη σταθερότητα και την ασφάλεια στην περιοχή. Ενδεχομένως να υπάρχει πράγματι κάτι ιδιαίτερο, το οποίο οδήγησε σπουδαίους γεωπολιτικούς και γεωστρατηγικούς αναλυτές, όπως τον Sir Halford Mackinder, τον Nicolas J. Spykman και τον Zbigniew Brzezinski να χαρακτηρίσουν αυτή την περιοχή, ως ‘Heartland’ και ως «μοχλό» του κόσμου.

Το 1904, ο Sir Halford Mackinder παρείχε τα θεμέλια για την έννοια της χερσαίας ισχύος στη γεωπολιτική και επικεντρώθηκε σε θέματα παγκόσμιας στρατηγικής και ισορροπίας δυνάμεων

μεταξύ κρατών¹. Ο Mackinder υποστήριξε ότι οι τρεις ήπειροι της Ασίας, της Ευρώπης και της Αφρικής αποτελούσαν τα δύο τρίτα της στερεάς επιφάνειας του πλανήτη και χαρακτήρισε αυτήν την ξηρά ως το Παγκόσμιο Νησί (World Island). Το 1919, πρότεινε επεκτάσεις στην προαναφερθείσα περιοχή, μετονομάζοντάς την σε 'Heartland'- όρο περιλαμβάνων γεωγραφικά το τμήμα της Ευρασίας που σχηματίζεται από την Κεντρική Ασία, τον Καύκασο και τμήματα της σημερινής Ρωσίας. Αν και η θεωρία του Mackinder τροποποιήθηκε από το Spykman, η στρατηγική σημασία της περιοχής συνοψίζεται από τον πρώτο ως εξής: *«Όποιος κυβερνά την Ανατολική Ευρώπη διοικεί την Heartland. Όποιος κυβερνά τη Heartland διοικεί το World-Island. Και όποιος κυβερνά το World-Island διοικεί τον κόσμο»*. Η Κεντρική Ασία στη σύγχρονή της μορφή, εμφανίστηκε ως ανεξάρτητη γεωγραφική περιοχή μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ενώσεως (ΕΣΣΔ). Εξετάζοντας τη θεωρία και τους χάρτες του Mackinder, η περιοχή της Κεντρικής Ασίας βρίσκεται ακριβώς στο κέντρο, ή άλλως, στην «καρδιά» της Heartland· αυτό καταδεικνύει και την ιδιαίτερη στρατηγική της σημασία.

Στην πραγματικότητα, η περιοχή μπορεί να θεωρηθεί το σταυροδρόμι μεταξύ Δύσης και Ανατολής. Ως αποτέλεσμα, οι ξένες δυνάμεις προσπάθησαν αδιάκοπα να αποκτήσουν πρόσβαση, ενίοτε και αποκλειστική κυριαρχία στην Κεντρική Ασία. Χρονικά, είναι το τέλος του 20^{ου} αιώνα που καταδεικνύει το νέο κύμα του μετασχηματισμού τόσο στην Κεντρική Ασία όσο και στην Κίνα. Οπωσδήποτε, ο εκσυγχρονισμός στο εσωτερικό συνοδεύτηκε και συμπληρώθηκε από μια παράλληλη διαδικασία εκσυγχρονισμού στον ρόλο των χωρών αυτών στην παγκόσμια σκηνή². Δεν αποτελεί έκπληξη λοιπόν το γεγονός ότι η Κεντρική Ασία προσελκύει ολοένα και περισσότερο οικονομικό, στρατηγικό και πολιτικό ενδιαφέρον, καθ'ότι θεωρείται ότι ανοίγει προς τον υπόλοιπο κόσμο ένας χώρος με τεράστιες ευκαιρίες για επενδύσεις στην εξόρυξη και εξαγωγή υδρογονανθράκων, μεταλλευμάτων και άλλων πρωτογενών πόρων.

Μελετώντας γεωγραφικά σε αυτό το σημείο την περιοχή της Κεντρικής Ασίας, να σημειώσουμε αρχικά ότι συνορεύει με την Κίνα προς την Ανατολή, την Ευρώπη προς τη Δύση, τη Ρωσία προς τον Βορρά και με κράτη όπως η Ινδία, το Πακιστάν, το Αφγανιστάν και η Τουρκία στο Νότο.

¹ <https://www.geopoliticalmonitor.com/india-needs-a-china-strategy-in-central-asia/>
By Don McLain Gill, June 18, 2020

² GALYAMOVA V., 'Central Asian Countries and China: Managing the Transition', Ch. 14 in *China- Central Asia Countries: making new partnership/ A rising China and its neighbors/ UK Paths International*, Editor Hu Yali, 2008 March, Social Sciences Academic Press (China), pp.244-324.

Όσον αφορά στον ενεργειακό τομέα, η Κεντρική Ασία, γνωστή ως «δεύτερη Μέση Ανατολή» ή «δεύτερος Περσικός Κόλπος»³, διαθέτει 16 μεγάλες ιζηματογενείς λεκάνες, μεταξύ των οποίων 10 παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου. Ο μεγαλύτερος όγκος των κοιτασμάτων εντοπίζεται στις τρεις χώρες που συνορεύουν με την Κασπία Θάλασσα, ήτοι το Καζακστάν, το Ουζμπεκιστάν και το Τουρκμενιστάν.

Τα κράτη ωστόσο της Κεντρικής Ασίας, μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, βρέθηκαν αντιμέτωπα με σημαντικές εσωτερικές προκλήσεις. Ο Alexander Cooley⁴ σε άρθρο του σημειώνει σχετικά ότι, αυτά τα κράτη κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν μια «ανεπιθύμητη» ανεξαρτησία, διότι σχεδιάστηκαν για να κυβερνώνται και να μην είναι ανεξάρτητα. Όπως και ο Yilmaz Bignol ομοίως υποστηρίζει ότι: *«Η εμπειρία ξαφνικής ανεξαρτησίας σύντομα θα αρχίσει να επιταχύνει τη διαδικασία οικοδόμησης των εθνών τους. Ο εθνικισμός βρίσκεται στον πυρήνα της πολιτικής της Κεντρικής Ασίας»*⁵. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν τις ιδιαιτερότητες των προσπαθειών των χωρών της περιοχής να αποσυνδεθούν από το σοβιετικό «άρμα» και να καταστούν ανεξάρτητες. Ωστόσο οι χώρες αυτές αποτελούν την εξαίρεση στον κανόνα σύμφωνα με τον οποίο, κράτη τα οποία έχουν υπαχθεί στο παρελθόν σε απολυταρχικά ή αποικιακά καθεστώτα, δηλώνουν την ανεξαρτησία τους με ταχύτατους ρυθμούς και επιδιώκουν παντοiotρόπως να εκδημοκρατίσουν τους κρατικούς θεσμούς και τις κοινωνίες τους. Για τα κράτη εντούτοις της Κεντρικής Ασίας υπάρχει ένα δίλημμα ασφαλείας που πρέπει να αντιμετωπίσουν. Έτσι, προκειμένου να προωθηθεί και να ενισχυθεί η συνεργασία τους στον τομέα της συλλογικής ασφάλειας, οι πρώην σοβιετικές σοσιαλιστικές δημοκρατίες υπέγραψαν σειρά συμφωνιών αρχικά υπό την αιγίδα της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών- ΚΑΚ (CIS). Επιστέγασμα όλων των προσπαθειών ήταν η υπογραφή του Οργανισμού/ Συμφώνου Συνεργασίας της Σανγκάης.

Στην παρούσα μελέτη, αφού γίνει η πρέπουσα παράθεση στοιχείων για τη δομή του Οργανισμού, τους σκοπούς και τις αρμοδιότητές του, με βάση τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά (χωρική πληροφορία) και με τις απορρέουσες από τη Σκληρή Ισχύ (άμυνα/ασφάλεια και οικονομία) πληροφορίες, θα ακολουθήσει η πληρέστερη δυνατή παρουσίαση των συσχετισμών ισχύος και

³ Ibid

⁴ COOLEY Alexander, Central Asia: a Political History from the 19th century to present ,as seen on the 10th of April 2017, <http://asiasociety.org/countries/conflicts/central-asia-political-history-19th-century-present?page=0,0>

⁵ BIGNOL Yilmaz (Kocaeli University) ,"Nationalism and Democracy in Post-Communist Central Asia", Asian Ethnicity, Volume 5, Number 1, February 2004, Carfax publishing Taylor and Francis Group,p 44,45,46

των αλληλοεπικαλυπτόμενων συχνά συμφερόντων, τόσο εντός, όσο και εκτός της SCO. Οι βασικοί τομείς δράσης (ασφάλεια, οικονομική και στρατιωτική συνεργασία), οι προοπτικές (λαμβάνοντας υπόψιν την πραγμάτωση της OBOR- One Belt One Road/ BRI- Belt Road Initiative, αλλά και το ρόλο των κρατών της ομάδας BRICS - Brazil, Russia, India, China, South Africa), καθώς και τα διακυβεύματα που καλείται να διαχειριστεί και να αντιμετωπίσει ο Οργανισμός, θα στοιχειοθετήσουν την ιδιαίτερη γεωπολιτική βαρύτητα της περιοχής αυτής.

1. Επισκόπηση της βιβλιογραφίας

Αρχικός σκοπός της ενότητας αυτής είναι η διάκριση μεταξύ πρωτογενούς και δευτερογενούς βιβλιογραφίας και η κριτική επισκόπηση της δευτέρας. Τα στοιχεία τα οποία συγκεντρώθηκαν είναι στη συντριπτική τους πλειοψηφία αντικείμενο δευτερογενούς βιβλιογραφικής ερεύνης και όχι αντικείμενο συλλογής ή αναπαραγωγής πρωτογενών δεδομένων. Να σημειωθεί βέβαια ότι ο επιθετικός προσδιορισμός «βιβλιογραφική» νοείται με τη διευρυμένη προσέγγιση του όρου, δεδομένου ότι οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν δεν περιορίζονται στο βιβλίο και στην παραδοσιακή αυτού μορφή- ήτοι το γραπτό κείμενο.

Αφού λοιπόν πρώτα προσδιορίστηκε επακριβώς ο τίτλος του θέματος, υποβλήθηκε σε δοκιμασία ελέγχου σε καταλόγους βιβλιοθηκών, όπως επίσης και σε ευρετήρια άρθρων περιοδικών. Για την παρούσα μελέτη αντλήθηκαν στοιχεία κυρίως από ξενόγλωσση βιβλιογραφία. Αιτία αυτού, πρωτίστως, η απουσία ελληνόγλωσσων κειμένων σχετικών με το ερευνητικό αυτό ερώτημα και δευτερευόντως, η ύπαρξη περισσότερων άρθρων ή συντόμων μελετών παρά εκτενέστερων δοκιμίων ή βιβλίων. Εντούτοις στην πορεία κατέστη δυνατό να συγκεντρωθεί μάλλον ικανοποιητικός αριθμός ξενόγλωσσων βιβλίων, επαρκών για να στηριχθεί στην έκτασή της η παρούσα μελέτη από τα οποία αξιοποιήθηκαν ιδίως οι πίνακες παρέχοντες αριθμητικά στοιχεία. Προχωρώντας λοιπόν σε κριτική επισκόπηση της δευτερευούσης βιβλιο- αρθρογραφίας, παρατηρήθηκε αρχικά ότι για το συγκεκριμένο ζήτημα τα πονήματα εκκινούσαν από πρωτογενή ύλη, και πίο συγκεκριμένα από δηλώσεις ιθυνόντων αξιωματούχων των εμπλεκόμενων κρατών (μελών ή μη του Οργανισμού).

Να σημειωθεί επίσης ότι για την εφαρμοζόμενη μεθοδολογία του παρόντος πονήματος αξιοποιήθηκε αποκλειστικά βιβλιογραφία του Ι. Θ. Μάζη, όπως θα καταδειχθεί και στην αμέσως επόμενη ενότητα. Όσον αφορά στα υπόλοιπα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν λοιπόν αναλυτικότερα επισημαίνονται τα εξής: η πλειονότητα των μελετών επί του θέματος, ανεξαρτήτως εκτάσεως, εστιάζει στα δύο ισχυρότερα μέλη του Οργανισμού, ήτοι Ρωσία και Κίνα. Εκ πρώτης όψεως, και μόνον από την ανάγνωση των τίτλων των πονημάτων που κατέστη εφικτό να μελετηθούν επί του θέματος, παρατηρείται ότι η βαρύτητα στην μελέτη του συγκεκριμένου Οργανισμού αποδίδεται λοιπόν στα δύο αυτά κράτη. Κατ'επέκταση επιχειρείται με την παρούσα μελέτη μία πιο πολύπλευρη διερεύνηση ενός από τη φύση του πολυπαραγοντικού ζητήματος,

όπως είναι η λειτουργία ενός διεθνούς περιφερειακού οργανισμού στο σύγχρονο διαρκώς μεταβαλλόμενο γεωπολιτικό περιβάλλον.

Οι πηγές οι οποίες συγκεντρώθηκαν καλύπτουν χρονικά την τελευταία δεκαπενταετία. Μελετώντας τις πηγές αυτές, μπορεί κανείς να διαπιστώσει το αντικείμενο ενδιαφέροντος όπως αυτό μεταλλάσσεται και «πολυπαραγοντοποιείται» με την πάροδο του χρόνου. Όσον αφορά στον επιδιωκόμενο σκοπό, το σύνολο των πηγών κρίνεται επαρκές για να τεκμηριώσει το ερευνητικό ερώτημα και για να αποτελέσει πρόπλασμα για τη διατύπωση νέων ερευνητικών ερωτημάτων, ενδεχομένως και προτάσεων. Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των πηγών επιχειρήθηκε να διασφαλισθεί με τη χρήση έγκριτων βιβλιοθηκών στις οποίες πραγματοποιήθηκε το μεγαλύτερο μέρος της έρευνας και συλλογής πληροφοριών.

Όλα τα παραθέματα στο παρόν πόνημα παρατίθενται σε μετάφραση από τη συγγραφέα.

1.1 Η δομή και τα χαρακτηριστικά του Οργανισμού

Σήμερα, υπάρχουν, πλέον των οκτώ κρατών- μελών (Ρωσία, Κίνα, Καζακστάν, Κιργιστάν, Ουζμπεκιστάν, Τατζικιστάν, Ινδία, Πακιστάν), 4 κράτη με καθεστώς παρατηρητή στον Οργανισμό- Αφγανιστάν, Ιράν, Μογγολία και Λευκορωσία, καθώς επίσης και 6 κράτη με καθεστώς εταίρου διαλόγου- Τουρκία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Καμπότζη, Νεπάλ και Σρι Λάνκα. Επιπλέον, η ASEAN (Ένωση των Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας), η CIS (ΚΑΚ) και το Τουρκμενιστάν έχουν το ρόλο φιλοξενουμένων. Οι επίσημες γλώσσες εργασίας του Οργανισμού είναι η κινεζική και η ρωσική. Η SCO κατέχει θέση παρατηρητού στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι βασικοί τομείς δράσης του Οργανισμού⁶ είναι: αντιτρομοκρατία (counterterrorism) και συλλογική ασφάλεια, οικονομική και στρατιωτική συνεργασία. Εντούτοις κάποιοι αμφισβητούν τη νομιμοποίηση του Οργανισμού, ενώ άλλοι επικρίνουν την αδιαφάνεια στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Αυτό βέβαια είναι εν πολλοίς απόρροια της αντίληψης ότι οι «θεσμοί δυτικού τύπου» υπερισχύουν των υπολοίπων. Ορισμένοι επίσης ισχυρίζονται ότι οι κυβερνήσεις των συμμετεχόντων κρατών στον Οργανισμό συχνά παραβιάζουν θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Βέβαια ερώτημα παραμένει κατά πόσο δημοκρατικό είναι το ότι πρέπει να εφαρμόζεται παντού το δυτικό πρότυπο διακυβέρνησης για να προσδιοριστεί η δημοκρατικότητα και η νομιμότητα μιας χώρας.

Σύμφωνα με τους Bailes, Dunay, Guang και Troitskiy⁷: *«Η SCO καλύπτει μία από τις μεγαλύτερες γεωγραφικές περιοχές του πλανήτη, μεγαλύτερη από οποιαδήποτε άλλη περιφερειακή οργάνωση, από το Καλίνινγκραντ μέχρι το Βλαδιβοστόκ και από τη Λευκή Θάλασσα μέχρι τη Νότια Σινική. Εάν προστεθούν και οι παρατηρητές του (πλέον μέλη του) φθάνει στον Ινδικό Ωκεανό και στη Μέση Ανατολή. Τα μέλη και οι παρατηρητές του Οργανισμού κατέχουν συλλογικά το 17,5% των αποδεδειγμένων αποθεμάτων πετρελαίου παγκοσμίως, το 47-50% των αποδεδειγμένων αποθεμάτων φυσικού αερίου και αποτελούν το 45% του παγκόσμιου πληθυσμού».*

⁶ LUKIN Alexander, "The Shanghai Cooperation Organisation: What Next?" Russia in Global Affairs, Vol.5, No.3, July-September 2007, 140-147.

⁷ Ibid.

Έναυσμα για τη δημιουργία της SCO αποτέλεσε η ανάγκη αντιμετώπισης των «τριών κακών», ήτοι των αποσχιστικών τάσεων, του εξτρεμισμού και της τρομοκρατίας στην περιοχή. Έτσι η δομή σχεδιάστηκε ανάλογα εντός αυτού του διακυβερνητικού δικτύου, το οποίο διοργανώνει ετήσιες συνόδους κορυφής (από το 2001) καθώς και τακτικές συνεδριάσεις. Η έμφαση η οποία δόθηκε στην οικονομική συνεργασία, οδήγησε στη δημιουργία της SCO Inter Bank Association και του Επιχειρηματικού Συμβουλίου της SCO⁸. Τα θεσμικά όργανα της SCO είναι λίγα σε αριθμό και σχετικά μικρότερου μεγέθους από τα αντίστοιχα άλλων περιφερειακών οργανισμών. Εν προκειμένω είναι η Γραμματεία του Οργανισμού που ιδρύθηκε στο Πεκίνο το 2004 με μόνιμο προσωπικό 30 ατόμων και η Περιφερειακή Δομή για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας (RATS) με προσωπικό επίσης 30 ατόμων, που ιδρύθηκε στην Τασκένδη το ίδιο έτος. Η RATS αποτελεί κέντρο ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των υπηρεσιών ασφαλείας των μελών της SCO και διεξάγει τακτικές αναλυτικές έρευνες και εργασίες.

Επιπλέον η SCO διέπεται από κανόνες, οι οποίοι συχνά αναφέρονται -κυρίως σε κινεζικές πηγές- ως «το πνεύμα της Σανγκάης», είναι μάλιστα σκόπιμα διαφοροποιημένοι από εκείνους που προωθούνται από τη Δύση. Η SCO σέβεται πλήρως τις γενικές αρχές του Διεθνούς Δικαίου, υπογραμμίζοντας παράλληλα τη σημασία της κυριαρχικής ισότητας των κρατών-μελών της. Στο πλαίσιο της SCO, παρόλο που δεν διαθέτουν σκληρή (στρατιωτική) ή ήπια (διπλωματική) ισχύ συγκρίσιμη με τους δύο «πυλώνες» του Οργανισμού (Κίνα, Ρωσία), τα κράτη της Κεντρικής Ασίας αντιμετωπίζονται ως ισοδύναμα και ισότιμα, στοιχείο που καταδεικνύει και η εκ περιτροπής προεδρία του Οργανισμού. Σύμφωνα με τον Oppenheimer⁹: *«Τα κράτη δεν είναι εξ ορισμού ίσα όσον αφορά την ισχύ και την εξουσιαστική δύναμη, αλλά ως μέλη της Κοινωνίας των Εθνών είναι, κατ' αρχήν ίσα, ανεξάρτητα από τις μεταξύ τους διαφορές»*. Οι δύο «ατμομηχανές» του Οργανισμού αφήνουν σαφή περιθώρια για τα άλλα μέλη να «αναπνεύσουν» βοηθώντας τα όπου χρειάζεται και όχι «στραγγαλίζοντάς» τα. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η Ρωσία και η Κίνα δε θα χρησιμοποιήσουν την επιρροή και την ισχύ τους για να αποκομίσουν όσα οφέλη δύνανται, ή ότι δε θα επιδιώκουν να λαμβάνουν την «μερίδα του λέοντος» από τα οφέλη αυτά. Στα εσωτερικά ζητήματα του Οργανισμού, άξιο αναφοράς στοιχείο αποτελεί το εξής, κάθε κράτος-μέλος έχει το δικαίωμα να αποχωρήσει από την SCO διαβιβάζοντας απλώς μια επίσημη

⁸ Ibid

⁹ NAHAR Snigdha ,Sovereign Equality Principle in International Law ,Global Politician,28 March 2008 <http://www.globalpolitician.com/default.asp?24351-international-law>

κοινοποίηση της βούλησης για την απόσυρσή του από το Χάρτη (το ιδρυτικό κείμενο του Οργανισμού) τουλάχιστον δώδεκα μήνες πριν από την επιθυμητή ημερομηνία αποχώρησης. Έως τότε οι δεσμεύσεις που απορρέουν από τη συμμετοχή στον Οργανισμό και από το Χάρτη, καθώς και από όποιες άλλες κοινές πράξεις έχουν έως τότε πραγματοποιηθεί, είναι πλήρως δεσμευτικές.

Όσον αφορά στη διαδικασία λήψης αποφάσεων εντός του Οργανισμού, πρόκειται κυρίως για εφαρμογή της αρχής της συναίνεσης. Διαδικασία η οποία κρίνεται ως κομβική για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και για τη διασφάλιση κατά το μέγιστο δυνατό της περιφερειακής αρμονίας. Ωστόσο η ανεπαρκής χρηματοδότηση εξακολουθεί να αποτελεί τροχοπέδη στην εφαρμογή κατάλληλων και αναγκαίων μέτρων, προκειμένου να δύναται ο Οργανισμός να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά εσωτερικά και περιφερειακά ζητήματα που ανακύπτουν¹⁰. Στην μεταψυχροπολεμική πάντως εποχή και στο διεθνές σύστημα, καθοριστικής σημασίας κρίνεται η έλλειψη σοβαρής σινο-ρωσικής αντιπαράθεσης, πολλώ δε μάλλον η σύγκλιση συμφερόντων και η αλληλοεξάρτησή τους στο πλαίσιο της «διττής κυριαρχίας» εντός της SCO, επιτυγχάνοντας μια «στρατηγική συμβίωση».

Αφ'ιδρύσεώς της η SCO έχει δύο απαράβατες αρχές, οι οποίες αποτελούν έναν επιπλέον λόγο διαφοροποίησής της από τους υπόλοιπους πολυμερείς (κυρίως δυτικούς) οργανισμούς. Πρώτη, στον καταστατικό Χάρτη του Οργανισμού, όπως και σε πληθώρα δημοσίων δηλώσεων υπογραμμίζεται επανειλημμένως ο σεβασμός της κυριαρχίας των μελών του και απορρίπτεται σθεναρά οιαδήποτε παρέμβαση στις εγχώριες υποθέσεις. Δεύτερη, τα επίσημα έγγραφα του Οργανισμού περιλαμβάνουν αναρίθμητες αναφορές στην απόρριψη μονομερών στρατιωτικών λύσεων, στα Ηνωμένα Έθνη, στην προώθηση του εκδημοκρατισμού των διεθνών σχέσεων και στη σημασία της πολυπολιτισμικότητας. Ο Χάρτης της SCO περιγράφει αναλυτικά τις σχέσεις με άλλα κράτη και διεθνείς οργανισμούς. Σύμφωνα μάλιστα με το άρθρο 14, οι εν λόγω σχέσεις δεν επηρεάζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις κάθε κράτους μέλους, ούτε θίγουν δεσμεύσεις άλλων διεθνών συνθηκών στις οποίες ενδεχομένως συμμετέχουν. Σε σύγκριση με τα αυστηρά στάδια από τα οποία οφείλει να διέλθει ένα κράτος που επιθυμεί να ενταχθεί στην ΕΕ, η SCO προσφέρει ένα αρκετά πιά ευέλικτο φάσμα επιλογών, περά από το «υπό ένταξη» καθεστώς, όπως εκείνο του παρατηρητού, ή το καθεστώς του εταίρου διαλόγου, υπό την μόνη προϋπόθεση ότι το

¹⁰ SALTER M., YIN Y., 'Analyzing Regionalism within International Law and Relations, the SCO as a "Grossraum"?', Oxford University Press, 2014, Chinese Journal of International Law, pp. 819-877

κράτος αποδεικνύει έμπρακτα τη σύμπνοια με τις βασικές αρχές (το σεβασμό της κυριαρχίας, της εδαφικής ακεραιότητας και της ισότητας των κρατών μελών), και σέβεται και αναγνωρίζει τους κύριους στόχους και τις δράσεις της SCO που ορίζονται ως αξιωματικές παραδοχές εντός του Οργανισμού.

Επί του παρόντος, τα οκτώ πλήρη- μέλη του αντιπροσωπεύουν το 80% της ξηράς της Ευρασίας, το 43% του παγκόσμιου πληθυσμού και το ένα τέταρτο του παγκόσμιου ΑΕΠ¹¹. Όσον αφορά τη γεωγραφική κάλυψη και το πληθυσμιακό μέγεθος, ο Οργανισμός αποτελεί τον μεγαλύτερο περιφερειακό οργανισμό παγκοσμίως. Εύλογα η Ρωσία (με ηγετικό ρόλο στις πολιτικο-στρατιωτικές υποθέσεις) και η Κίνα (με ηγετικό ρόλο στις οικονομικές και εμπορικές σχέσεις) σχηματοποίησαν την ατζέντα του Οργανισμού. Ωστόσο το περιεχόμενο της SCO περιλαμβάνει αυτό που αντιλαμβάνονται οι ηγεσίες των κρατών- μελών της ως κύριες ανησυχίες τους. Με αυτόν τον τρόπο, επιχειρεί να καθιερώσει πρότυπα κανονιστικής συνεργατικής συμπεριφοράς, προσδοκώντας ότι τα κράτη- μέλη θα αντιληφθούν τη δράση του Οργανισμού ως αναπόσπαστο μέρος της εξωτερικής τους πολιτικής.

Ως πρωταρχικοί κοινοί στόχοι παραμένουν η περιφερειακή ασφάλεια και η αντιμετώπιση των διακρατικών απειλών. Τα μέλη του Οργανισμού ανησυχούν ιδιαίτερος για τους θύλακες των τζιχαντιστών- ριζοσπαστικοποιημένων ισλαμιστών που διεισδύουν στην περιοχή όπως θα καταδειχθεί αναλυτικά εν συνεχεία. Το Αφγανιστάν χρησιμεύει ως το αρνητικότερο παράδειγμα ότι η Κεντρική Ασία και οι νότιες παραμεθόριες περιοχές της είναι πράγματι εκτεθειμένες σε σοβαρούς κινδύνους. Τον Οκτώβριο του 2017, συγκροτήθηκε και συνήλθε πρώτη φορά, μια ομάδα για την απευθείας επικοινωνία μεταξύ SCO και Αφγανιστάν αρχικά στην Μόσχα και δεύτερη στο Πεκίνο τον Μάιο του 2018¹². Επιπλέον, η Διάσκεψη Κορυφής του 2018 ενέκρινε πολλά σημαντικά ψηφίσματα ασφαλείας, όπως το «Πρόγραμμα Συνεργασίας για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, του αποσχιστισμού και του εξτρεμισμού για τα έτη 2019-2021», και η «Στρατηγική κατά των ναρκωτικών για τα έτη 2018-2023». Η θέση της RATS στην πρωτεύουσα του Ουζμπεκιστάν, στην «καρδιά» της Κεντρικής Ασίας και κοντά στο Αφγανιστάν, αντανakλά την καθοριστική συνδρομή της στη συλλογή και ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών.

---

¹¹ STEVENSON J. 'The evolution of the SCO', pp.1-4, Strategic Comments, Volume 24 Comment 19, Routledge Publications/ iiss.org/ stratcom ISSN: 1356-7888 Journal homepage: <http://www.tandfonline.com/loi/tstc20>, 2018

¹² Ibid

Τον Μάιο του 2018, το Πακιστάν φιλοξένησε την πρώτη συνάντηση της υπηρεσίας αυτής, προκειμένου να συζητηθούν περιφερειακές τρομοκρατικές απειλές και μέτρα αντιμετώπισής τους. Η αμυντική συνεργασία μεταξύ των μελών της SCO αναπτύσσεται λοιπόν διαρκώς προκειμένου να δύναται να ανταποκριθεί στις ποικίλες προκλήσεις.

Το 2018, η Ινδία και το Πακιστάν παρέστησαν για πρώτη φορά στη συνάντηση των υπουργών Άμυνας της SCO. Επιπροσθέτως, οι κοινές στρατιωτικές ασκήσεις (κυρίως ως εφαρμογές σχεδίων για τρομοκρατικές επιθέσεις), είναι από τα βασικά απτά αποτελέσματα που έχει να επιδείξει η SCO. Δεδομένου ότι η Κίνα έχει ελάχιστη εμπειρία διαλειτουργικότητας με ξένα στρατεύματα, την ηγεσία όπως προαναφέρθηκε αναλαμβάνει συνήθως η Ρωσία. Η «ειρηνευτική αποστολή 2018», η οποία διεξήχθη στα Ουράλια όρη (Ρωσία), περιελάμβανε για πρώτη φορά την Κίνα, την Ινδία και το Πακιστάν σε από κοινού δράση. Επίσης, δύο ασκήσεις για την αντιμετώπιση επιθέσεων στον κυβερνοχώρο διεξήχθησαν το 2015 και το 2017. Επιπροσθέτως, η κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη θεωρείται απαραίτητη για την επίτευξη σταθερότητας, καθώς μακροπρόθεσμα περιορίζονται οι εστίες εσωτερικών συγκρούσεων. Η SCO προσβλέπει στη δημιουργία μιας ζώνης ελεύθερου εμπορίου (πρωτοβουλία που στηρίζει σθεναρά η Κίνα, προκειμένου να «εκδιώξει» το αμερικανικό δολλάριο από την περιοχή). Μεταξύ των σκοπών του Πεκίνου, όπως θα καταδειχθεί και στη συνέχεια, συγκαταλέγεται και η αποκατάσταση των ανισοτήτων μεταξύ των φτωχότερων δυτικών περιφερειών που συνορεύουν με την Κεντρική Ασία και των πλουσιότερων ανατολικών. Η ενσωμάτωση των πρώτων στην πρωτοβουλία Belt and Road Initiative (BRI) θα μπορούσε να ιδωθεί ως λύση. Μάλιστα το 2014, το Πεκίνο ενέκρινε τρία σχέδια για την αντιμετώπιση της άνισης περιφερειακής ανάπτυξης. Το πρώτο σχέδιο αφορούσε στο να καταστεί ο οικονομικός διάδρομος Κίνας-Πακιστάν βασικός εμπορικός πάροχος της επαρχίας Ξινγιάνγκ. Δεύτερο σχέδιο προγραμματισμένο αποτελεί ο διάδρομος Κίνας-Μογγολίας-Ρωσίας, ο οποίος θα παρακάμπτει την Κεντρική Ασία και θα περιλαμβάνει τον Υπερσιβηρικό σιδηροδρομικό άξονα. Τρίτο σχέδιο αποτελεί ένα νέο ευρασιατικό δίκτυο σιδηροδρομικών γραμμών με αφετηρία την κεντρική Κίνα προς την Ευρώπη μέσω του Καζακστάν, της Ρωσίας και της Λευκορωσίας.

Στα ίχνη του παλιού «Δρόμου του Μεταξιού» από την κεντρική Ασία προς το Ιράν και από την Τουρκία ως την Ευρώπη, το πρώτο σιδηροδρομικό δίκτυο που συνδέει την Κίνα με το Ιράν¹³,

---

¹³ Ibid

έφτασε στην Τεχεράνη το Φεβρουάριο του 2016 (καθώς μετά τις κυρώσεις για το Κοινό Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης - JCPOA, το σχέδιο δηλαδή για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν, κατέστη εφικτή η συνεργασία μεταξύ Κίνας και Ιράν). Ωστόσο το δίκτυο αυτό διέρχεται επίσης από το Κιργιστάν, το Ουζμπεκιστάν και το Τουρκμενιστάν, χώρες που είναι γνωστές για την ανεπαρκή υποδομή μεταφορών, τις καθυστερήσεις στους διασυνοριακούς ελέγχους και τις δυσχερείς τελωνειακές διαδικασίες, καθιστώντας το τελικά ελάχιστα ανταγωνιστικό τουλάχιστον επί του παρόντος.

Η SCO συνοπτικά επικεντρώνει τις προσπάθειές της στην ενίσχυση της πολιτικής και διπλωματικής ικανότητας για την εκτόνωση και αποτροπή των εντάσεων στα εξωτερικά σύνορα των κρατών- μελών του Οργανισμού. Οι ηγέτες των κρατών-μελών της SCO έχουν εκφράσει τη βούληση και την εμπιστοσύνη στην ικανότητά τους να ξεπεράσουν οιαδήποτε εμπόδια. Τούτο καταδεικνύουν και τα, πλέον των 17, έγγραφα που ενεκρίθησαν μόνο κατά το έτος 2018 στην ετήσια σύνοδο κορυφής, συμπεριλαμβανομένου και του «Σχεδίου Δράσης 2018-2022» προς εφαρμογή της Συνθήκης του Bishkek (πρωτεύουσα του Κιργιστάν) του 2007 για τις Μακροπρόθεσμες Καλές Σχέσεις Γειτνίασης. Το 2019 σηματοδότησε την 70^η επέτειο συνημμένων διπλωματικών σχέσεων μεταξύ της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας και της Ρωσικής Ομοσπονδίας¹⁴. Ωστόσο, η ανοδική πορεία, κυρίως στον οικονομικό και εμπορικό τομέα, της Κίνας στη διεθνή σκηνή και η μάλλον καθοδική πορεία της Ρωσίας είναι ένα πιθανό εμπόδιο μεταξύ των. Η Ρωσία δύσκολα θα αποδεχόταν να θεωρηθεί υποδεέστερη της Κίνας, ιδίως στο πλαίσιο της SCO.

[Οι συνημμένοι *Χάρτες 1 και 2* στο συναφές παράρτημα απεικονίζουν κατά σειρά, ο πρώτος (του οποίου βέβαια η μορφή δε θα πρέπει να θεωρείται μόνιμη καθ'ότι ο κατάλογος των μελών είναι υπό διαρκή εξέλιξη), τα πλήρη μέλη του Οργανισμού, τα μέλη με καθεστώς παρατηρητή, καθώς και τους εταίρους διαλόγου, και ο δεύτερος τη θεωρία της Heartland του Sir Halford Mackinder.]

---

¹⁴ <https://thediplomat.com/2019/06/the-shanghai-cooperation-organization-a-vehicle-for-cooperation-or-competition/>
By Eleanor Albert, June 21, 2019

1.2 Οι δύο θεμελιώδεις δρώντες του Οργανισμού- Ρωσία και Κίνα

Μόνο στο τέλος του Ψυχρού Πολέμου, και παρά τις εναπομείνουσες προκλήσεις, όπως οι εδαφικές για παράδειγμα, άρχισαν οι σινο-ρωσικές σχέσεις να αναθερμαίνονται. Στο σημείο αυτό λοιπόν θα εξετάσουμε πώς ιστορικά οι σχέσεις των δύο έχουν αλλάξει καθ'όλην τη διάρκεια του αιώνα μέχρι να γίνουν εν πολλοίς σταθερές, τουλάχιστον κατά την τελευταία δεκαετία. Οι «γίγαντες» της SCO, ήτοι η Κίνα και η Ρωσία, είναι αμφοτέρως μέλη της ομάδας των G8, μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ (με δικαίωμα αρνησικυρίας) και μεταξύ άλλων διαθέτουν πυρηνικό οπλοστάσιο, ορυκτά καύσιμα, πρώτες ύλες και τεράστιο δημογραφικό δυναμικό.

Το ιστορικό παρελθόν της Ρωσίας¹⁵ κατά τη διάρκεια του περασμένου αιώνα ξεκινά με τη σύγκρουση μεταξύ της αυτοκρατορικής Ρωσίας των Ρομάνοφ και της αυτοκρατορικής Κίνας που κυβερνάται από τη δυναστεία Qing. Αυτή η σύγκρουση είναι καθοριστική, καθ'ότι εκτυλίσσεται γύρω από τα φυσικά σύνορα του ποταμού Amur τα οποία έχουν τεράστια σημασία διαχρονικά. Η σύντομη περίοδος μέχρι το 1917, οπότε και εκδηλώνεται η «επανάσταση του Φεβρουαρίου»- η περίφημη Οκτωβριανή επανάσταση- μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερος παραγμένη, με συνεχείς πολιτικές και κοινωνικές ζυμώσεις¹⁶ ολοκληρώνεται δε με το ξέσπασμα του ρωσικού εμφύλιου πολέμου (1918-1920). Εν έτει 1922 υπογράφεται η Συνθήκη για την Ένωση των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ). Το 1933 οι ΗΠΑ αναγνωρίζουν την ΕΣΣΔ, ενώ το επόμενο έτος η Σοβιετική Ένωση προσχωρεί στην Κοινωνία των Εθνών. Η περίοδος μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (1939-1945) ολοκληρώνεται με την ΕΣΣΔ να κηρύσσει τον πόλεμο στην Ιαπωνία και να προσαρτά τη νήσο Σαχαλίνη και τις Κουρίλες νήσους. Στην αυγή της Ψυχρό-Πολεμικής περιόδου, το 1950, η ΕΣΣΔ και η Κίνα υπογράφουν τριακονταετούς διαρκείας συνθήκη συμμαχίας. Το 1955, δημιουργείται ο Οργανισμός του Συμφώνου της Βαρσοβίας, το «αντίπαλο δέος» του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO). Θα ακολουθήσουν νέες πολιτικές ζυμώσεις. Η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης επέρχεται το Σεπτέμβριο του έτους 1991, ενώ λίγους μήνες αργότερα, η Ρωσία, η Λευκορωσία και η Ουκρανία υπογράφουν συμφωνία για τη δημιουργία της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (ΚΑΚ). Μετά την πτώση της ΕΣΣΔ¹⁷, η Κίνα αναγνώρισε τη Ρωσική Ομοσπονδία καθώς και τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΚΑΚ. Στη

¹⁵ Νεότερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν "ΗΛΙΟΥ".ΑΘΗΝΑΙ 1970, Τόμος 16, Σελ. 775-776

¹⁶The path to Revolution,as seen on the 10th of April 2017 <http://www.geographia.com/russia/rushis06.htm>

¹⁷ WILSON Jeanne L,Strategic Partners: Russian-Chinese Relations in the Post-Soviet Era, ,ME Sharpe,Inc,June 2004,p 24-39

σύγχρονη πλέον εποχή,¹⁸ το 1994, μετά από τρομοκρατικές επιθέσεις που πραγματοποιούν Τσετσένοι αυτονομιστές, ξεσπά ο πόλεμος στην επαρχία του Νταγκεστάν, ο οποίος τελειώνει τον Οκτώβριο του 1999. Το 2008¹⁹ ξεσπά νέος πόλεμος, εκείνος της Νότιας Οσετίας ή πόλεμος της Γεωργίας, ο οποίος λήγει με την ανεξαρτητοποίηση των δύο περιοχών (Νότιας Οσετίας και Αμπχαζίας). Τέλος το 2014 λαμβάνει χώρα η κρίση στην Κριμαία (Κριμαϊκή Χερσόνησο) και πραγματοποιείται δημοψήφισμα, σύμφωνα με το αποτέλεσμα του οποίου το σύνολο του λαού τάσσεται υπέρ της απόσχισης από την Ουκρανία και της προσάρτησης στη Ρωσία. Από τον πράγματι ταραγμένο αιώνα λοιπόν που διήλθε η Ρωσία, μπορεί να έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές και πολλές εξ αυτών βίαιες, αλλά όσον αφορά την εξωτερική πολιτική της, ως πρώην αυτοκρατορία, η Ρωσία έχει «μνήμες».

[Οι Χάρτες 3 και 4 απεικονίζουν τις προαναφερθείσες περιοχές της Τσετσενίας, του Νταγκεστάν και της Νότιας Οσετίας.]

Όσον αφορά στην Κίνα, ο 20^{ος} αιώνας ξεκινά επίσης με αναταραχές²⁰ κατά της κυβερνώσης δυναστείας (εξέγερση του κινήματος των Μποξέρ). Το 1910 η δυναστεία Qing καταρρέει. Το 1912 ιδρύεται το εθνικιστικό κόμμα της Κίνας (Kuomintang Political Party) το οποίο αναλαμβάνει την εξουσία. Το 1921 ιδρύεται το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας. Το 1927 λαμβάνει χώρα η αγροτική ένοπλη εξέγερση με επικεφαλής τον Mao Zedong. Την ίδια χρονιά ξεσπούν και οι κινεζικοί εμφύλιοι πόλεμοι μεταξύ του Kuomintang και του Κομμουνιστικού Κόμματος, με τελικό αποτέλεσμα το σχηματισμό δύο ξεχωριστών κρατών, τη Δημοκρατία της Κίνας στην Ταϊβάν και τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (ΛΔΚ)- η οποία ιδρύεται επίσημα το 1949, θεωρώντας την Ταϊβάν έκτοτε ως την 23^η επαρχία της. Μετά το θάνατο του Mao Zedong το 1976, εισάγεται ένα μεταρρυθμιστικό (οικονομικό κυρίως) πρόγραμμα. Η Κίνα σταδιακά ακολουθεί έκτοτε πολιτική «εξωτερίκευσης». Το 2001 προσχωρεί στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ). Το 2009 κομβικό γεγονός αποτελεί η εξέγερση στην επαρχία Xinjiang, η οποία επιδιώκει την αυτονομία της και στην οποία θα αναφερθούμε εκτενέστερα στη συνέχεια. Εξάγουμε λοιπόν βασίμως στο

¹⁸ Chronology Through Present, Russian History, The Post-Soviet Period 1991- , Bucknell University, as seen on the 10th of April 2017 <http://www.bucknell.edu/x20140.xml>,

¹⁹ DAWISHA Karen and students -Miami University, Oxford, Ohio, Russian Politics Timeline 1999-2011 Oxford, OH: Havighurst Center, p.28, 2011.

²⁰ MAC FARQUHAR Roderick, 20th Century Chinese Timeline of Events, Perspectives on China, as seen on the 10th of April 2017 http://athome.harvard.edu/programs/macfarquhar/macfarquhar_timelineset.html

σημείο αυτό, το συμπέρασμα ότι, και η Κίνα διήλθε εποχής σημαντικών και ριζοσπαστικών αλλαγών.

Οι ομοιότητες Κίνας και Ρωσίας κατά τον 20^ο αιώνα είναι μάλλον προφανείς. Και οι δύο μετέβησαν από ένα αυτοκρατορικό σε ένα κομμουνιστικό καθεστώς. Και στις δύο χώρες συγκρούστηκαν εθνικιστικά και ιδεολογικά κινήματα. Κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα το καθεστώς ασφαλείας στην Ασία ήταν σχεδόν χαοτικό. Μέχρι σήμερα, η συλλογική ασφάλεια στην περιοχή εξακολουθεί να είναι εν πολλοίς εύθραυστη. Εντούτοις οι σινο-ρωσικές σχέσεις δεν έπαυσαν να βελτιώνονται μέχρι σήμερα. Από άρθρο του Diplomat²¹ αλιεύεται μάλιστα η φράση: *«Η σχέση μεταξύ Πεκίνου και Μόσχας είναι ίσως η καλύτερη που είχαν ποτέ»*. Ο συγγραφέας του άρθρου βέβαια υποστηρίζει ότι, δεν είναι τα κοινά συμφέροντα που ενώνουν τα δύο κράτη, αλλά οι κοινές απειλές. Στο σημείο αυτό λοιπόν θα διερευνηθούν τα οφέλη και οι στόχοι των κρατών-μελών του Συμφώνου, προκειμένου να διαπιστώσουμε τα σημεία συγκλίσεως και αποκλίσεως αυτών.

---

²¹ WEITZ Richard, China What's next? Russia, The Diplomat, as seen on the 10th of April 2016, <http://thediplomat.com/whats-next-china/russia/>

1.3 Οφέλη και στρατηγικοί στόχοι Ρωσίας, Κίνας και λοιπών κρατικών δρώντων

Η Ρωσία διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην SCO²². Εντούτοις είναι γεγονός ότι τα παραδοσιακά ρωσικά συμφέροντα δεν συγκλίνουν απόλυτα με εκείνα του Οργανισμού. Μέχρι το «κατώφλι» του 21^{ου} αιώνα η Ρωσία δεν είχε τη φιλοδοξία ή τους πόρους να αναπτύξει στρατιωτικούς συνασπισμούς σοβιετικού τύπου. Έτσι εντάχθηκε στην SCO προσαρμόζοντας τις πολιτικές της στο σύγχρονο status quo. Γενικά, μέσω του Οργανισμού, επιθυμεί να ενισχύσει τη συνεργασία της με τα άλλα κράτη- μέλη ιδίως στον τομέα της συλλογικής ασφάλειας μέσω μιας θεσμοθετημένης δομής. Τα ρωσικά κίνητρα ένταξης στον Οργανισμό συνοψίζονται ως ακολούθως σύμφωνα με τον Mikhail Troitskiy²³: *«η Ρωσία προσπάθησε να δημιουργήσει ένα βιώσιμο μοντέλο Ευρασιατικής ολοκλήρωσης, ανεξάρτητο από την ΕΕ και το ΝΑΤΟ»*.

Για τους Ρώσους, η SCO έχει αποδειχθεί πολύ αποτελεσματική στον τομέα της αντιμετώπισης φαινομένων αποσχιστικών, εξτρεμιστικών και τρομοκρατικών. Επιπλέον ίσως η Ρωσία θέλει να γίνει μια γέφυρα μεταξύ της SCO και των Ευρωατλαντικών θεσμών, συγκεκριμένα του ΝΑΤΟ. Ας μην ξεχνάμε ότι μεταξύ των μελών του Συμφώνου της Σανγκάης, η Ρωσία είναι η μόνη με διπλή ταυτότητα- ευρασιατική. Επομένως σαφώς θέλει να χρησιμοποιήσει αυτό το μοναδικό χαρακτηριστικό για να βελτιώσει την παγκόσμια γεωπολιτική της θέση.

Η Ρωσία είναι παραδοσιακά η χώρα με τους ισχυρότερους δεσμούς με την περιοχή της Κεντρικής Ασίας²⁴. Όπως είδαμε, η Ρωσία και τα κράτη της Κεντρικής Ασίας μοιράζονται μια κοινή ιστορία περίπου 70 ετών, κατά τη διάρκεια της σοβιετικής εποχής. Η υπαγωγή των χωρών αυτών στη σοβιετική «ομπρέλα» προστασίας, επί της ουσίας σήμαινε την προστασία των από τη Ρωσία, καθ'ότι εκείνη ήταν η κυρίαρχη δύναμη στην ΕΣΣΔ. Ακόμη και σήμερα λοιπόν, η Ρωσία δεν μπορεί να ξεχάσει την κυρίαρχη θέση που κατείχε στην περιοχή. Εξ'ού και κατά κάποιο τρόπο θεωρεί την Κεντρική Ασία ως την «αυλή» της. Από τη δεκαετία του 1990 και μέχρι σήμερα, η Μόσχα εξακολουθεί να έχει ως στόχο την αύξηση των επενδύσεών της στον ενεργειακό τομέα

²²BAILES Alyson J.K.,DUNAY, Pál,GUANGAND Pan,TROITSKIY Mikhail ,The Shanghai Cooperation Organization,SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) Policy Paper No. 17, May 2007,p.31-44

²³ Ibid

²⁴ KAVALSKI Emilian,SMITH J.Simon,FREIRE Raquel Maria,EFEGIL Ertan,CLARKE Michael,LARUELLE Marlene,FUMAGALLI Matteo,SASLEY E.Brent,PAHLAVI Pierre,HOJATI Afshin,BLANK Stephen"The New Central Asia: The Regional Impact of International Actors",World Scientific 2010,p.149-154/161-171

στην Κεντρική Ασία²⁵, προκειμένου να εκμεταλλευτεί τα τεράστια αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου της περιοχής. Εκτός αυτού, η Ρωσία παίζει διπλό ρόλο στην ενεργειακή αγορά της Κεντρικής Ασίας· βοηθά στην αύξηση του ποσοστού εξαγωγής υδρογονανθράκων από την Κεντρική Ασία σε άλλες χώρες και συγχρόνως συμβάλλει στη μείωση του ενεργειακού εμπορίου απευθείας μεταξύ των πέντε κεντρασιατικών δημοκρατιών διατηρώντας τη «δεσπόζουσα» εμπορική της θέση.

Το δεύτερο βασικό πεδίο ενδιαφέροντος της Ρωσίας στην Κεντρική Ασία, εκείνο της περιφερειακής ασφάλειας, αποτελεί τομέα υψίστης σημασίας για τη Μόσχα. Μετά την πτώση της ΕΣΣΔ, η Ρωσία συνέχισε να διεξάγει κοινές στρατιωτικές ασκήσεις με όλες τις χώρες της Κεντρικής Ασίας (εκτός από το Τουρκμενιστάν), επίσης κατάφερε να ανακτήσει την πρόσβαση σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις στο Καζακστάν, το Κιργιστάν και το Τατζικιστάν²⁶. Ως επι το πλείστον, η στρατιωτική συνεργασία μεταξύ Ρωσίας και Κεντρικής Ασίας, περιλαμβάνει την παροχή στρατιωτικού εξοπλισμού και τη στρατιωτικο-βιομηχανική συνεργασία.

Από την άλλη πλευρά, η «στροφή» της Ρωσίας στην Ανατολική Ασία²⁷ αποτέλεσε προτεραιότητα για τη ρωσική εξωτερική πολιτική ήδη πριν ακόμη την κρίση της Κριμαίας*. Εντούτοις, η στρατιωτική επέμβαση της Ρωσίας τον Αύγουστο του 2008 στα διαφιλονικούμενα γεωργιανά εδάφη της Αμπχαζίας και της Νότιας Οσετίας, στο πλαίσιο «επιβολής της ειρήνης», δεν έγινε διόλου ασμένως αποδεκτή από το Πεκίνο ή τα άλλα μέλη της SCO, δεδομένου ότι είναι αντίθετα προς την κινεζική αρχή περί της μη επέμβασης στους εσωτερικές υποθέσεις άλλων κρατών (αρχή της οποίας υπέρμαχος είναι και η Ρωσία στο πλαίσιο του Οργανισμού). Παρ'όλο που αναγνώρισαν τον ειρηνευτικό ρόλο της Ρωσίας στον Καύκασο, δεν υπήρξε συντονισμένη υποστήριξη από την SCO, παρά τις σύντονες προσπάθειες της Μόσχας. Οι προβληματικές ρωσο- γεωργιανές σχέσεις

---

²⁵ Ibid

²⁶ Ibid

²⁷ BLAKKISRUD H., ROWE E.W., 'Russia's turn to the East- Domestic policymaking and regional cooperation', Series Global reordering, 2018, Palgrave Macmillan, pp. 1-177 *Σημείωση: Οι περιπτώσεις της Γεωργίας και της Κριμαίας παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για την απόκλιση των ιδεών μεταξύ Κίνας και Ρωσίας για την Ευρασία, αλλά και για το μέλλον του Οργανισμού. Η κρίση της Κριμαίας το 2014 και η επακόλουθη σύγκρουση στην ανατολική Ουκρανία υπογράμμισαν περαιτέρω τη διαφορά στις εφαρμοζόμενες ευρασιατικές περιφερειακές πολιτικές. Τα γεγονότα μάλιστα στην Ουκρανία έχουν επηρεάσει και τη σινο- ρωσική αντίληψη για την SCO. Ενώ η Ρωσία εξακολουθεί να βλέπει τον Οργανισμό πρωτίστως ως εγγυητή της ασφάλειας με ισχυρές στρατιωτικές εκφάνσεις, το Πεκίνο ακολουθεί μια πιο ολιστική προσέγγιση, τονίζοντας τα οφέλη από την οικονομική και διπλωματική ταυτότητα της SCO.

μετά το 2008, άφησαν το περιθώριο στην Κίνα να βελτιώσει τους δικούς της δεσμούς με την Τιφλίδα. Η Γεωργία αναμένεται επίσης να αποτελέσει συστατικό τμήμα της πρωτοβουλίας Silk Road (BRI), καθ' ότι δεδομένης της θέσης της, παρέχει την ευκαιρία στο Πεκίνο να εξισορροπήσει τα ρωσικά συμφέροντα στον Καύκασο.

Συνοπτικά λοιπόν, η Ρωσία επιδιώκει να χρησιμοποιήσει τα παραδοσιακά πλεονεκτήματά της προκειμένου να διατηρήσει την κυριαρχία της και την επιρροή της στην περιοχή, αλλά παράλληλα καλείται να αντιμετωπίσει πολλαπλές προκλήσεις που θέτουν διάφοροι –εξωγενείς συνήθως– παράγοντες.

Ομοίως για την Κίνα, όπως και για τη Ρωσία, ο Οργανισμός έχει πολλαπλή στρατηγική σημασία²⁸. Ο πρώτος τομέας ιδιαίτερης βαρύτητας είναι ο γεωγραφικός. Μέσω της SCO, η Κίνα κατάφερε να επιλύσει μακρόχρονες διαμάχες με τη Ρωσία και τις πρώην Σοβιετικές Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες (οι περισσότερες από τις οποίες έχουν κοινά σύνορα με την Κίνα). Με δεδομένες τις απειλές των Ουϊγούρων (τουρκογενής εθνοτική ομάδα στην κεντρο-ανατολική Ασία και συγκεκριμένα στην αυτόνομη επαρχία Ξίνγιάνγκ/ Xinjiang, η οποία αναφέρεται και ως ανατολικό Τουρκεστάν), η Κίνα προσβλέπει έχοντας την υποστήριξη του Οργανισμού στο να μπορεί να αντιμετωπίσει εν προκειμένω το Ισλαμιστικό Κίνημα του Ανατολικού Τουρκεστάν (ETIM), το οποίο απαιτεί την πλήρη ανεξαρτησία της ήδη αυτόνομης επαρχίας Xinjiang.²⁹

[Στον *Χάρτη 5* απεικονίζεται η αυτόνομη επαρχία Ξίνγιάνγκ/ Xinjiang].

Όσον αφορά την οικονομική πτυχή του Οργανισμού, είναι εξίσου ζωτικής σημασίας για την Κίνα, η οποία επιδιώκει τη διευκόλυνση των μεταφορών και την αναβάθμιση των δικτύων ενεργειακού ανεφοδιασμού. Να σημειωθεί ότι οι Κινέζοι είναι οι κύριοι χρηματοδότες όλων των μεγάλων έργων που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της SCO. Μπορούμε λοιπόν να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι η SCO υπήρξε μέσο εξωτερίκευσης, εξέλιξης και εκσυγχρονισμού της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής και διπλωματίας, έχοντας στον 21^ο αιώνα ατζέντα έτοιμη να προωθήσει τα κινεζικά συμφέροντα σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο.

²⁸ BAILES Alyson J. K., DUNAY Pál, GUANGAND Pan, TROITSKIY Mikhail, 'The Shanghai Cooperation Organization, SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) Policy Paper No. 17, May 2007, p.45-58

²⁹ Ibid

Πολλοί αναλυτές περιγράφουν τις διμερείς σχέσεις της Κίνας με τα κράτη της Κεντρικής Ασίας ως σχέση «υπονόμησης»³⁰. Αυτό σημαίνει ότι η Κίνα στοχεύει στην αύξηση της επιρροής της στις Δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας καθώς και στην εξάρτησή τους από τα κινεζικά συμφέροντα, είτε πολιτικά είτε οικονομικά³¹. Είναι γεγονός ότι στη δεκαετία του 1990 ο κινεζικός «δράκος» είχε επενδύσει σημαντικά στο ασιατικό πετρέλαιο και φυσικό αέριο μέσω διμερών σχέσεων. Η πολιτική ‘vassalisation’ (σχέσεις βασισμένες σε δομή αυστηρώς ιεραρχημένη εκ των άνω) δεν είναι κάτι ασυνήθιστο για την Κίνα, αντιθέτως, υπήρξε για αιώνες ο κύριος άξονας της οικοδόμησης σχέσεων με άλλα μη κινεζικά κράτη (βασίλεια εκείνη την εποχή). Ωστόσο η πρακτική αυτή δεν επιδιώχθηκε από την Κίνα στον Οργανισμό (SCO). Το Πεκίνο μάλλον αποσκοπεί στο να συνδυάσει την ανάπτυξη της περιοχής, τη σύνδεση με τις υπόλοιπες χώρες της Κεντρικής Ασίας μέσω των εμπορικών δρόμων και την οικονομική ανάπτυξη, έχοντας την «ψιλή κυριότητα».

Συμπερασματικά δισπιστώνεται ότι η Κίνα ακολουθεί μια πολιτική «ειρηνικής επανόδου» στην περιοχή, αξιοποιώντας αποτελεσματικά τα μοναδικά της γνωρίσματα, τη διαπραγματευτική της ισχύ, καθώς και τις εμπορικές και οικονομικές συμφωνίες που δύναται να συνάπτει.

Στο σημείο αυτό σκόπιμο κρίνεται να παρατεθούν ορισμένα στοιχεία για την κινεζική πρωτοβουλία Belt and Road (BRI/ OBOR). Το έργο αυτό, το οποίο αποτελείται από ένα περίπλοκο δίκτυο εμπορικών διαδρομών, συνδέοντας την Κίνα με την Ευρώπη, την Αφρική και τον αραβικό κόσμο, ανακοινώθηκε από τον Κινέζο πρόεδρο, Xi Jinping, το 2013, κατά τη διάρκεια επίσκεψής του στο Καζακστάν. Στο έργο αυτό, το οποίο περιλαμβάνει δύο μεγάλες διαδρομές, μια χερσαία και μια θαλάσσια, προβλέπεται να συμμετέχουν πάνω από 60 χώρες, με το εκτιμώμενο κόστος να κυμαίνεται στα 6 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ³².

³⁰ CLARKE E Michael, "Xinjiang and China's Rise in Central Asia, 1949-2009", Taylor & Francis, 2011, p.163-164

³¹ PANTUCCI Raffaello, PETERSEN Alexandros, "China and Central Asia in 2013", The Jamestown Foundation Publication: China Brief Volume: 13 Issue: 2 January 18, 2013
http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=40332&cHash=734a6e4544f563fb65d87ffdce73a63f#.Ue1wTkFA3nE

³² CAU E., ‘Geopolitical implications of the BRI: the backbone for a New World Order?’, 2018 April, Contemporary Chinese political economy and strategic relations: an international journal, Vol.4, No1, pp.39-105 / *Σημείωση: Η χερσαία διαδρομή, που ονομάζεται Silk Road Economic Belt (SREB), περιλαμβάνει τρεις κύριες διαδρομές που συνδέουν την Κίνα με την Ευρώπη, μέσω της Κεντρικής Ασίας, του Περσικού Κόλπου με την περιοχή της Μεσογείου, μέσω της Δυτικής Ασίας και, τέλος, του Ινδικού Ωκεανού μέσω της Νότιας Ασίας· ενώ ο θαλάσσιος Δρόμος του Μεταξίου (MSR) διαχωρίζεται σε τρεις επιμέρους διαδρομές, μία προς τον Νότιο Ειρηνικό, μία προς τη Νότια Ασία,

[Στο *Χάρτη 6* απεικονίζεται η διαδρομή της κινεζικής Belt and Road].

Η πρωτοβουλία Belt and Road, εφόσον περατωθεί, θα επιτρέψει στην Κίνα να επιτύχει τους οικονομικούς της στόχους και να αποκτήσει αυξημένη επιρροή σε παγκόσμια κλίμακα. Ενώ η υλοποίηση του σχεδίου είναι ήδη μια εξελισσόμενη πραγματικότητα, με πολλά έργα υποδομής να έχουν εκκινήσει, η πρωτοβουλία περιλαμβάνει αρκετές υλικές, οικονομικές και γεωπολιτικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν³³. Η BRI στοχεύει στη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης παγκόσμιας -κινεζικής εν πολλοίς- αγοράς. Ο ρόλος της Ρωσίας είναι να εξασφαλίσει στην Κίνα την απαραίτητη γεωπολιτική σταθερότητα στην περιοχή που όχι μόνο είναι παραδοσιακά γνωστή ως «αυλή» της Ρωσίας, αλλά και ως έδαφος ευθραύστων ισορροπιών. Ως αντάλλαγμα, η Ρωσία θα έχει την ευκαιρία να αποκτήσει «πάτημα» στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού, εδραιώνοντας παράλληλα την εξουσία της στην Κεντρική Ασία.

Όσον αφορά στην ευρύτερη περιοχή της Ευρασίας, η Κίνα σαφώς συμμετέχει ενεργά στο «μεγάλο παιχνίδι». Το Πεκίνο άλλωστε έχει δικαιολογημένα λόγους ανησυχίας για την ασφάλεια και τη σταθερότητα στην περιοχή, αν λάβουμε υπόψη τα σύνορα μήκους 3.300 χιλιομέτρων με το Καζακστάν, το Κιργιστάν και το Τατζικιστάν και τις αμοιβαία επωφελείς διμερείς σχέσεις. Ενδεικτικά στο σημείο αυτό, η ενεργειακή συνεργασία μεταξύ Αζερμπαϊτζάν και Κίνας στην Κασπία είχε ως αποτέλεσμα, να εξουσιοδοτήσει η κρατική εταιρεία πετρελαίου του Αζερμπαϊτζάν (SOCAR)³⁴, κινεζικές εταιρείες να δραστηριοποιούνται στις χερσαίες πετρελαιοπηγές της χώρας, αυξάνοντας τα κινεζικά «μερίδια» στην περιοχή. Επίσης η Κίνα στο Καζακστάν ελέγχει το ένα τέταρτο της παραγωγής πετρελαίου και βρίσκεται σε υπό εξέλιξη διαπραγματεύσεις με το Τουρκμενιστάν για την πραγμάτωση επίσης εξορυκτικών έργων. Από το 2013, το Πεκίνο έχει υπογράψει 173 συμφωνίες με 125 χώρες και 29 διεθνείς οργανισμούς στο πλαίσιο της κινεζικής πρωτοβουλίας Belt and Road (BRI)^{35*}.

την Μιανμάρ, τη Σρι Λάνκα, το Πακιστάν και στη συνέχεια τη σύνδεση με τη Δυτική Ασία και μέσω της Αφρικής με τερματικό σταθμό στη Βενετία της Ιταλίας.

³³ Ibid

³⁴ FREIRE M.R., KANET R.E., 'Key players and regional dynamics in Eurasia- the Return of the "Great Game"', 2012, Palgrave Macmillan, pp.1-311

³⁵ <https://thediplomat.com/2019/04/chinas-digital-silk-road-a-game-changer-for-asian-economies/> By Chan Jia Hao, April 30, 2019 /*Σημείωση: Μέχρι στιγμής, το μεγαλύτερο μέρος των κινεζικών επενδύσεων αφορά σε έργα φυσικής υποδομής στις χώρες «υποδοχής» της BRI. Σε αυτά τα έργα πλέον προστίθεται και ο «ψηφιακός δρόμος του μεταξιού». Ως όρος εισήχθη για πρώτη φορά σε μια λευκή βίβλο (κείμενο οδηγιών και γενικών αρχών) τον Μάρτιο του 2015 και αφ'εμφανίσεώς του, έχει προκαλέσει «κύμα» τεχνολογικών ευκαιριών για τις αναδυόμενες οικονομίες

Παρά τα σημαντικά διακυβεύματα και τις υπάρχουσες απειλές, τα έργα της BRI μπορούν να υλοποιηθούν με επιτυχία και να εξασφαλίσουν ισορροπία συμφερόντων όλων των εμπλεκόμενων χωρών. Η Κίνα με την πρωτοβουλία αυτή γίνεται ενεργός συμμετέχων στη διαδικασία διαμόρφωσης του σύγχρονου συστήματος των παγκόσμιων οικονομικών σχέσεων, συμβάλλοντας στη δημιουργία τεσσάρων δικτύων, ήτοι, συνεργασίες, στρατηγικές επικοινωνίες, περιφερειακές κατασκευές και παγκόσμια διαχείριση³⁶. Ταυτόχρονα, δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στα ίσα δικαιώματα των συμμετεχόντων κρατών. Υπό αυτό το πρίσμα, η BRI μπορεί να θεωρηθεί ως ένα νέο σχέδιο Marshall για την ανοικοδόμηση της Ευρασίας. Κατά πόσον όμως είναι πράγματι ρεαλιστικός ο στόχος επίτευξης σχέσεων win-win στο σύγχρονο διεθνές γεωπολιτικό σύστημα μένει να αποδειχθεί.

Διαπιστώνουμε βαθμηδόν ότι η Κεντρική Ασία αποτελεί δικαιολογημένα πεδίο ανταγωνισμού μεταξύ των μεγάλων, παγκόσμιων και περιφερειακών δυνάμεων. Είτε αποτελεί αίτιο το γεγονός της γεωγραφικής εγγύτητας και των πλούσιων αποθεμάτων ορυκτών καυσίμων που καθιστούν αυτή την περιοχή τόσο σημαντική· είτε το γεγονός ότι η Κεντρική Ασία ('Heartland') είναι η μοναδική περιοχή του κόσμου, πλούσια σε ενεργειακά εφόδια που δεν χρειάζεται ναυτική προστασία, καθώς δεν περιβάλλεται από θάλασσα· σε κάθε περίπτωση αποτελεί «ζωτικό χώρο» τόσο για την Κίνα όσο και για τη Ρωσία και αναπόφευκτα, κάθε ένας από τους άμεσα ή έμμεσα εμπλεκόμενους κρατικούς δρώντες προσπαθεί να αυξήσει το ιδιαίτερο γεωπολιτικό του «βάρος» στην περιοχή.

Σχετικά με την αμερικανική αντίληψη για την περιοχή της Κεντρικής Ασίας, να σημειωθεί ακροθιγώς ότι οι ΗΠΑ σε αντίθεση με τη Ρωσία και την Κίνα δε συνδέονται με κανένα κοινό δεσμό, ούτε με ιδιαίτερες σχέσεις με την Κεντρική Ασία³⁷. Στην πραγματικότητα το, πρωτίστως στρατηγικής φύσεως, ενδιαφέρον των ΗΠΑ στην περιοχή προέρχεται ακριβώς από τη γεωγραφική εγγύτητά της με τη Ρωσία και την Κίνα. Η Κεντρική Ασία είναι κρίσιμη για τα συμφέροντα των

στην Ασία. Το 2016, η Κινεζική Ακαδημία Επιστημών ίδρυσε δύο περιφερειακά ερευνητικά κέντρα με ιδιαίτερη σημασία, ένα στο Hainan και το δεύτερο στην επαρχία Xinjiang ως μέρος της πρωτοβουλίας «Digital Earth under the Road Silk Road», με σκοπό τη συγκέντρωση δεδομένων τηλεπισκόπησης βασισμένων στο χώρο του διαστήματος στο πλαίσιο της BRI στη Νοτιοανατολική Ασία.

³⁶ SILIN Y., KAPUSTINA L., TREVISAN I., DREVALEV A., 'The Silk Road Economic Belt balance of interests', 2018, Routledge Publications, pp. 293-315

³⁷ BLANK Stephen, "The Strategic importance of Central Asia, an American View", Strategic Studies Institute, Spring 2008, p.73-77

ΗΠΑ, ιδιαίτερα μετά τον πόλεμο που διεξήχθη στο Αφγανιστάν το 2001, προκειμένου να συνεχιστεί η παγκόσμια «εκστρατεία» κατά της τρομοκρατίας. Η ενδεχόμενη εκμετάλλευση των τοπικών ενεργειακών πόρων και ο εκδημοκρατισμός των περιοχών σύμφωνα με τα δυτικά πρότυπα πολιτειακής οργάνωσης είναι μερικά από τα δευτερεύοντα, αλλά βασικά χαρακτηριστικά του αμερικανικού οράματος για την περιοχή. Οι ΗΠΑ θα προτιμούσαν σαφώς μια πιο ανοιχτή και λιγότερο εξαρτημένη ενεργειακή αγορά στην περιοχή, έτσι ώστε οι αμερικανικές επιχειρήσεις να έχουν «ίση πρόσβαση» στην Κεντρική Ασία.

Επιδιώκοντας να διαπιστώσουμε το βαθμό εξάρτησης ή ανεξαρτησίας των κεντρο-ασιατικών κρατών από άλλες μεγάλες δυνάμεις, παρατηρούμε ότι η κλίμακα και το εύρος της «μόχλευσης» αυτών στην περιοχή, είναι αντικείμενο επιλεκτικής πολιτικής εμπλοκής. Στο σημείο λοιπόν αυτό θα εξετάσουμε τους στρατηγικούς στόχους που θέτουν και τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν τα κράτη της περιοχής αυτής.

Το Καζακστάν³⁸, θεωρείται από πολλούς αναλυτές ως η πιο επιτυχημένη από τις δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας. Αν και «ξεπεράστηκε» στρατιωτικά από τον παραδοσιακό αντίπαλό του, Ουζμπεκιστάν, προσπάθησε να αξιοποιήσει την πολύτιμη γεωστρατηγική του θέση μεταξύ Ασίας, Μέσης Ανατολής και Ευρώπης, καθώς και τους φυσικούς πόρους του, προκειμένου να εδραιωθεί ως η πλέον προηγμένη οικονομία στην περιοχή. Το Καζακστάν θεωρείται από την ρωσική ηγεσία ως ο πιο στενός σύμμαχος της στην Κεντρική Ασία. Ωστόσο, αν και συμμετέχει σε διάφορες αντιτρομοκρατικές «εκστρατείες» και υιοθετεί και το ανάλογο κανονιστικό πλαίσιο, το Καζακστάν, σε σχέση με άλλα κράτη της περιοχής, θεωρεί ότι παραμένει σχετικά αλώβητο από μεγάλης κλίμακας τρομοκρατικές ή εξτρεμιστικές ενέργειες, παρόλο που δραστηριοποιούνται στο έδαφος του αυτονομιστικές ομάδες, όπως το Hizb-utTahrir, το Ισλαμικό Κίνημα του Ουζμπεκιστάν και ο Οργανισμός Απελευθέρωσης του Ανατολικού Τουρκεστάν. Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, η ασφάλεια στο πλαίσιο της SCO γίνεται αντιληπτή από το Καζακστάν ως συνεργασία με άλλα κράτη- μέλη, τα οποία θεωρούν ότι οι απειλές αυτές είναι πιο οξείες στα εδάφη τους. Η ηγεσία του Καζακστάν πάντως, θεωρεί ότι η αυξημένη οικονομική συνεργασία εντός του Οργανισμού είναι εξίσου σημαντική.

---

³⁸ STEPHEN Aris, 'Eurasian Regionalism, the Shanghai Cooperation Organization', Critical Studies of the Asia Pacific Series, First published 2011 by Palgrave Macmillan, pp.1-224

Πρωταρχικούς σκοπούς του Ουζμπεκιστάν³⁹ αποτελούν η επιβίωση του υφιστάμενου καθεστώτος του προέδρου Islam Karimov και η προώθηση του κράτους ως υπολογίσιμη δύναμη στην περιοχή. Για το σκοπό αυτό, η Τασκένδη υιοθετεί μια ευέλικτη και ανεξάρτητη προσέγγιση στην εξωτερική της πολιτική, σύμφωνα με την οποία επιδιώκει να συνάπτει ισχυρές σχέσεις με όποια κράτη μπορούν να συμβάλουν σε αυτό το διττό στόχο ανά πάσα στιγμή. Ενώ πριν το 2005, η εξωτερική πολιτική του Ουζμπεκιστάν έδιδε έμφαση στη σύναψη διμερών και πολυμερών σχέσεων με δυτικά κράτη προκειμένου να αντισταθμίσουν τη ρωσική επιρροή στην περιοχή, μετά τα γεγονότα στην επαρχία Αντιτζάν*, η Τασκένδη έκρινε απαραίτητο να αναπροσαρμόσει την εξωτερική της πολιτική, διακόπτοντας τους δεσμούς με τη Δύση και στοχεύοντας σε μια στενότερη σχέση με τη Ρωσία και την Κίνα. Το Ουζμπεκιστάν παραμένει από τους πιο δραστήριους υποστηρικτές της SCO, θεωρώντας την εγγύηση της ασφαλείας το σημαντικότερο σκοπό του Οργανισμού.

Η ηγεσία του Τατζικιστάν⁴⁰ αντιμετωπίζει δύο κυρίως προκλήσεις, την αναζωπύρωση του ριζοσπαστικού ισλαμισμού και την αδυναμία να καλύψει βασικές ανάγκες του πληθυσμού της. Το Τατζικιστάν δε διαθέτει πλούσιους ορυκτούς ενεργειακούς πόρους, αλλά διαθέτει άφθονα υδάτινα αποθέματα, η επάρκεια των οποίων αποτελεί ζήτημα για το οποίο ερίζουν τα κράτη στην ευρύτερη περιοχή. Με μόλις 6% αρόσιμη γη και ελάχιστη βιομηχανία, είναι η φτωχότερη από τις πέντε χώρες της Κεντρικής Ασίας. Ως εκ τούτου, το καθεστώς εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη Ρωσία για παροχή ασφαλείας και οικονομική ενίσχυση. Συνεπεία όμως της σχεδόν πλήρους εξάρτησης από τη Ρωσία, το Τατζικιστάν έχει χαρακτηριστεί από ορισμένους αναλυτές ως «προτεκτοράτο» της Μόσχας. Ωστόσο για τη Ντουσάνμπε εξίσου σημαντικές είναι και οι οικονομικές και εμπορικές σχέσεις με την Κίνα, η οποία ήδη επενδύει στην κατασκευή υδροηλεκτρικών έργων. Το Αφγανιστάν θεωρείται ως κυριότερη πηγή υπονόμευσης της σταθερότητας του Τατζικιστάν. Με περίπου 500 έως 1.100 Τατζίκους ενταγμένους στο αυτοαποκαλούμενο Ισλαμικό Κράτος⁴¹, η

³⁹ Ibid/ *Σημείωση: Όταν μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, οι ΗΠΑ απέκτησαν αεροπορική βάση και στο Ουζμπεκιστάν (εκτός από το Κιργιστάν), οι σχέσεις με τη Ρωσία φάνηκαν και πάλι να επιδεινώνονται. Εντούτοις μετά τα γεγονότα του 2005 στην Andijan (εκατοντάδες νεκροί κατά τη διάρκεια αντικυβερνητικής διαδήλωσης, ήταν η αφορμή ώστε τα μέσα ενημέρωσης να αποδώσουν το χαρακτηρισμό «σφαγή της Αντιτζάν» στα γεγονότα), το Ουζμπεκιστάν στράφηκε για άλλη μια φορά στη Ρωσία ως βασικό εγγυητή ασφαλείας, κλείνοντας μάλιστα σε αντάλλαγμα την αμερικανική βάση.

⁴⁰ Ibid

⁴¹ OPPELAAR Iris, 'Central Asia and Islamic State: The Russian Connection. Impoverished and oppressed, Central Asian migrants to Russia make perfect targets for extremist recruiters, March 08, 2017, <https://thediplomat.com/2017/03/central-asia-and-islamic-state-the-russian-connection/>

κυβέρνηση του Τατζικιστάν επιθυμεί πρωτίστως την εξάλειψη των θυλάκων του ριζοσπαστικού Ισλάμ. Η προσέγγιση εντούτοις που υιοθετεί η κυβέρνηση χαρακτηρίζεται από μάλλον άκριτες αλλά πάντως σύντονες ενέργειες, όπως για παράδειγμα η άμεση απομάκρυνση πολιτικών αντιπάλων με τον χαρακτηρισμό τους ως τρομοκράτες. Ενδεικτικά, το 2015, το Ισλαμικό Κόμμα Αναγέννησης του Τατζικιστάν (IRPT), η μόνη αντιπολίτευση του κυβερνώντος προέδρου Emomali Rahmon, απαγορεύτηκε και χαρακτηρίστηκε ως τρομοκρατική οργάνωση. Ωστόσο είναι ακριβώς αυτές οι πρακτικές, σύμφωνα με ορισμένους μελετητές, οι οποίες εκτρέφουν περαιτέρω εξτρεμιστικές ιδεολογίες.

Ομοίως με το γειτονικό Καζακστάν, οι προτεραιότητες της εξωτερικής πολιτικής του Κιργιστάν⁴² είναι η ασφάλεια και η οικονομία της χώρας. Πέραν της Ρωσίας, με την οποία διατηρεί παραδοσιακά στενές στρατηγικές σχέσεις, η Κιργιζία επιχείρησε να πραγματοποιήσει «άνοιγμα» προς τη διεθνή κοινότητα προκειμένου να προσελκύσει επενδύσεις. Η αποκατάσταση της πολιτικής σταθερότητας στο εσωτερικό της χώρας (ιδίως μετά την «επανάσταση της τουλίπας» το 2005), αποτελεί πρωταρχικό στόχο, αν και θεωρείται ότι οι ριζοσπαστικοποιημένες ισλαμιστικές ομάδες παραμένουν βασική απειλή για την ασφάλεια του Κιργιστάν. Υπ'αυτό το πρίσμα η συμμετοχή του στον Οργανισμό ήταν καθοριστικής σημασίας. Ο πρώην Υπουργός Εξωτερικών της χώρας Kadyrbek Sarbaev, δήλωσε χαρακτηριστικά για το θέμα: *«η συμμετοχή της Δημοκρατίας του Κιργιστάν στην SCO μας δίνει μια ιστορική ευκαιρία για την πραγματοποίηση σημαντικών κοινωνικο-οικονομικών προγραμμάτων και έργων, ενισχύοντας την αμοιβαία εμπιστοσύνη και τη φιλία με τους γείτονές μας, εμβαθύνοντας στην πράξη τη συνεργασία με τους εταίρους μας εντός του Οργανισμού»*.

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι η SCO γίνεται περισσότερο αντιληπτή από τις Δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας μάλλον ως ένας πράγματι ισχυρός περιφερειακός οργανισμός, ικανός να εγγυηθεί την πολυπόθητη ασφάλεια και σταθερότητα, παρά ως ένα σινο-ρωσικό εργαλείο προώθησης ίδιων συμφερόντων όπως έχει κατακριθεί στο παρελθόν. Παρατηρούμε επίσης ότι η εσωτερική ασφάλεια και η «ακεραιότητα» της κρατικής κυριαρχίας, και όχι οι διεθνείς γεωπολιτικές εξελίξεις, βρίσκονται στον πυρήνα ενδιαφέροντος των κρατών-μελών της SCO.

---

⁴² STEPHEN Aris, 'Eurasian Regionalism, the Shanghai Cooperation Organization', Critical Studies of the Asia Pacific Series, First published 2011 by Palgrave Macmillan, pp.1-224

Ενδιαφέρον για τα πιθανά πλεονεκτήματα, αλλά και τυχόν μειονεκτήματα ένταξης στον Οργανισμό επιδεικνύουν και κράτη λίγο μακρύτερα γεωγραφικά, συγκεκριμένα τα κράτη του Κόλπου⁴³. Μολονότι υπάρχει ως γενικά εκπεφρασμένη η επιθυμία του Συμβουλίου Συνεργασίας των Χωρών του Κόλπου (ΣΣΚ/ GCC) για στενότερη συνεργασία, οι ξεκάθαρες δηλώσεις των ιθυνόντων φαίνονται μάλλον αδύναμες να οδηγήσουν σε άμεση υλοποίηση. Πάντως ιδιαίτερης σημασίας είναι οι επενδυτικές συμφωνίες που υπεγράφησαν το 2019 μεταξύ των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων (ΗΑΕ) και της Κίνας, ύψους 3,4 δις δολλαρίων⁴⁴. Αυτές οι συμφωνίες «χαιρετήθηκαν» από το ειδησεογραφικό πρακτορείο του Ντουμπάι, Khaleej Times, ως καταλύτης για το ρόλο των ΗΑΕ στην πρωτοβουλία Belt and Road (BRI). Να σημειωθεί ότι συνολικά το ετήσιο εμπόριο μεταξύ Κίνας και ΗΑΕ αναμένεται να αυξηθεί σε 106 δισεκατομμύρια δολάρια έως το 2022. Εντούτοις αυτή η σημαντική ώθηση στην υπάρχουσα οικονομική εταιρική σχέση Κίνας-ΗΑΕ, δεν ακολουθείται από ανάλογη ευθυγράμμιση των προτεραιοτήτων στην εξωτερική πολιτική των δύο χωρών. Τα πιο συχνά εμπόδια μεταξύ Κίνας και ΗΑΕ, έχουν ως αιτία την εμβάθυνση των οικονομικών δεσμών του Πεκίνου με το Ιράν και το Κατάρ.

Έχοντας περιγράψει τα οφέλη και τους στρατηγικούς στόχους των κρατών-μελών του Οργανισμού, θα ακολουθήσει στο σημείο αυτό περιγραφή της μεθοδολογίας στα πρότυπα της Συστημικής Γεωπολιτικής Αναλύσεως κατά Ι.Θ. Μάζη.

---

⁴³ NIBLOCK T., 'The SCO: structure and dynamics and the role of the Gulf States', Shanghai international studies-Institute of Arab and Islamic Studies/ UK, 2019, Routledge Publications, pp.1-21

⁴⁴ <https://thediplomat.com/2019/05/the-x-factor-in-china-uae-relations-the-horn-of-africa/> By Samuel Ramani, May 03, 2019 /*Σημείωση: Τα αντικρουόμενα συμφέροντα στο Κέρασ της Αφρικής θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως διασπαστικός παράγοντας των σχέσεων Κίνας και ΗΑΕ. Οι κύριοι τομείς διαμάχης στην περιοχή αυτή αφορούν πίο συγκεκριμένα την εμπορική πολιτική και το καθεστώς της Somaliland, μιας αυτόνομης περιφέρειας της Σομαλίας, η οποία τρέφει προσδοκίες ανεξαρτησίας. Παρά τις υφιστάμενες διαφωνίες, οι σχέσεις Κίνας- ΗΑΕ δεν έχουν ακόμη μετατραπεί σε καθεστώς στρατηγικού ανταγωνισμού. Τα ΗΑΕ παραμένουν επικεντρωμένα στον περιορισμό της επιρροής της Τουρκίας στην Ερυθρά Θάλασσα, καθώς οι στενοί δεσμοί της Άγκυρας με τη Σομαλία και οι εντεινόμενες σχέσεις με το Σουδάν απειλούν να υποβαθμίσουν τις γεωπολιτικές επιδιώξεις του Άμπου Ντάμπι. Η Κίνα αποτελεί τον κορυφαίο προμηθευτή μεταποιημένων αγαθών και βιομηχανικών υλικών του Οργανισμού της Αφρικανικής Ένωσης (ΟΑΕ), ενώ οι στόχοι ενσωμάτωσης του Άμπου Ντάμπι στην BRI περιορίζουν περαιτέρω την ικανότητά του να αντιταχθεί στα σινικά συμφέροντα στο Κέρασ της Αφρικής (τουλάχιστον άμεσα).

2. Μεθοδολογία

Η Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση κατά Ι. Θ. Μάζη ορίζεται ως: «η γεωγραφική εκείνη μέθοδος η οποία μελετά (πραγματολογική γνώση), περιγράφει (χαρτογραφική γνώση) και προβλέπει τις συμπεριφορές και τις επιπτώσεις των σχέσεων των αντιτιθεμένων και διακριτών διεθνών δράσεων ανακατανομής ισχύος και των ιδεολογικών μεταφυσικών που τις καλύπτουν, στο πλαίσιο των γεωγραφικών συμπλόκων που οι δράσεις αυτές εντοπίζονται και λειτουργούν»⁴⁵. Η σύγχρονη Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση (ΣΓΑ), ως διεπιστημονική μέθοδος, αποτελεί ένα σημαντικό μεθοδολογικό εργαλείο για τη διερεύνηση διεθνών πολιτικών γεγονότων, διεθνών σχέσεων και συναφών με αυτές ανακατανομών ισχύος (αμυντικής, οικονομικής, πολιτικής και πολιτισμικής) στο σύνολο των γεωπολιτικών συστημάτων των εθνικών σχηματισμών του πλανήτη (εθνικοκρατικών και εθνοτικών) και των φαινομένων αλλά και των οντοτήτων που επηρεάζουν τη συγκρότηση, τη δομή και τις διαδράσεις ισχύος μεταξύ των σχηματισμών αυτών.

Η βάση της ΣΓΑ είναι: i) ο καθορισμός επί χάρτου του προς μελέτην Γεωγραφικού Συμπλόκου, ii) ο προσδιορισμός του Γεωπολιτικού Παράγοντος μέσω του οποίου συντελείται η ανακατανομή της ισχύος στο εσωτερικό του ανωτέρω γεωπολιτικού/ γεωγραφικού Συμπλόκου και iii) η δημιουργία υποδείγματος τάσεων ανακατανομής ισχύος στο εσωτερικό του εν λόγω Συμπλόκου. Σκοπός είναι η προσπάθεια ασφαλούς πρόβλεψης της ανακατανομής ισχύος στο υπό μελέτη Γεωπολιτικό Σύμπλοκο. Κατά την λακατιανή μεταθεωρητική προσέγγιση, όπως αυτή κωδικοποιείται από τους Elman, C/. & Elman, M. F., ο σκληρός πυρήνας (θεμελιώδεις υποθέσεις/ αξιωματικές παραδοχές) αποτελεί τη βασική προϋπόθεση ενός επιστημονικού ερευνητικού προγράμματος (research program). Ο σκληρός αυτός πυρήνας προστατεύεται από την αρνητική ευρετική (negative heuristics), κοντολογίς από τον κανόνα που απαγορεύει στους ερευνητές εντός του ιδίου ερευνητικού προγράμματος να έρθουν σε αντίφαση με τις θεμελιώδεις πεποιθήσεις του, δηλαδή με το σκληρό πυρήνα του προγράμματος. Πέραν των θεμελιωδών πεποιθήσεων εντούτοις, ένα επιστημονικό ερευνητικό πρόγραμμα, σύμφωνα επίσης με την λακατιανή μεταθεωρητική προσέγγιση, διαθέτει μία προστατευτική ζώνη (protective belt) επικουρικών υποθέσεων, δηλαδή

⁴⁵ ΜΑΖΗΣ Ιωάννης Θ., Μεταθεωρητική κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής: Το νεοθετικιστικό πλαίσιο, Αθήνα: Παπαζήσης, 2012, ΜΑΖΗΣ Ιωάννης Θ., Νεορεαλιστική προσέγγιση Θεωρίας Διεθνών Σχέσεων και Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση: Συγκλίσεις και αποκλίσεις, Αθήνα: Λειμών, 2019

προτάσεων τιθεμένων σε έλεγχο, προσαρμογή και επαναπροσαρμογή, και οι οποίες αντικαθίστανται όταν προκύπτουν νέα εμπειρικά δεδομένα. Τα άνωθι θα επιχειρηθεί να εφαρμοσθούν στο παρόν πόνημα.

Χρησιμοποιηθείσα Ορολογία κατά Ι.Θ. Μάζη⁴⁶. «Γεωγραφία είναι η επιστήμη που περιγράφει και αναλύει τον φυσικό χώρο αλλά και τις διαλεκτικές συνθέσεις του χώρου αυτού με τις ανθρώπινες κοινωνίες, οι οποίες συνιστούν τους Ανθρωποχώρους. Οι παραγωγές των διαλεκτικών αυτών διαδικασιών ορίζονται ως πρωτογενείς, δευτερογενείς και τριτογενείς γεωγραφικοί χώροι». Γεωπολιτικός Παράγων είναι εκείνος ο παράγων που προκαλεί την ανακατανομή ισχύος στο υπό μελέτη γεωπολιτικό Σύστημα/ Σύμπλοκο. Γεωπολιτικό Σύστημα καλείται το ακριβές άθροισμα των εδαφικών ενότητων που αποτελούν τα γεωπολιτικά υποσυστήματα τα προσδιορισθέντα από τον εντοπισμό, τη διακεκριμένη δράση και τη συστηματική και διακεκριμένη λειτουργία του συγκεκριμένου γεωπολιτικού παράγοντος στο φυσικό τους χώρο. Γεωπολιτικό Σύμπλοκο είναι η ευρύτερη, εν πολλοίς, γεωγραφική ενότητα του γεωπολιτικού συστήματος. Γεωπολιτικό Υπερσύστημα καλείται το σύνολο των πόλων διεθνούς ισχύος που επηρεάζουν τη δράση των γεωπολιτικών παραγόντων στο εσωτερικό των γεωπολιτικών υποσυστημάτων και του αντιστοίχου γεωπολιτικού συστήματος το οποίο τα εμπεριέχει. Γεωπολιτικό Υποσύστημα καλείται η ομοιογενής, ως προς τη δράση και λειτουργία ενός γεωπολιτικού παράγοντος, εδαφική ενότητα. Τέλος, σύμφωνα με τον Ι. Θ. Μάζη, ως Γεωπολιτικός Δείκτης (απλός ή σύνθετος) ορίζεται η ποσοτικοποίηση του υπό μελέτη θέματος, το αριθμητικό εκείνο στοιχείο που δείχνει την ανακατανομή ισχύος στο γεωπολιτικό σύστημα/ σύμπλοκο⁴⁷.

Στο παρόν πόνημα λοιπόν εφαρμόζοντας τα άνωθι ορίζουμε ως ακολούθως: Γεωπολιτικός Παράγων: το Σύμφωνο της Σανγκάης. Γεωπολιτικό Σύστημα/ Σύμπλοκο (ο γεωγραφικός χώρος, τον οποίο απαρτίζουν τα 8 κράτη- μέλη του Οργανισμού): Ανατολική Ευρώπη, Κεντρική Ασία, χερσαία Νότιος και Ανατολική Ασία. Γεωπολιτικά Υποσυστήματα (με βάση τη δράση και τη λειτουργία του γεωπολιτικού παράγοντος): Γεωπολιτικό υποσύστημα i: Ρωσία-Κίνα (τα μέλη- «ατμομηχανές» του Οργανισμού). Γεωπολιτικό υποσύστημα ii: Ρωσία-Κράτη Κεντρικής Ασίας. Γεωπολιτικό υποσύστημα iii: Κίνα-Κράτη Κεντρικής Ασίας. Γεωπολιτικό υποσύστημα iv: Ινδία-Πακιστάν. Γεωπολιτικό υποσύστημα v: Κράτη Κεντρικής Ασίας (μέλη του Οργανισμού-

⁴⁶ ΜΑΖΗΣ Ιωάννης Θ., Μεταθεωρητική κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής: Το νεοθετικιστικό πλαίσιο, Αθήνα: Παπαζήσης, 2012, ΜΑΖΗΣ Ιωάννης Θ., Νεορεαλιστική προσέγγιση Θεωρίας Διεθνών Σχέσεων και Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση: Συγκλίσεις και αποκλίσεις, Αθήνα: Λειμών, 2019

⁴⁷ Ibid

Καζακιστάν, Κιργιστάν, Ουζμπεκιστάν, Τατζικιστάν). Γεωπολιτικό Υπερσύστημα (πόλοι διεθνούς ισχύος): ΗΠΑ- NATO, ΕΕ και επιπλέον περιφερειακοί δρώντες (Τουρκία, κράτη Αραβικού κόσμου, λοιπά κράτη-μέλη των BRICS). Γεωπολιτικοί Πυλώνες Ισχύος: Οικονομία, Άμυνα/Ασφάλεια (ήτοι οι δύο συνιστώσες της «σκληράς ισχύος»). Οι γεωπολιτικοί αυτοί πυλώνες ισχύος επελέγησαν διότι όπως έχει ήδη πολλάκις σημειωθεί, οι βασικοί τομείς δράσης του Οργανισμού είναι η εγγύηση της συλλογικής ασφαλείας και η εμβάθυνση της οικονομικής συνεργασίας. Γεωπολιτικοί Δείκτες: πληθυσμιακά και εδαφικά στοιχεία, οικονομικά στοιχεία (ΑΕΠ και ποσοστιαία μεταβολή αυτού για συγκεκριμένα έτη), εφαρμογές στρατιωτικής ισχύος (αμυντικές δαπάνες και μέγεθος ενόπλων δυνάμεων). Ο τρόπος επεξεργασίας των γεωπολιτικών δεικτών θα γίνει μέσω συγκριτικής παρουσίασης και σχολιασμού των εν λόγω στοιχείων.

Υποθέτουμε ότι το Σύμφωνο της Σανγκάης ανακατανέμει την ισχύ στην Κεντρική Ασία μεταξύ Ρωσίας, Κίνας, Καζακιστάν, Κιργιστάν, Τατζικιστάν, Ουζμπεκιστάν, Ινδίας και Πακιστάν. Τα ερευνητικά ερωτήματα στα οποία θα επιχειρήσουμε να απαντήσουμε είναι τα ακόλουθα. Πρώτον, για ποιο λόγο το γεωπολιτικό σύμπλοκο της Κεντρικής Ασίας αποτελεί το χώρο όπου οι μεγάλες δυνάμεις της διεθνούς γεωπολιτικής σκηνης ανταγωνίζονται και ποιά η ιδιαίτερη σημασία του για τις χώρες που το απαρτίζουν; Δεύτερον, εάν επιχειρηθεί η συγκράτηση της αυξανόμενης σινικής ισχύος από τις ΗΠΑ, με ποιόν τρόπο θα πραγματοποιηθεί και ποιές αντιδράσεις θα επισύρει; Τρίτον, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι οι αυξανόμενοι δεσμοί μεταξύ των κρατών- μελών του Οργανισμού θα συνεπάγονταν στο μέλλον τη δημιουργία μιας ομοσπονδίας κρατών όπως οι ΗΠΑ;

3. Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση

3.1 Δομικές αδυναμίες του Συμφώνου

Εντός του Οργανισμού αλλά και στην ευρύτερη περιοχή τα διακυβεύματα κάθε άλλο παρά εκλείπουν. Σε αυτή την ενότητα εξετάζουμε ποιά κράτη-μέλη της SCO καλούνται να αντιμετωπίσουν τα «τρία κακά», ήτοι προβλήματα εθνοτικού/ φυλετικού διαχωρισμού, τρομοκρατίας και εξτρεμισμού, καθώς και τις περιοχές όπου εντοπίζονται τα προβλήματα αυτά.

Το γεωπολιτικό υποσύστημα του Καυκάσου αποτελεί την πιο προβληματική περιοχή για τη Ρωσία. Γεωγραφικός χώρος με μεγάλη γεωστρατηγική σημασία (μεταξύ της Μαύρης και της Κασπίας Θάλασσας) μέχρι και σήμερα, ιδίως λόγω του γεγονότος ότι βρίσκεται πλησίον πολλών ενεργειακών αγωγών. Η περιοχή συνιστά πηγή διαρκούς προβληματισμού για τη Ρωσία για δύο κυρίως λόγους. Πρώτον, διότι συνορεύει με υπολογίσιμες δυνάμεις (Τουρκία και Ιράν). Δεύτερον, διότι απαρτίζεται από ένα εξαιρετικά περίπλοκο συνδυασμό εθνοτήτων, γλωσσών και θρησκειών.

Σύμφωνα με τον Brzezinski «*Συμπιεσμένη μεταξύ μιας διευρυμένης ΕΕ με πληθυσμό άνω του μισού δισεκατομμυρίου και 1,3 δισεκατομμυρίων Κινέζων, σε μια πολυπολική νέα παγκόσμια τάξη, η Ρωσία μπορεί να δυσκολευτεί να διατηρήσει τη θέση της ως ανεξάρτητου πόλου ισχύος και να στραφεί στη σύναψη εξισορροπητικών συμμαχιών*»⁴⁸. Το γεγονός ότι αρκετές περιφερειακές δυνάμεις επιχείρησαν να εμπλακούν στον Καύκασο προς αποκατάσταση της ισορροπίας, κάθε άλλο παρά θεράπευσε τα προβλήματα. Για παράδειγμα, στην επί των ημερών μας αναζωπυρώσασα και παύσασα σύγκρουση στα διαφιλονικούμενα εδάφη του Ναγκόρνο (=βόρειο) Καραμπάχ, η οποία ξεκίνησε το 1990, η Τουρκία έσπευσε να υποστηρίξει το Αζερμπαϊτζάν, ενώ η Ρωσία τάχθηκε στο πλευρό της Αρμενίας (να σημειωθεί δε ότι την ίδια στάση κράτησαν και σύγχρονα, καθώς και ότι στη συμφωνία κατάυσης πυρός και εκεχειρίας ρόλο διαμεσολαβητού ανέλαβε η Ρωσία). Βασική αιτία της σύγκρουσης είναι οι αρμενικές απαιτήσεις για επανένωση των περιών ο λόγος εδαφών, τα οποία βρίσκονται μεν στο Αζερμπαϊτζάν, αλλ'εντούτοις η πλειοψηφία των κατοίκων είναι Αρμένιοι. Αξιοσημείωτο στοιχείο αποτελεί το ότι, παρά τη ρωσική στήριξη στην Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν υποστήριξε τη ρωσική αντιτρομοκρατική

---

⁴⁸FREIRE M.R., KANET R.E., 'Key players and regional dynamics in Eurasia- the Return of the "Great Game"', 2012, Palgrave Macmillan, pp.1-311

«εκστρατεία» στην Τσετσενία. Ενδεχομένως εξήγηση για αυτό αποτελεί η ανάγκη των δύο να καταλήξουν σε αμοιβαία επωφελή συμφωνία για την Κασπία Θάλασσα⁴⁹.

Μείζον πρόβλημα επίσης στην περιοχή του Καυκάσου αποτελούν τα εξτρεμιστικά/ αυτονομιστικά κινήματα στην Τσετσενία. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις που πραγματοποιήσαν Τσετσένοι αυτονομιστές επί ρωσικού εδάφους, οδήγησαν σε σφοδρές συγκρούσεις με τη Ρωσία (πρώτος πόλεμος της Τσετσενίας 1994-1996 και δεύτερος πόλεμος της Τσετσενίας 1999-2009). Οι δυνάμεις των Τσετσένων αυτονομιστών χωρίζονται σε δύο κύριες ομάδες. Η πρώτη, περισσότερο ριζοσπαστική, με συναφή προς την ισλαμιστική τρομοκρατία χαρακτηριστικά, προωθεί την ιδέα της δημιουργίας του «Εμιράτου του Καυκάσου», το οποίο θα περιλαμβάνει όλα τα άλλα ισλαμιστικά κινήματα των γειτονικών καυκάσιων δημοκρατιών σε ένα κοινό μέτωπο ενάντια στη ρωσική κυριαρχία. Η Ρωσία βέβαια εκτός από τη χρήση των στρατιωτικών δυνάμεών της, χρησιμοποίησε και μεθόδους ειρηνικής επίλυσης του προβλήματος⁵⁰. Προς το σκοπό αυτό εγκατέστησε για παράδειγμα φιλορωσικές κυβερνήσεις στις καυκάσιες δημοκρατίες και εφήρμοσε πρόγραμμα ανοικοδόμησης της Τσετσενίας. Στη Γεωργία –όπως ήδη αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα- το αυτονομιστικό πρόβλημα ήταν πιο δύσκολο ζήτημα, με συνέπεια τον πόλεμο (2008) αποτέλεσμα του οποίου ήταν η διακήρυξη της ανεξαρτησίας της Νοτίου Οσετίας και της Αμπχαζίας, καθώς και η άμεση αναγνώριση αυτών από τη Ρωσία.

Αν και η κατάσταση στις προαναφερθείσες περιοχές είναι σημαντικώς βελτιωμένη, εντούτοις μέχρι σήμερα μικρότερες εστίες εξακολουθούν να ελλοχεύουν, ιδίως στις περιοχές της Ινγκουσετίας (η οποία από πολλούς χαρακτηρίζεται ως η «νέα Τσετσενία»- καθ'ότι εκτιμάται ότι υπάρχει μεγάλος αριθμός τρομοκρατών στην περιοχή) και του Νταγκεστάν⁵¹. Όπως και με την

⁴⁹ Ibid

⁵⁰ YORAM Evron, 'The challenge of implementing the BRI in the Middle East: connectivity projects under conditions of limited political engagement', 2019 January, SOAS University of London- the China Quarterly, pp.196-206

⁵¹ Ibid /*Σημείωση: Το πρόβλημα αυτό χρονολογείται από τη σοβιετική περίοδο, όταν η αυτόνομη περιοχή Τσετσενίας-Ινγκουσετίας διασπάστηκε σε δύο δημοκρατίες καθ'ότι απέτυχαν να οριοθετήσουν ένα κοινό αποδεκτό σύνορο, κάτι το οποίο αύξησε ακόμη περισσότερο την ένταση μεταξύ τους. Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ένα μέρος της περιοχής της Ινγκουσετίας παραχωρήθηκε από τον Στάλιν στη Βόρεια Οσετία, προκαλώντας σφοδρές συγκρούσεις, αύξηση των τρομοκρατικών θυλάκων στην περιοχή, εκδιώξεις εκατοντάδων πολιτών και δολοφονικές ενέργειες. Ως αποτέλεσμα εδώ και πλέον μια δεκαετία, η Μόσχα αναπτύσσει ολοένα και περισσότερα στρατιωτικά και αστυνομικά τμήματά της στην Ινγκουσετία. Όσον αφορά την Καυκάσια Δημοκρατία του Νταγκεστάν, το πρόβλημα ξεκίνησε το 1999 κατά τον δεύτερο πόλεμο της Τσετσενίας, από ριζοσπαστικοποιημένους ισλαμιστές οι οποίοι υποστηρίζονταν από Τσετσένους αντάρτες, και οι οποίοι απέβλεπαν στη δημιουργία της ισλαμικής δημοκρατίας του Δυτικού Νταγκεστάν. Το σχέδιο ήταν μάλλον κακώς οργανωμένο και αντιμετωπίστηκε άμεσα από

Τσετσενία, το πρόβλημα στην Καυκάσια Δημοκρατία της Ινγκουσετίας παραμένει*, παρ'όλο που η Μόσχα εργάζεται σύντομα για την επίλυσή του.

Κοντολογίς, η Μόσχα φαίνεται ότι έχει αποτρέψει πιθανή ολική αποσταθεροποίηση της περιοχής, ωστόσο εκείνο που φοβάται, είναι μια αλυσιδωτή εξέγερση των ισλαμιστικών φονταμενταλιστικών θυλάκων στα νότια σύνορά της, καθ'ότι θα μπορούσαν να πυροδοτήσουν αναταράξεις και τρομοκρατικές ενέργειες ακόμη και μέχρι την περιοχή του ποταμού Βόλγα όπου κατοικούν μεγάλες μουσουλμανικές κοινότητες.

Προχωρώντας στην ανάλυσή μας, πιθανός κίνδυνος ελλοχεύει και σε μια άλλη σημαντική περιοχή για τη Ρωσία, τη Σιβηρία⁵². Οι κάτοικοι της περιοχής αυτής θεωρούν τους εαυτούς τους Σίβηρες (Sibiryak)- φυσική παραδοσιακή ταυτότητα- και όχι Ρώσους· βρίσκονται απομακρυσμένοι από τα μεγάλα αστικά κέντρα, όχι μόνο λόγω γεωγραφικής θέσης αλλά και λόγω του γεγονότος ότι η ρωσική κυβέρνηση δεν είχε δώσει τη δέουσα προσοχή σε αυτήν την περιοχή. Παρ'όλο που η Σιβηρία είναι πλούσια σε πόρους, και γεωστρατηγικά σημαντική για αρκετές ξένες δυνάμεις (Κίνα και ΗΠΑ επί παραδείγματι), η σοβαρότατη έλλειψη υποδομών καθιστά τις επενδύσεις σχεδόν αδύνατες. Μικρά αποσχιστικά κινήματα κάνουν την εμφάνισή τους κάθε τόσο, οδηγώντας μερικούς αναλυτές να υποστηρίζουν ότι, οι αναταραχές είναι πιθανό να εξελιχθούν σε πρόβλημα παρόμοιο με αυτό του Βορείου Καυκάσου. Μάλιστα πιστεύουν ότι οι συνθήκες στη Σιβηρία καθιστούν συγκριτικά ευκολότερο τον εθνοτικό/ φυλετικό διαχωρισμό, καθώς είναι πολύ μακριά από τα κέντρα εξουσίας και καλύπτει πλούσια σε πόρους και υπολογίσιμη γεωγραφικά έκταση.

Στο σημείο αυτό συνεχίζουμε με το δεύτερο «γίγαντα» της SCO και της Ασίας, την Κίνα, η οποία επίσης αντιμετωπίζει ή ενδέχεται να αντιμετωπίσει ομοίως προβλήματα από τα «τρία κακά». Κατεξοχήν προβληματική περιοχή στην Κίνα (όπως έχουμε ήδη αναφέρει) είναι η Αυτόνομη Επαρχία Ουϊγούρων Ξίνγιάνγκ ⁵³ (Xinjiang Uighur Autonomous Region -XUAR) στη δυτική Κίνα. Σε αυτή την περιοχή, η οποία χαρακτηρίζεται μάλιστα ως «η κινεζική Τσετσενία», και όπου

της ρωσικές και τις τοπικές φιλο-ρωσικές αρχές. Σποραδικά σημειώνονταν τρομοκρατικές επιθέσεις στο βόρειο και κεντρικό Νταγκεστάν, ωστόσο το 2008, οι τρομοκρατικές επιθέσεις κατά των τοπικών κρατικών αξιωματούχων αυξήθηκαν στο νότιο Νταγκεστάν. Αμέσως δρομολογήθηκε προσπάθεια για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, η οποία τελικώς καρποφόρησε.

⁵²ANTONOVA Natalia, "Siberians-the new separatists?", as seen on April 11th, 2011, <http://www.themoscownews.com/russia/20110411/188575092.html>

⁵³ ROTAR Igor, "The Growing Problem of Uighur Separatism", The Jamestown Foundation, China Brief Volume: 4 Issue:8, as on April 10, 2017, http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=3644#.UfJzi41A3nE

ο μισός πληθυσμός απαρτίζεται από τους τουρκογενείς μουσουλμάνους Ουϊγούρους και ο υπόλοιπος από εθνοτικές κινεζικές ομάδες, δραστηριοποιείται η αποσχιστική, εξτρεμιστική, ισλαμιστική οργάνωση ETIM- το Ισλαμικό Κίνημα του Ανατολικού Τουρκεστάν. Το ζήτημα του τμήματος του πληθυσμού των Ουϊγούρων, το οποίο ομιλεί τουρκική διάλεκτο, αποκτά επιπρόσθετη βαρύτητα αν λάβουμε υπόψιν και τη δημιουργία του Συμβουλίου των Τουρκικών Ομιλούντων Κρατών^{54*}.

Μέχρι το 2000, η πολιτική της Κίνας έναντι της XUAR περιλάμβανε χαμηλής ισχύος παρέμβαση. Ωστόσο, ήταν ακριβώς αυτή η θρησκευτική ισλαμιστική επιρροή στο κίνημα (όπως στον Βόρειο Καύκασο) που κινητοποίησε τις κινεζικές αρχές και άρχισαν να υιοθετούν σκληροτέρα στάση έναντι των αυτονομιστών. Το ETIM έχει ως τελικό στόχο το διαχωρισμό της Xinjiang και τη δημιουργία του ανεξάρτητου Ανατολικού Τουρκεστάν. Όλη αυτή η δραστηριότητα θα μπορούσε να προκαλέσει μια ευθυγράμμιση των στόχων των ισλαμιστικών εξτρεμιστικών κινήματων της περιοχής, και εν τέλει να οδηγήσει σε σημαντική αποσταθεροποίηση.

Οι επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στις ΗΠΑ και ο «παγκόσμιος πόλεμος κατά της τρομοκρατίας» της κυβέρνησης George Bush, επέτρεψαν στο Πεκίνο να συνδέσει τα περιστατικά κάθε παρακρατικής δράσης με την κακοήθη επιρροή της ισλαμιστικής τρομοκρατίας που ασκεί η Αλ Κάιντα⁵⁵. Αυτή η τακτική ήταν επιτυχημένη, με την αμερικανική διοίκηση μάλιστα να αναγνωρίζει το ETIM ως «διεθνή τρομοκρατική οργάνωση» το Σεπτέμβριο του 2002. Το Πεκίνο επανέλαβε την ίδια περίοδο τους ίδιους ισχυρισμούς, προσπαθώντας να εντάξει στο αυτό πλαίσιο και το Ισλαμιστικό Κίνημα του Ουζμπεκιστάν (IMU). Παράλληλα όμως ο πυρήνας δράσης των Ουϊγούρων μετατοπίστηκε στην ευρύτερη Μέση Ανατολή, ιδιαίτερα μετά την εκδήλωση της συριακής κρίσης και την άνοδο του αυτοαποκαλούμενου Ισλαμικού Κράτους (ISIS- Islamic State of Iraq and Syria ή ISIL- Islamic State of Iraq and the Levant).

---

⁵⁴ FLETCHER Holly,BAJORIA Jayshree,"The East Turkestan Islamic Movement (ETIM)",Council on Foreign Relations,July 31,2008,<http://www.cfr.org/china/east-turkestan-islamic-movement-etim/p9179> / *Σημείωση: Το Συμβούλιο αυτό συγκεντρώνει τις χώρες που ομιλείται η τουρκική- ήτοι πέραν της Τουρκίας, το Αζερμπαϊτζάν, το Κιργιστάν και το Καζακστάν, ενώ το Ουζμπεκιστάν και το Τουρκμενιστάν δεν έχουν ακόμη ενταχθεί. Προφανώς για την Τουρκία, με σημαντικά συμφέροντα στην περιοχή, το Συμβούλιο αυτό αποτελεί σημαντικό παράγοντα προώθησης αυτών.

⁵⁵ CLARKE E Michael, 'Xinjiang and China's Rise in Central Asia, 1949-2009',Taylor & Francis, 2011,p.163-164

Από τις αρχές του 2000, η Κίνα «βίωσε» σκληρότατες τρομοκρατικές επιθέσεις στην επαρχία Xinjiang και οι επακόλουθες σφοδρές εχθροπραξίες διήρκησαν 22 μήνες⁵⁶. Ενώ ο ακριβής αριθμός των Ουϊγούρων που έχουν εμπλακεί στον πόλεμο στη Συρία εξακολουθεί να είναι δύσκολο να προσδιοριστεί, φαίνεται ότι έχει αυξηθεί σημαντικά από το 2012. Ο μείζων λοιπόν κίνδυνος για το Πεκίνο είναι ότι κάποιος μπορεί είτε να επιστρέψουν στην επαρχία Xinjiang, είτε να επιδιώξουν να επηρεάσουν ή να στρατολογήσουν άλλους. Οι φόβοι της ριζοσπαστικοποίησης των 20 εκατομμυρίων σουνιτών μουσουλμάνων της Κίνας έχουν επιδεινωθεί και μάλλον διόλου αναίτια. Όπως αποκάλυψε άρθρο του Global Times το 2014, το ETIM και η «διάδοχος» οργάνωσή του, TIP (η οποία μάλιστα φέρεται να ευθυγραμμίζεται με τη «θυγατρική» της Αλ Κάιντα, Jabhat al Nusra), έχουν προσθέσει την κατάληξη 'IS' (Islamic State) στα ακρωνύμια των οργανώσεών τους, προκειμένου να υποδείξουν την πίστη τους στο αυτοαποκαλούμενο Ισλαμικό Κράτος. Ως συνέπεια αυτών, η Κίνα αποφάσισε να διπλασιάσει τη δύναμη της «εκστρατείας» 'Strike Hard', αυξάνοντας παράλληλα και τον αμυντικό προϋπολογισμό της για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας στην επαρχία Xinjiang.

Ένα άλλο ιδιαίτερας σημασίας ζήτημα για την Κίνα αποτελεί η περιοχή του Θιβέτ. Συγκεκριμένα, η Αυτόνομη Περιφέρεια/ Επαρχία του Θιβέτ⁵⁷ (Tibet Autonomous Region-TAR) είναι η δεύτερη μεγαλύτερη αυτόνομη περιοχή της ΛΔΚ, μετά την Xinjiang. Κατά κύριο λόγο, το σημερινό καθεστώς του Θιβέτ αποτελεί απόρροια των γεγονότων του 1950 στην περιοχή, όταν και εδραιώθηκε η κινεζική κυριαρχία, η οποία ωστόσο θεωρήθηκε καταπιεστική για τους Θιβετιανούς*. Το Θιβέτ αποτελεί για την Κίνα ιδιαίτερας γεωγραφικής και γεωστρατηγικής σημασίας περιοχή. Αρχικά βρίσκεται στην υψηλότερη κατοικημένη περιοχή της Γης και επιπλέον, πέντε από τα μεγαλύτερα ασιατικά ποτάμια πηγάζουν στην πραγματικότητα από το Θιβέτ. Το στοιχείο αυτό μάλιστα, των υδάτων, αποτελεί ένα ακόμη σημείο προστριβών, δεδομένου ότι

⁵⁶ LIN Christina, 'ISIS Caliphate meets China's Silk and Road Economic Belt', MERIA journal, winter ed. 2014, Vol.18, Issue 4, pp.1-14, 21-32

⁵⁷ "The Issues Marginalisation and exclusion", International Campaign for Tibet, as seen on June 15, 2017, <http://www.savetibet.org/resources/all-about-tibet/the-issues/> *Σημείωση: Όσον αφορά το θιβετιανό πολιτισμό και τη θρησκεία, πάνω από 6.000 μοναστήρια καταστράφηκαν κατά την εισβολή του κινεζικού PLA (People's Liberation Army) το 1950 καθώς και κατά τη διάρκεια της κινεζικής πολιτιστικής επανάστασης (1966-1976). Η επιβολή του κομμουνισμού στη χώρα, έπληξε σημαντικά τη ζωή των κατοίκων του Θιβέτ, εξαλείφοντας ουσιαστικά όλες τις πολιτισμικές και θρησκευτικές πτυχές. Η Κίνα, παραμένει κομμουνιστικό καθεστώς μέχρι σήμερα. Ο Κομμουνισμός ωστόσο είναι ένα κατά βάση αθεϊστικό καθεστώς, το οποίο αφήνει μικρό περιθώριο για την άσκηση θρησκευτικών δικαιωμάτων. Ως εκ τούτου, ο Βουδισμός, ένα ισχυρότατο χαρακτηριστικό της ίδιας της εθνικής ταυτότητας των Θιβετιανών, καταπιεσθηκε σημαντικά από την κινεζική κυβέρνηση.

συνεχίζουν τη ροή τους σε άλλες χώρες, όπως για παράδειγμα ο ποταμός Brahmaputra, ο οποίος είναι ζωτικής σημασίας τόσο για την Κίνα, όσο και για την Ινδία. Η έλλειψη νερού σε υπερπληθυσμιακά εδάφη είναι πιθανό να προκαλέσει εξεγέρσεις και πάντως η διαχείριση των υδάτων αποτελεί μια ακόμη πηγή ανησυχιών της Κίνας για την περιοχή του Θιβέτ.

[Στους συνημμένους *Χάρτες 7 και 8* διακρίνεται η προαναφερθείσα Αυτόνομη Επαρχία του Θιβέτ]

Συνοπτικά λοιπόν, για τις δύο πιο «προβληματικές» περιοχές της Κίνας, διαπιστώνουμε ότι στην επαρχία Xinjiang υπάρχουν πράγματι αποσχιστικές τάσεις, πιθανώς υποστηριζόμενες από το όραμα για μια ευρύτερη ευθυγράμμιση με ισλαμιστικές προεκτάσεις. Από την άλλη πλευρά, η περίπτωση του Θιβέτ, φέρει μεν τα χαρακτηριστικά ενός πιθανού αποσχιστικού προβλήματος, ωστόσο είναι λιγότερο πιθανό να οδηγήσει σε σχηματισμό ριζοσπαστικοποιημένων εστιών στην περιοχή. Εντούτοις οι εφαρμοζόμενες πολιτικές της Κίνας στις δύο περιοχές παραμένουν αρκετά σκληρές. Ίσως διότι έχει «διδασχθεί ένα δυσάρεστο μάθημα» από τον διαχωρισμό της Ταϊβάν κατά τον κινεζικό εμφύλιο πόλεμο. Οι Κινέζοι δεν θα μπορούσαν να αντέξουν, πρωτίστως οικονομικά, το διαχωρισμό δύο περιοχών τόσο σημαντικών και μεγάλων όσο η TAR και η XUAR. Όπως ούτε οι Ρώσοι, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, θα μπορούσαν να διανοηθούν την απώλεια του Βορείου Καυκάσου και της Ανατολικής Σιβηρίας.

Στο σημείο αυτό θα εστιάσουμε στην «καρδιά» της SCO, διερευνώντας πώς τα «τρία κακά» επηρεάζουν αυτή την περιοχή. Όσον αφορά λοιπόν στο υποσύστημα της Κέντρικης Ασίας⁵⁸, το μείζον πρόβλημα είναι ο ισλαμιστικός φονταμενταλισμός και τα «πορώδη» σύνορα, τα οποία προσθέτουν στη γενικότερη ανασφάλεια. Στην Κεντρική Ασία, ο ριζοσπαστικός ισλαμισμός⁵⁹ βρήκε πρόσφορο έδαφος, ειδικά μετά την πτώση της ΕΣΣΔ, η οποία ως κομμουνιστικό καθεστώς ήταν καταπιεστική έναντι οιασδήποτε θρησκείας και κατ'επέκταση και έναντι του Ισλάμ. Η πτώση λοιπόν της Σοβιετικής Ένωσης μετά το 1991 άφησε αρκετό χώρο στις ριζοσπαστικές ισλαμιστικές οργανώσεις να επεκτείνουν τη δραστηριότητά τους, δεδομένου και του γεγονότος ότι οι μεταβατικές τοπικές κυβερνήσεις δε δύναντο ουσιαστικά να τις θέσουν υπό έλεγχο.

⁵⁸ FREIRE M.R., KANET R.E., 'Key players and regional dynamics in Eurasia- the Return of the "Great Game"', 2012, Palgrave Macmillan, pp.1-311

⁵⁹ CHAUSOVSKY Eugene, "Militancy in Central Asia: More Than Religious Extremism", STRATFOR Global Intelligence, August 9, 2012, <http://www.stratfor.com/weekly/militancy-central-asia-more-religious-extremism>

Το Αφγανιστάν υπήρξε το επίκεντρο αυτών των προβλημάτων ασφαλείας την τελευταία δεκαετία, καθώς συνορεύει με το Τουρκμενιστάν, το Ουζμπεκιστάν και το Τατζικιστάν, μέσω των οποίων ριζοσπαστικοποιημένοι ισλαμιστές εξαπολύουν επιδρομές στην Κεντρική Ασία. Οι περισσότερες από τις οργανώσεις που συγκροτήθηκαν εντοπίζονται στην κοιλάδα της Fergana (επαρχία του Ουζμπεκιστάν στην «καρδιά» της Κεντρικής Ασίας), η οποία περιλαμβάνει τμήματα του Ουζμπεκιστάν, του Τατζικιστάν και του Κιργιστάν. Μάλιστα το γεγονός ότι η κοιλάδα αυτή, θεωρήθηκε ως το σημείο δημιουργίας μιας πιθανής ισλαμιστικής δημοκρατίας, οδήγησε τη Ρωσία στην απόφαση να εγκαταστήσει μόνιμη στρατιωτική παρουσία στο Τατζικιστάν (μάάλιστα από το 2006 διαθέτει και στρατιωτική βάση).

Η επέμβαση των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν και η εγκατάσταση αμερικανικών στρατευμάτων στην περιοχή βοήθησαν στην καταστολή του αφγανικού καθεστώτος των Ταλιμπάν. Ως αποτέλεσμα, ο ισλαμικός εξτρεμισμός στην ευρύτερη περιοχή κάμφθηκε, χωρίς βέβαια να εξαλειφθεί.

3.2 Οι γεωπολιτικοί δείκτες των γεωπολιτικών πυλώνων της Άμυνας/Ασφάλειας και της Οικονομίας

«(...) Ο κόσμος θα πρέπει να είναι πλέον έτοιμος να υποδεχθεί την ανάδυση και εξάπλωση νέων μεγάλων πολυεθνικών δομών στις οποίες ωστόσο η δύναμη θα είναι κυρίως συγκεντρωμένη σε κάποιο κέντρο. Πολιτιστικά, αυτές οι δομές μπορούν να γίνουν αντιληπτές ως υπερβαίνουσες τα εθνικά σύνορα με την παραδοσιακή έννοια. Ο όρος *Grossraum*, ως μια σφαίρα επιρροής επί εδάφους, φαίνεται να είναι κατάλληλος για να περιγράψει το χαρακτήρα του πεδίου στο οποίο επιδιώκουν (οι δομές αυτές) να δρουν», E.H. Carr^{60*}.

Συνδέοντας τη θεωρία του *Grossraum* με την Κίνα ως αναδυόμενη περιφερειακή υπερδύναμη στην Κεντρική Ασία, φαίνεται ότι η σινική ιδέα για την προώθηση του Οργανισμού ήταν επί σκοπώ, ως περιφερειακή απάντηση δηλαδή στην απειλή της μονο-πολικής παρουσίας (στην περιοχή) της Ρωσίας μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ενώσεως. Στο «ασιατικό *Grossraum*» λοιπόν, η κυρίαρχη ζώνη επιρροής είναι εν μέρει ενσωματωμένη στην SCO. Ίσως θα μπορούσε η SCO, με όρους της Σμιττιανής θεωρίας του *Grossraum*, να αποτελέσει το αντίβαρο εκείνο, το οποίο θα αποδείξει εν καιρώ ότι ο κόσμος θα είναι πάντοτε μεγαλύτερος από τη «μνήμη» των ΗΠΑ και της Δύσης.

Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα παρουσιάσουμε εν συντομία τα κύρια χαρακτηριστικά των σχέσεων μεταξύ Ρωσίας και Κίνας με τις ΗΠΑ, την ΕΕ, τη Βραζιλία, την Ινδία, αλλά και με το Ιράν και την Τουρκία. Οι σχέσεις των υπολοίπων κρατών- μελών με τους προαναφερθέντες εξωτερικούς δρώντες δε θα διερευνηθούν εν προκειμένω, καθώς δεν είναι ακόμη ούτε πολυμερείς, ούτε ισχυρά εδραιωμένες και εξάλλου εν πολλοίς καθορίζονται από τις πρωτοβουλίες των «δύο», Ρωσίας και Κίνα.

---

⁶⁰ SALTER M., YIN Y., ‘Analyzing Regionalism within International Law and Relations, the SCO as a “Grossraum”?’, Oxford University Press, 2014, Chinese Journal of International Law, pp. 819-877 / *Σημείωση: Ο όρος *Grossraum* του Carl Schmitt, ο οποίος χρησιμοποιήθηκε αρχικά στο πεδίο της οικονομίας, ίσως να χρειάζεται να επεκταθεί και στον τομέα των διεθνών σχέσεων, του διεθνούς δικαίου ή και σε άλλους συναφείς. Η Σμιττιανή αυτή ιδέα ερμηνεύεται κυριολεκτικά ως ένας μεγάλος / μεγαλύτερος χώρος, ο οποίος υπερβαίνει εκείνον που οριοθετείται τυπικά από τα σύνορα ενός κράτους. Εντάσσεται δε αναμφισβήτητα στις θεωρίες εκείνες που επιχειρούν να εξηγήσουν και να αναλύσουν τη δυναμική των περιφερειακών συσσωματώσεων.

Προηγουμένως όμως, σκόπιμη κρίνεται η παράθεση ορισμένων πινάκων προκειμένου να κατανοήσουμε πληρέστερα εν συνεχεία τις διαφορετικές οπτικές υπό το πρίσμα των οποίων γίνεται αντιληπτός ο Οργανισμός.

Πίνακας (1) με πληθυσμιακά και εδαφικά στοιχεία των κρατών-μελών του Οργανισμού⁶¹.

Κράτος- Μέλος	Πληθυσμός (εκατ.)	Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή	Ποσοστό αστικού πληθυσμού	Εδαφική έκταση (χλμ ²)
Κίνα	1,420,062,022	0,35	60%	9,388,211
Ρωσία	143,895,551	-0.05	73%	16,376,870
Ινδία	1,368,737,513	1,08	34%	2,973,190
Πακιστάν	204,596,442	1.88	40%	770,880
Ουζμπεκιστάν	32,807,368	1,37	35%	425,400
Καζακιστάν	18,592,970	1,03	50%	2,699,700
Τατζικιστάν	9,292,000	2,03	28%	139,960
Κιργιστάν	6,218,616	1,40	36%	191,800

Ο πληθυσμός των οκτώ κρατών-μελών αθροιζόμενος αποτελεί το 42% του παγκόσμιου πληθυσμού (με την Κίνα και την Ινδία μόνες δύο να αποτελούν το 89% περίπου του συνολικού πληθυσμού της SCO). Ως εδαφική επικράτεια, τα κράτη- μέλη της SCO καλύπτουν το 80% της ευρασιατικής ξηράς και περίπου το 23% της παγκόσμιας ξηράς.

Όσον αφορά την αμυντική ισχύ- μολονότι το περιεχόμενο που αποδίδεται στον όρο «μεγάλη στρατιωτική δύναμη» ποικίλλει, εν προκειμένω θεωρούμε τη δύναμη εκείνη, η οποία είναι σε θέση να ασκήσει αποτελεσματική ισχύ στην ευρύτερη περιοχή πέραν των εδαφών/ συνόρων της- η SCO περιλαμβάνει την Κίνα, τη Ρωσία και την Ινδία, των οποίων οι ένοπλες δυνάμεις έχουν

⁶¹ <https://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/>) Worldometers, Countries in the World by Population (2019). Data from the United Nations Population Division. Accessed June, 2019

ιδιαίτερη βαρύτητα για την παγκόσμια στρατιωτική- αμυντική ισορροπία. Σε αυτό το συμπέρασμα οδηγούν και τα στοιχεία του επόμενου πίνακα.

Τα στοιχεία του κάτωθι πίνακα (2) αφορούν στις συνολικές αμυντικές δαπάνες και στο μέγεθος των ενόπλων δυνάμεων των μεγαλύτερων στρατιωτικών δυνάμεων κατά τα έτη 2014 -2017 ^{62*}.

Χώρα	Αμυντικές δαπάνες (εκατ. US\$)	Αμυντικές δαπάνες ως ποσοστό ΑΕΠ	Ενεργές ένοπλες δυνάμεις	Εφεδρικές ένοπλες δυνάμεις
ΗΠΑ	603,457	3.26	1,347	865
Κίνα	131,140	1.27	2,183	510
Μεγάλη Βρετανία	61,564	1.98	152	81
Ρωσία	64,480	3.68	831	2,000
Ινδία	46,484	2.27	1,395	1,155
Γαλλία	52,075	1.90	203	28
Ιαπωνία	46,107	1.00	247	56

Όσον αφορά τις οικονομίες των κρατών- μελών, αλλά και τις οικονομικές σχέσεις μεταξύ των ο ακόλουθος πίνακας παρέχει σχετικά στοιχεία ιδίως για τις τρεις μεγαλύτερες οικονομίες - εκείνες της Κίνας, της Ρωσίας και της Ινδίας. Τα στοιχεία αποκαλύπτουν τον κυρίαρχο ρόλο που διαδραματίζει η Κίνα- μάλιστα το κινεζικό εμπόριο αποτελούσε το 45,5% του συνόλου των

⁶² International Institute for Strategic Studies, The Military Balance, (London: IISS, February 2017) / *Σημείωση: Βέβαια η αριθμητική δύναμη, δεν αντανακλά απαραίτητα την μαχητική ικανότητα ή την αποτελεσματικότητα των ενόπλων δυνάμεων. Σε κάθε περίπτωση οι αμυντικές δαπάνες είναι ένας χρήσιμος δείκτης της τεχνολογικής προόδου επί του αμυντικού εξοπλισμού που διαθέτουν οι ένοπλες δυνάμεις της εκάστοτε χώρας (με την παραδοχή ότι τα πιο πρόσφατα και εξελεγκμένα όπλα είναι πιο κοστοβόρα, καθώς επίσης και ότι οι αμυντικές δαπάνες κατευθύνονται πρωτίστως προς τη διατήρηση των υπάρχουσών στρατιωτικών δυνάμεων). Η Κίνα συγκεκριμένα κατέχει τη δεύτερη θέση παγκοσμίως στις αμυντικές δαπάνες, αλλά οι δαπάνες της δεν αντιστοιχούν ούτε στο ένα τέταρτο των αντίστοιχων δαπανών των ΗΠΑ. Επιπλέον, οι αμυντικές δαπάνες της Ρωσίας και της Ινδίας είναι παρόμοιες με εκείνες της Βρετανίας, της Γαλλίας και της Ιαπωνίας – και αντιστοιχούν περίπου στο ένα δωδέκατο εκείνων των ΗΠΑ.

συναλλαγών μεταξύ των χωρών της SCO το 2016 και οι κινεζικές εξαγωγές αποτελούσαν το 64,3% των συνολικών εξαγωγών εντός του Οργανισμού (από μία χώρα SCO σε άλλη).

Ο επόμενος πίνακας (3) περιλαμβάνει στοιχεία του ΑΕΠ (ονομαστικό- GDP σε \$ εκατ), της Ισοδυναμίας της Αγοραστικής Δύναμης (PPP- Purchasing Power Parity) και της ποσοστιαίας μεταβολής του ΑΕΠ των κρατών- μελών του Οργανισμού για τα έτη 2008- 2017 ⁶³.

Χώρα	ΑΕΠ (\$ εκατ)	Ισοδυναμία Αγοραστικής Δύναμης (εκατ)	Ποσοστιαία μεταβολή ΑΕΠ
Κίνα	11,199,145	21,409,405	8,2%
Ινδία	2,263,792	8,700,622	7,1%
Ρωσία	1,283,163	3,635,868	0,9%
Πακιστάν	278,913	1,601,440	3,7%
Καζακστάν	137,278	449,948	3,9%
Ουζμπεκιστάν	67,220	207,415	8,0%
Τατζικιστάν	6,952	26,024	6,5%
Κιργιστάν	6,551	21,595	4,1%

Να σημειωθεί ότι το συνολικό ΑΕΠ των οκτώ κρατών- μελών του Οργανισμού αθροιστικά, αποτελεί σχεδόν το 21% του παγκόσμιου ΑΕΠ, (με το ΑΕΠ της Κίνας να αποτελεί σχεδόν το 74% του συνολικού ΑΕΠ της SCO).

Ακολουθεί στο σημείο αυτό η παράθεση των προαναφερθέντων διμερών σχέσεων.

Με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ενώσεως και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, τα πράγματα άλλαξαν σημαντικά, καθώς ήταν πλέον ξεκάθαρο ότι η μόνη μεγάλη δύναμη του κόσμου ήταν οι ΗΠΑ. Τότε λοιπόν δύο κυρίως «σχολές σκέψης» επικράτησαν σχετικά με το περιεχόμενο των

⁶³ World Bank Databank, “GDP Ranking 2016.” Accessed May 15 2018. (<http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>)

σχέσεων Ρωσίας- ΗΠΑ⁶⁴. Σύμφωνα με την πρώτη, ο κύριος άξονας όφειλε να είναι η ανοικοδόμηση της Ρωσίας από το εσωτερικό επίπεδο. Τούτο σήμαινε τη δημιουργία μιας δημοκρατικής, «δυτικού τύπου» Ρωσίας, η οποία δε θα αποτελούσε πλέον απειλή για τις ΗΠΑ (παρά την ύπαρξη του ισχυρότατου πυρηνικού οπλοστασίου που ήδη κατείχε). Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με τη δεύτερη «σχολή», οι ΗΠΑ δεν είχαν την ισχύ να μετασχηματίσουν εσωτερικά τη Ρωσία. Το έργο αυτό θεωρείτο τόσο δύσκολο, όσο και παρακινδυνευμένο. Οπότε η βασική πρόταση της «σχολής» αυτής ήταν η εξισορρόπηση ισχύος. Οι ΗΠΑ όφειλαν να επωφεληθούν από την αδύναμη θέση της Ρωσίας και να καθορίσουν εκείνες την ισορροπία ισχύος που θα τις ευνοούσε. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με την καταστροφή του ρωσικού πυρηνικού οπλοστασίου και με την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας των νέων ανεξάρτητων κρατών στα ρωσικά σύνορα. Με άλλα λόγια η πολιτική αυτή σήμαινε την περικύκλωση της Ρωσίας και μπορούμε να υποθέσουμε με ασφάλεια ότι εν τέλει αυτή η «σχολή σκέψης» επικράτησε στις αμερικανο- ρωσικές σχέσεις.

Πράγματι οι αμερικανοί έθεσαν σε εφαρμογή σχέδια για τον πυρηνικό αποπλισμό της Ρωσίας⁶⁵ με τις Συνθήκες START I (1991, Strategic Arms Reduction Treaty- Συνθήκη Μείωσης Στρατηγικών Όπλων*), START II (1993), SORT (2002, Strategic Offensive Reductions Treaty) και START III (2010). Μολονότι ως αρχικό στόχο όλες οι προαναφερθείσες Συνθήκες είχαν τον αμοιβαίο περιορισμό των πυρηνικών οπλοστασίων και των δύο χωρών, επί της ουσίας κύριο μέλημα ήταν ο έλεγχος του ρωσικού οπλοστασίου και η αποτροπή διάδοσης των ρωσικών πυρηνικών όπλων. Εν πάση περιπτώσει η καχυποψία εκατέρωθεν δεν έπαψε ουσιαστικά ποτέ και μάλλον αυτή είναι και μια από τις σημαντικότερες παραμέτρους που διαμόρφωσαν τις αμερικανο- ρωσικές σχέσεις.

Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και εφόσον η σοβιετική απειλή δεν ήταν πλέον υπαρκτή, το μείζον ζήτημα που θα καθόριζε τις σινο- αμερικανικές σχέσεις⁶⁶, ήταν η προσπάθεια των ΗΠΑ να θέσουν υπό έλεγχο τη συνεχή ανάπτυξη της Κίνας. Ομοίως όπως και για τις σχέσεις με τη

⁶⁴ GOLDGEIER M. James, MCFAUL Michael, 'Power and Purpose: U.S. Policy Toward Russian After the Cold War", Brookings Institution Press, 2003,p.2-9

⁶⁵ Disarmament Treaties,NWIP Fact Sheet,<http://www.ipnw-students.org/NWIP/pdfs/treaties.pdf> / *Σημείωση: Ως στρατηγικά όπλα εννοούνται κυρίως βαλλιστικοί πύραυλοι ικανοί να μεταφέρουν πυρηνικά όπλα

⁶⁶ AKM KHAIRUL Islam,"THE POST-COLD WAR U.S.-CHINA RELATIONS: WIN-WIN OR ZERO-SUM GAME",CDRB Publication,Asian Affairs, Vol. 28, No. 2, April - June 2006,p.24-45

Ρωσία, εμφανίστηκαν δύο αμερικανικές «σχολές σκέψης». Η πρώτη, των φιλελευθέρων, πρότεινε μια πολιτική «ειρηνικής εξέλιξης και δεσμευτικής συνεργασίας». Αυτό σήμαινε ότι οι σχέσεις θα βασιζόνταν αρχικά στο εμπόριο και στις επενδύσεις και σταδιακά θα επεδιοκτόταν η εξάρτηση της Κίνας από τις ΗΠΑ. Σύμφωνα με τη δεύτερη, των συντηρητικών, στόχος της αμερικανικής πολιτικής όφειλε να είναι η «προληπτική αντιπαράθεση», με άλλα λόγια η παρεμπόδιση της περαιτέρω ανάπτυξης της Κίνας και η αποφυγή τυχόν συγκρούσεων μέσω της διπλωματίας και μέσω σύναψης συμμαχιών. Ίσως το πιο ακανθώδες ζήτημα στις sino- αμερικανικές σχέσεις είναι εκείνο της Ταϊβάν (παρά την ανεξαρτητοποίησή της, για το Πεκίνο εξακολουθεί να προσμετράται ως η 23^η επαρχία του) ^{67*}. Η αμφίροπη πολιτική της Ταϊβάν, το επισφαλές πολιτικό καθεστώς του κράτους και η δυσαρέσκεια της Κίνας από την αμερικανική ανάμειξη και τις αμυντικές δεσμεύσεις, σχηματοποιούν το μόνον μάλλον ρεαλιστικό σημείο πιθανής προστριβής μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας.

Όσον αφορά τις επιμέρους σχέσεις του Οργανισμού με το NATO για την εν λόγω περιοχή, σε αυτές κατά κύριο λόγο μια αδρομερής αναφορά δει στο πρόγραμμα του NATO (Partnership for Peace program- PfP)^{68**}. Η Σύμπραξη/ Συνεργασία για την Ειρήνη (PfP), είναι ένα πρόγραμμα πρακτικής εφαρμογής διμερών σχέσεων μεταξύ μεμονωμένων χωρών- μελών του NATO και του Οργανισμού. Η Σύμπραξη αυτή, η οποία πραγματοποιήθηκε το 1994, παρέχει στα μέλη της SCO τη δυνατότητα να αναπτύξουν επιμέρους σχέσεις με το NATO, ανάλογα με τις δικές τους

⁶⁷ FINN D Jerald,DUMBAUGH Kerry,ELWELL K. Craig,LABONTE Marc,LUM Thomas,MORISSON M.Wayne,O'ROURKE Ronald,VAUGHN Bruce,"China-United States Economic and Geopolitical Relations",Nova Publishers, 2007,p.1-21 / *Σημείωση: Το σημείο έντασης έγκειται στο γεγονός ότι οι ΗΠΑ έχουν στρατηγικά συμφέροντα στην Ταϊβάν και επιθυμούν να πραγματοποιήσουν εξαγωγές αμυντικού εξοπλισμού. Ωστόσο, οι –παρά τα συμφωνηθέντα κατά τη διάρκεια της προεδρίας Bush το 2001- αγορές όπλων, προς απογοήτευση των ΗΠΑ δεν πραγματοποιήθηκαν.

⁶⁸ https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50349.htm /**Σημείωση: Το διαρκώς διευρυνόμενο φάσμα δραστηριοτήτων που παρέχονται στο πλαίσιο του προγράμματος PfP, αφορά σχεδόν σε κάθε τομέα στον οποίο δραστηριοποιείται το NATO, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της άμυνας, της ασφάλειας, της ευρύτερης αμυντικής πολιτικής, των πολιτικο-στρατιωτικών σχέσεων, της εκπαίδευσης, κατάρτισης, συνεργασίας και πραγματοποίησης ασκήσεων στρατιωτικού χαρακτήρα, του σχεδιασμού για λήψη μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης παντός είδους καταστροφών, καθώς και της συνεργασίας σε θέματα επιστήμης και περιβάλλοντος. Μέχρι στιγμής οι συμμετέχουσες χώρες στο πρόγραμμα εταιρικής σχέσης Σύμπραξη για την Ειρήνη είναι οι εξής: Αλβανία, Αρμενία, Αυστρία, Αζερμπαϊτζάν, Λευκορωσία, Βοσνία- Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Τσεχία, Γεωργία, Εσθονία, Φινλανδία, Ιρλανδία, Ουγγαρία, Καζακστάν, Κιργιστάν, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Πολωνία, Ρουμανία, Ρωσία, Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία, Τατζικιστάν, Δημοκρατία Βόρειας Μακεδονίας, Ουκρανία, Τουρκμενιστάν και Ουζμπεκιστάν. Παρατηρούμε λοιπόν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ότι πλην Κίνας, Ινδίας και Πακιστάν, όλα τα υπόλοιπα πλήρη- μέλη της SCO μετέχουν και στο πρόγραμμα αυτό του NATO.

προτεραιότητες. Σκοπός της Σύμπραξης για την Ειρήνη είναι να αυξήσει τη σταθερότητα, να μειώσει τις απειλές για την ειρήνη και να οικοδομήσει σταθερές σχέσεις ασφαλείας μεταξύ του NATO και μεμονωμένων χωρών.

Στο σημείο αυτό –πέραν του διμερούς πλαισίου αναλύσεως το οποίο εφαρμόζουμε έως τώρα- η τριμερής συσχέτιση Ρωσίας- Κίνας- ΗΠΑ θεωρείται σημαντικό να διερευνηθεί αδρομερώς. Στα μέσα της δεκαετίας του '90, Ρωσία και Κίνα άρχισαν –όπως έχει πολλάκις έως τώρα καταδειχθεί- να διαβλέπουν κοινά συμφέροντα μεταξύ τους όσον αφορά την αντίθεσή τους στην ηγεμονική και επεκτατική πολιτική των ΗΠΑ. Σε αυτό το πλαίσιο άρχισε να δημιουργείται η ιδιότυπη τριγωνική σχέση μεταξύ των⁶⁹. Μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 (σημείο-σταθμός όπως διαπιστώνουμε στις γεωπολιτικές εξελίξεις), η Ρωσία βελτίωσε σημαντικά τις σχέσεις της με τις Ηνωμένες Πολιτείες στον αγώνα κατά της τρομοκρατίας και «χαλάρωσε» τις σχέσεις της με την Κίνα. Ως εκ τούτου, η τριγωνική σχέση Κίνας-Ρωσίας-ΗΠΑ στις αρχές του αιώνα τροποποιήθηκε. Μολονότι οι ΗΠΑ δεν εγκατέλειψαν στιγμή τις προσπάθειες για τη διατήρηση της ηγεμονικής θέσεώς τους και τον περιορισμό της ισχύος Ρωσίας και Κίνας, άμεσος υπήρξε ο αντίκτυπος των τρομοκρατικών επιθέσεων στη σχέση των τριών, «θεραπεύοντας» τις διμερείς σχέσεις μεταξύ των, δεδομένου ότι πλέον για την αμερικανική εθνική ασφάλεια πρωταρχικό σκοπό αποτελούσε η καταστολή της τρομοκρατίας*. Κατά τα έτη 2003-2004, η Ρωσία, κατά το μάλλον ή ήττον ασμένως, συμφώνησε να υιοθετήσει ένα πλαίσιο συνεργασίας με τις Ηνωμένες Πολιτείες στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, σε αντάλλαγμα της υπόσχεσης των ΗΠΑ να αναγνωρίσουν τις χώρες της ΚΑΚ ως σφαίρα επιρροής της Ρωσίας. Προφανώς τα τεκτονόμενα ανησυχούσαν ιδιαίτερος την Κίνα, η οποία είχε το βλέμμα της εστιασμένο στις περιοχές της επαρχίας Xinjiang και του Θιβέτ. Έτσι λοιπόν και πάλι η Ρωσία και η Κίνα επαναδιαβεβαίωσαν τα κοινά τους συμφέροντα.

---

⁶⁹ ZHANG Yu. 'The Evolution of China-Russia-US Triangular Relationship', Ch. 12 in 'China- Central Asia Countries: making new partnership/ A rising China and its neighbors/ UK Paths International, Editor Hu Yali, 2008 March, Social Sciences Academic Press (China), pp.244-324 /*Σημείωση: Εντούτοις το ξέσπασμα της «πολύχρωμης επανάστασης» εντός της ΚΑΚ (αρχικά σε Γεωργία και Ουκρανία, και έπειτα στην Κιργιζία το 2005), αποτέλεσε μία άλλη στρατηγική εφαρμογή της αμερικανικής κυβέρνησης Bush με σκοπό την εδραίωση της μονοπολικής ηγεμονικής εξουσίας των ΗΠΑ και τη συνέχιση της συγκράτησης και ανάσχεσης της αύξησης της ισχύος της Ρωσίας και της Κίνας. Επιπλέον, οι ΗΠΑ ξεκίνησαν το δεύτερο «γύρο» της επέκτασης του NATO προς Ανατολάς. Οι χώρες-μέλη του NATO περιλαμβάνοντας πλέον το βορειοδυτικό, δυτικό και νοτιοδυτικό τμήμα της ΚΑΚ, συγκροτούν μια ολόκληρη γεωγραφική περιοχή, η οποία περιορίζει πλέον το γεωστρατηγικό χώρο της Ρωσίας μόνον στο ανατολικό τμήμα της Ευρώπης.

Κατά τη διάσκεψη κορυφής της Μόσχας τον Ιούλιο του 2005, οι ηγέτες της Κίνας και της Ρωσίας προέβησαν σε κοινή δήλωση προς επίρρωση του προαναφερθέντος. Παράλληλα, μεταξύ των δύο κυβερνήσεων, είχε ήδη εξαγγελθεί η υιοθέτηση μηχανισμού διαβούλευσης για την εθνική ασφάλεια. Την ίδια περίοδο επικυρώθηκε και η Προσθήκη συμπληρωματικού πρωτοκόλλου για την εφαρμογή της σινο-ρωσικής Συνθήκης καλής γειτονίας, φιλίας και συνεργασίας (2005-2008), η οποία είναι ουσιαστικά ένα συγκεκριμένο σχέδιο μεσοπρόθεσμης συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών. Διαπιστώνεται λοιπόν ότι η τριγωνική σχέση περιέρχεται και πάλι σε μια νέα κατάσταση.

Όσον αφορά την εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, κύριο χαρακτηριστικό της κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 ήταν η επιθυμία σύναψης στρατηγικών σχέσεων με τα νέα κράτη, τα οποία προέκυψαν από τη διάλυση της ΕΣΣΔ. Συγκεκριμένα με τη Ρωσία⁷⁰, η ΕΕ το 1994 συνήψε τη Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης και Συνεργασίας (ΣΕΣΣ). Η Συνθήκη αυτή, η οποία είχε αρχικά δεκαετή ισχύ και έκτοτε ανανεώνεται κάθε χρόνο, αποτέλεσε το πρώτο εποικοδομητικό βήμα στενότερης συνεργασίας για την ανάπτυξη κυρίως του εμπορίου και των επενδύσεων. Επόμενο βήμα αποτέλεσε ο ορισμός των «τεσσάρων κοινών χώρων» μεταξύ ΕΕ-Ρωσίας (2003), ήτοι τον Κοινό Οικονομικό Χώρο, τον Κοινό Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, τον Κοινό Χώρο Εξωτερικής Ασφάλειας και τον Κοινό Χώρο Έρευνας και Εκπαίδευσης. Ένα ακόμη βήμα για την προώθηση των σχέσεων Ρωσίας- ΕΕ, αποτελούν οι αναδιετία διασκέψεις κορυφής οι οποίες διεξάγονται. Συνεπώς παρατηρούμε μια προσπάθεια από την ΕΕ να θεσμοποιήσει τις σχέσεις της με τη Ρωσία^{71*}.

Η ευρωπαϊκή πολιτική έναντι της Κίνας μπορεί να χαρακτηριστεί κατά κοινή ομολογία ως αναχρονιστική⁷². Η ΕΕ εξακολουθεί σύμφωνα με αρκετούς αναλυτές να αντιμετωπίζει την Κίνας ως αναδυόμενη δύναμη και όχι ως παγκόσμια -φέρουσα μάλιστα χαρακτηριστικά δυνητικής

⁷⁰ James HUGHES, "EU Relations with Russia: Partnership or Asymmetric Interdependency?", LSE Research Online, 2006, p.1-13 <http://eprints.lse.ac.uk/651/1/Hughes.EU-Russia.2006.pdf>

⁷¹ "Energy From Abroad. EU-Russia Energy Dialogue", European Commission, http://ec.europa.eu/energy/international/russia/dialogue/dialogue_en.htm /*Σημείωση: Στις διασκέψεις κορυφής η ΕΕ εκπροσωπείται από τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τον Υπάτο Εκπρόσωπο της ΕΕ για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, ενώ η Ρωσία εκπροσωπείται από τον Πρόεδρο και τους αρμόδιους υπουργούς. Επιπλέον, όσον αφορά στον ενεργειακό τομέα, ο αγωγός πετρελαίου Baku – Tbilisi – Ceyhan (BTC) και ο αγωγός φυσικού αερίου Baku – Tbilisi – Erzurum ολοκληρώθηκαν το 2006, παρέχοντας στην ΕΕ σημαντικά «μερίδια» στον Καύκασο και την Κεντρική Ασία.

⁷² FOX John, GODEMENT Francois, "A Power Audit of EU-China Relations", European Council on Foreign Relations, April 17, 2009, p.1-18

υπερδύναμης. Ο κύριος άξονας της ευρωπαϊκής πολιτικής βασίστηκε στην αντίληψη ότι η συνεργασία με την Κίνα θα καταστήσει τη δεύτερη πιο φιλελεύθερη και δημοκρατική, λιγότερο αυταρχική και με μεγαλύτερο σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η επιδίωξη της ΕΕ να προσελκύσει την Κίνα στις ευρωπαϊκές πολιτικές δεν επέφερε τη «στροφή» που ανέμενε η Δύση. Αντιθέτως η Κίνα μπόρεσε να αποκομίσει όλα τα οφέλη των διμερών συμφωνιών, συνόδων κορυφής και λοιπών φόρα στα οποία συμμετείχε, δίνοντας ελάχιστα ανταλλάγματα. Ένα πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το εμπόριο μεταξύ των. Η Κίνα ελάχιστα εργάζεται προς την κατεύθυνση της εξάλειψης των εμποδίων που συναντούν τα ευρωπαϊκά εμπορεύματα στις αγορές της, ενώ απολαμβάνει εύκολη πρόσβαση των δικών της εμπορευμάτων στις ευρωπαϊκές αγορές. Αυτή είναι και η βασικότερη αιτία για το υπερβολικά διογκωμένο εμπορικό έλλειμμα της ΕΕ με την Κίνα. Για τις σινο- ευρωπαϊκές σχέσεις, χαρακτηριστικότετη περιγραφή δίδει ο Κινέζος ακαδημαϊκός Pan Wei: *«η ΕΕ είναι αδύναμη, πολιτικά διχασμένη και στρατιωτικά χωρίς επιρροή. Οικονομικά, είναι ένας γίγαντας, αλλά δεν τον φοβόμαστε πλέον, επειδή γνωρίζουμε ότι η ΕΕ χρειάζεται την Κίνα περισσότερο απ'όσο η Κίνα την ΕΕ»*.

Οι σχέσεις μεταξύ Ρωσίας και Ιράν διαχρονικά εισέρχονται σε διάφορες διακυμάνσεις⁷³. Ιστορικά ζητήματα δεν ευνοούσαν την ύπαρξη θετικού κλίματος μεταξύ των, ούτε κατά την τσαρική, ούτε κατά τη σοβιετική εποχή στη Ρωσία. Ωστόσο, όταν η ΕΣΣΔ (λίγο πριν την κατάρρευσή της και μετά το τέλος του πολέμου Ιράν- Ιράκ [1980-1988]), αποσύρθηκε από το Αφγανιστάν, ο φόβος του Ιράν απέναντι στη Ρωσία μετριάσθηκε. Έκτοτε οι σχέσεις μεταξύ των δύο σταδιακά άρχισαν να βελτιώνονται. Μάλιστα συνειδητοποίησαν ότι μοιράζονται ορισμένους κοινούς πολιτικούς και γεωστρατηγικούς στόχους. Για παράδειγμα, κοινός τόπος για τα ρωσο- ιρανικά συμφέροντα, ήταν ο περιορισμός της αμερικανικής επιρροής στα κράτη της Κεντρικής Ασίας, τα οποία προέκυψαν μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ. Επιπλέον, τόσο στη χριστιανική Ρωσία όσο και στο σιιτικό Ιράν, ιδιαίτερη ανησυχία προκαλούσαν οι ριζοσπαστικές σουνιτικές ισλαμιστικές οργανώσεις και πιθανά αποσχιστικά κινήματα στην περιοχή της Κεντρικής Ασίας. Αν και οι εμπορικές συναλλαγές Ρωσίας- Ιράν δεν είναι ιδιαίτερα σημαντικές, εντούτοις οι σχετικά πρόσφατες αμερικανικές κυρώσεις εις βάρος του Ιράν επ'αφορμής του πυρηνικού του προγράμματος,

⁷³ KATZ N.Mark, "Why Russia Won't play ball on Iran.The U.S. may not agree or even understand Russia's view on the Iran nuclear issue. But there are many reasons why Russia won't put too much pressure on Tehran",The Diplomat,June 23 2012,<http://thediplomat.com/2012/06/23/why-russia-wont-play-ball-on-iran/>

ώθησαν το Ιράν στην έκφραση ξεκάθαρης βούλησης για αγορά ρωσικών όπλων και πυρηνικών αντιδραστήρων. Ως αποτέλεσμα η Μόσχα αποκομίζει τα οφέλη των κυρώσεων αυτών^{74*}.

Η Κίνα και το Ιράν, πέρα από σημαντικές οικονομικές σχέσεις, θεωρούν αμφότερα το σύγχρονο διεθνές σύστημα ως μάλλον άδικο απέναντί τους και πάντως ότι δεν τους επιφύλασσε το ρόλο που θα όφειλε⁷⁵. Το Ιράν έχει αρκετούς λόγους να επιδιώκει μια ισχυρή συσχέτιση με την Κίνα. Αρχικά τη θεωρεί σύμμαχο εναντίον των ΗΠΑ. Επιπλέον, η Κίνα παρ'ότι θα μπορούσε να βοηθήσει φίλια προς την ίδια κράτη (για παράδειγμα Σαουδική Αραβία, Ισραήλ, Τουρκία), τα οποία ωστόσο έχουν ανταγωνιστικά συμφέροντα προς τα ιρανικά στην ευρύτερη Μέση Ανατολή, δεν το πράττει. Η Κίνα άλλωστε- σε αντίθεση με τη Δύση- είναι υπέρμαχος της αρχής της μη επέμβασης στα εσωτερικά ζητήματα άλλου κράτους. Επιπρόσθετα, η Κίνα βοήθησε σε μεγάλο βαθμό στο στρατιωτικό εκσυγχρονισμό του Ιράν, και αποτέλεσε τον κύριο – ίσως και τον μόνο- προμηθευτή όπλων κατά τη διάρκεια του οκταετούς πολέμου Ιράν- Ιράκ (1980-1988)· μία κρισιμότερη εποχή κατά την οποία η πλειοψηφία των ξένων δυνάμεων υποστήριζε το Ιράκ, αρνούμενη να παρέχει οιαδήποτε υποστήριξη στο ιρανικό καθεστώς. Ακόμη, η Κίνα έχει συμβάλλει στη σχεδίαση και υλοποίηση του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος, συγκεκριμένα στους τομείς που αφορούν την εξόρυξη των αναγκαίων κοιτασμάτων και τον εμπλουτισμό ουρανίου. Τέλος, η Κίνα υποστηρίζει το Ιράν στην προσπάθειά του να μετριάσει τις συνέπειες που υφίσταται εξ'αιτίας των κυρώσεων που του επιβάλλονται από τη Δύση, λόγω του προαναφερθέντος πυρηνικού προγράμματος, ενισχύοντας τις μεταξύ τους οικονομικές σχέσεις, σαφώς αποκομίζοντας και η ίδια οφέλη από τη συνεργασία με τον ισχυρό αυτό περιφερειακό δρώντα.

---

⁷⁴ Ibid/ *Σημείωση: Συνεπεία των προαναφερθέντων κυρώσεων, το Ιράν (πλούσιο σε κοιτάσματα πετρελαίου), έχει αποκλειστεί πλήρως από το διαμετακομιστικό ενεργειακό εμπόριο στην περιοχή. Με άλλα λόγια δεν μπορεί να καταστεί χώρα- transit. Οι ΗΠΑ λοιπόν κατόρθωσαν να παρακάμψουν ενεργειακά όχι μόνο το Ιράν, αλλά και τη Ρωσία με τη δημιουργία του αγωγού Μπακού-Τιφλίδα-Τσεϊχάν. Αυτό που οι ΗΠΑ πρωτίστως επιθυμούν να αποτρέψουν, είναι την άνοδο ή την αναβίωση οιασδήποτε ηγεμονικών οραμάτων και τάσεων στην περιοχή της Κεντρικής Ασίας. Οι Αμερικανοί θέλουν σαφώς να αποκτήσουν πρόσβαση στην αγορά ενέργειας, αλλά είναι αδύνατο να παρακάμψουν πλήρως τα σινο- ρωσικά συμφέροντα στην περιοχή. Σε αυτή την «εκστρατεία» ωστόσο έχουν βρει σύμμαχο την ΕΕ. Οι ευρωπαϊκές και οι αμερικανικές απόψεις ευθυγραμμίζονται υπό του φόβου της ρωσικής κυριαρχίας στην ενεργειακή αγορά.

⁷⁵ "Iran and China, The latest Invasion, Iranians see burgeoning trade with China as a mixed blessing", The Economist, August 18, 2012, <http://www.economist.com/node/21560614>

Η Ρωσία, το 2010, υπέγραψε με τη Βραζιλία το πλαίσιο εταιρικής σχέσης, για ανθρωπιστικά, στρατιωτικά και γεωργικά ζητήματα⁷⁶. Το σημαντικότερο ωστόσο για το οποίο αμφότερες εργάζονται, είναι για τη δημιουργία μιας ομάδας η οποία θα καταρτίσει σχέδιο συναλλαγών μεταξύ των δύο χωρών στα εθνικά τους νομίσματα, αποφεύγοντας τα λοιπά διεθνή. Επιπλέον έχουν υπογραφεί συμφωνίες συνεργασίας στους τομείς της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών. Παράδοξο εντούτοις αποτελεί το στοιχείο ότι παρά την πληθώρα των συμφωνιών που έχουν ήδη συναφθεί και εν γένει των προσπαθειών που φαίνεται να εντείνονται διαρκώς, στην πραγματικότητα η Μόσχα έχει αρνητικό εμπορικό εισαγωγικό και εξαγωγικό ισοζύγιο με τη Βραζιλία.

Όσον αφορά στις σχέσεις Κίνας και Βραζιλίας⁷⁷, αμφότερες καταβάλλουν προσπάθειες για τη βελτίωση των μεταξύ των σχέσεων. Δεδομένου ότι οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των δύο χωρών ανέρχονταν σε πάνω από 100 δισεκατομμύρια δολάρια στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας, το πεδίο οικονομικής συνεργασίας φαίνεται πράγματι πολλά υποσχόμενο. Εξίσου σημαντικό βήμα ήταν και η συμφωνία να χρησιμοποιήσουν το ισοδύναμο των δικών τους νομισμάτων για συναλλαγές άνω των 30 δισεκατομμυρίων δολλαρίων⁷⁸. Κίνα και Βραζιλία συνεργάζονται επίσης σε σειρά πολιτικών και στρατηγικών ζητημάτων για την προώθηση των συμφερόντων του αναπτυσσόμενου κόσμου. Λαμβάνοντας υπόψιν το στοιχείο ότι, η Βραζιλία διαθέτει το μεγαλύτερο μερίδιο εξουσίας στη Λατινική Αμερική και η Κίνα στη Νοτιοανατολική Ασία, μια στρατηγική εταιρική σχέση μεταξύ των δύο αυτών απο τα πέντε μέλη της ομάδας BRICS, θα μπορούσε να προκαλέσει ποικίλες ανακατατάξεις. Ίσως είναι πράγματι πιθανό η Βραζιλία- η αμερικανική «αυλή»- πλησιάζοντας τον κινεζικό «δράκο», να απομακρυνθεί σταδιακά από την αμερικανική σφαίρα επιρροής.

⁷⁶XUEQUAN Mu, SEREBRYANY Igor, "Russia, Brazil forge strategic partnership", Xinhuanet, May 14 2010, http://news.xinhuanet.com/english/world/2010-05/14/c_13295322.htm

⁷⁷"China-Brazil relationship developing rapidly, says Wen", Xinhuanet, June 7, 2012, http://news.xinhuanet.com/english/china/2012-06/07/c_131638376.htm

⁷⁸ FLAK Agnieszka, LOPES Marina, FLETCHER Pascal, " BRICS members China and Brazil agreed on Tuesday to use their own currencies in bilateral trade in a deal that will cover the equivalent of up to \$30 billion in trade exchanges per year, for three years", Reuters, March 26, 2013, <http://in.reuters.com/article/2013/03/26/brics-summit-chian-brzail-currencies-idINDEE92P08920130326>

Οι σχέσεις μεταξύ Ρωσίας και Ινδίας φαίνεται να αναπτύσσονται ικανοποιητικά καθώς έχουν κοινά συμφέροντα στρατηγικής και οικονομικής φύσεως⁷⁹. Τα βασικά σημεία στα οποία μπορεί να βασιστεί μια στενότερη συνεργασία Ρωσίας-Ινδίας, είναι αρχικά το γεγονός ότι αυτή τη στιγμή η Ινδία είναι βασικός εισαγωγέας ρωσικών όπλων⁸⁰. Επίσης διεξάγονται συζητήσεις για τη δημιουργία ζώνης ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ της Ινδίας και της EURASEC (Eurasian Economic Community)⁸¹, βασικό μέλος της οποίας είναι η Ρωσία (σημειωτέον ότι η Ινδία διατηρεί εξίσου καλές σχέσεις και με άλλο κράτος- μέλος, το Καζακστάν). Σημαντική παράμετρος είναι και εκείνη της θρησκείας· ο Ινδουισμός είναι μια «ανοιχτή» θρησκεία που δεν είχε ποτέ προβλήματα με τον Χριστιανισμό. Η Ινδία ήταν κράτος με καθεστώς παρατηρητού στην SCO· δεν μπορούσε άλλωστε να γίνει πλήρες μέλος εάν δεν εντασσόταν και το Πακιστάν, διότι αυτό δε θα το δεχόταν η Κίνα. Το ζήτημα επιλύθηκε –ως προαναφέρθηκε- τον Ιούνιο του 2017, οπότε προσχώρησαν στον Οργανισμό τόσο η Ινδία, όσο και το Πακιστάν. Η Ινδία, η Κίνα και η Ρωσία τέλος, εκτός από μέλη της SCO όπως προαναφέρθηκε, είναι και μέλη της ομάδας BRICS⁸².

Οι σινο-ινδικές σχέσεις επιγραμματικά μπορούν να χαρακτηριστούν ως ιδιαίτερες πολύπλοκες⁸³. Ξεκινώντας από τα γεωστρατηγικά ζητήματα, οι δύο χώρες έχουν σοβαρά και δυσεπίλυτα συνοριακά ζητήματα στην περιοχή του Arunachal Pradesh και του Kashmir. Η διαμάχη για αυτή την περιοχή «κύρους» και σημαντικής γεωμορφολογικής και γεωστρατηγικής αξίας, χρονολογείται ήδη από το 1962, με αναζωπυρώσεις το 2006 και το 2009. Οριστική λύση σε αυτό το ζήτημα είναι μάλλον δύσκολο να βρεθεί μεταξύ των δύο πλευρών. Επιπλέον, τα υψίπεδα των Ιμαλαΐων και ιδίως το ζήτημα της διαχείρισης των υδάτων που πηγάζουν απ'την περιοχή αυτή αποτελούν επιπλέον σημείο προστριβών μεταξύ των δύο χωρών. Λαμβάνοντας υπόψιν τον πληθυσμιακό παράγοντα, το ζήτημα της διαχείρισης των υδάτων ανάγεται σε μείζονος σημασίας. Ινδία και Κίνα είναι οι δύο πολυπληθέστερες χώρες του κόσμου, με το ρυθμό μάλιστα πληθυσμιακής αύξησης της Ινδίας να είναι υψηλότερος. Επιπλέον ακανθώδες σημείο των σινο-

⁷⁹ "Russia signs \$3bn arms deals with India", RT, December 24, 2012, <http://rt.com/business/russia-india-military-deal-736/>

⁸⁰ VERBITSKAYA Natalya, "India must be Russia's number one priority", Russia & India Report, February 20 2013, http://indruss.in/economics/2013/02/20/india_must_be_russias_number_one_priority_22397.html

⁸¹ "India and Russia on the path to a free trade zone", Radio The Voice of Russia, as seen on April 30 2013, http://english.ruvr.ru/2013_04_30/India-and-Russia-on-the-path-to-free-trade-zone/

⁸² <https://www.zerohedge.com/news/2017-12-07/new-great-game-moves-asia-pacific-indo-pacific>

⁸³ FILLINGHAM Zachary, "China-India Relations: Cooperation and Conflict", Geopolitical Monitor, April 7 2013 <http://www.geopoliticalmonitor.com/china-india-relations-cooperation-and-conflict-4798/>

ινδικών σχέσεων αποτελεί η Νότιος Σινική θάλασσα, στην οποία η Ινδία έχει σημαντικά εμπορικά συμφέροντα και επιθυμεί να διατηρήσει το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των πλοίων της και το καθεστώς των συγκεκριμένων υδάτων ως διεθνή. Μέσω των υδάτων αυτών η Ινδία αποσκοπεί στο να διατηρήσει και να ενισχύσει τις σχέσεις της με τις χώρες-μέλη της ένωσης ASEAN (Μπρουνέι, Καμπότζη, Ινδονησία, Λάος, Μαλαισία, Μυανμάρ, Βιετνάμ, Ταϊλάνδη, Σιγκαπούρη). Από την άλλη πλευρά η Κίνα, με την πολιτική «σειρά των μαργαριταριών» ('pearl line') δημιουργεί ναυτικές βάσεις στον Ινδικό Ωκεανό, αφενός προωθώντας τα συμφέροντά της, αφετέρου εμποδίζοντας την πραγμάτωση των ινδικών. Βλέπουμε με άλλα λόγια ότι και οι δύο χώρες επιδιώκουν να προβάλλουν τη ναυτική τους δύναμη και τα συμφέροντά τους στο συγκεκριμένο θαλάσσιο γεωγραφικό χώρο. Ωστόσο, από οικονομική άποψη, οι σινο-ινδικές σχέσεις βαίνουν καλώς, αν και το εμπορικό έλλειμμα της Ινδίας με την Κίνα παραμένει. Σημαντική πάντως κρίνεται η διοργάνωση ετησίως (από το 2002) τριμερούς συναντήσεως των υπουργών Εξωτερικών Ρωσίας-Ινδίας-Κίνας (RIC) για τη διερεύνηση και επεξεργασία θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος.

Μέχρι πρόσφατα συμμετείχε και η Ινδία στη σινική πρωτοβουλία BRI, αλλά τα πράγματα άρχισαν να ανατρέπονται τον Μάιο του 2017, όταν ο πρωθυπουργός της Ινδίας αρνήθηκε να συμμετάσχει στη διάσκεψη κορυφής της BRI στο Πεκίνο λόγω του οικονομικού «διαδρόμου» Κίνας-Πακιστάν (China Pakistan Economic Corridor- CPEC)· στην υλοποίηση του συγκεκριμένου έργου η Ινδία έχει αντιταχθεί πλήρως δεδομένου ότι περιλαμβάνει διέλευσή του από τμήμα του Κασμίρ^{84*}. Η επίσημη εξήγηση για την μη συμμετοχή στη διάσκεψη ήταν ότι οι πρωτοβουλίες για την πραγμάτωση διμερών σχέσεων πρέπει να βασίζονται σε παγκοσμίως αναγνωρισμένους διεθνείς κανόνες, στο κράτος δικαίου, σε διαφάνεια και ισότητα. Η ίδια θέση επαναλήφθηκε και το 2018, όταν η Ινδία συμμετείχε για πρώτη φορά σε διάσκεψη του Οργανισμού ως πλήρες μέλος. Εντούτοις ορισμένοι αναλυτές υποστηρίζουν ότι εάν η Ινδία συμμετάσχει στην OBOR, θα

---

⁸⁴ SACHDEVA G., 'Indian perceptions of the Chinese Belt and Road Initiative', SAGE Publications, Nehru University, 2018, pp.285-296 / *Σημείωση: Συνοπτικά για ένα πρόβλημα πραγματικά δυσεπίλυτο- το 1947, ανεξαρτητοποιήθηκαν από τη βρετανική αποικιοκρατική κατοχή η Ινδία και το Πακιστάν. Οι περιοχές με μουσουλμανικό πληθυσμό, στην πλειοψηφία τους, «πέρασαν» στο Πακιστάν, και οι περιοχές με ινδουϊστικό πληθυσμό στην Ινδία. Παρά το γεγονός ότι σχεδόν το 90% του πληθυσμού του Κασμίρ ήταν μουσουλμάνοι, οι Βρετανοί δεν «παραχώρησαν» την περιοχή στο Πακιστάν. Έπειτα από σφοδρούς πολέμους και πολλαπλές συγκρούσεις μικρότερης έντασης μέχρι και επί των ημερών μας, ο έλεγχος των εδαφών του Κασμίρ έχει ως εξής: Ινδία 45%, Πακιστάν 35%, Κίνα 20%. Πλέον (πυρηνικές δυνάμεις και οι δύο), ενδεχομένως στο πλαίσιο του Οργανισμού επιτύχουν την εξεύρεση ειρηνικής οριστικής λύσης στη σοβαρότατη αυτή διαμάχη.

αποτελεί μονίμως μια δύναμη «δευτέρας κατηγορίας της Ασίας»· ενώ άλλοι αναφερόμενοι στην κινεζική πρωτοβουλία, θεωρούν ότι θα αποτελέσει το «δούρειο ίππο» για την κινεζική κυριαρχία στην Ευρασία, περιθωριοποιώντας όλες τις άλλες δυνάμεις της εν λόγω περιοχής.

Συνοπτικά πάντως διαφαίνεται ότι οι σινο- ινδικές σχέσεις περιστρέφονται γύρω από τέσσερις όρους της γεωπολιτικής, ήτοι: σύγκρουση, ανταγωνισμός, συνεργασία και συγκράτηση/ ανάσχεση⁸⁵. Να σημειωθεί επίσης ότι στη διάσκεψη κορυφής της «Ομάδας των 20» (G20) στην Οσάκα το 2019, ιδιαίτερη σημασία αποδόθηκε στη χειραγία- επιβεβαίωση της τριεθνούς διαρκώς εντεινόμενης συσχέτισης μεταξύ Ρωσίας – Κίνας- Ινδίας^{86*}. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι διανύουμε μια ακόμη περίοδο αλληπάλληλων αλλαγών για την καθεστηκία τάξη. Ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών, António Guterres, το έθεσε περιγραφικότερα όταν περίπου προ ενός έτους, μιλώντας στο Οικονομικό Φόρουμ της Αγίας Πετρούπολης, σχολιάζοντας την προαναφερθείσα σύνοδο κορυφής, ανέφερε μεταξύ άλλων ότι, *«μάλλον αυτή η σύνοδος κορυφής ενσωματώνει την αλήθεια του 21^{ου} αιώνα: οι παγκόσμιες προκλήσεις απαιτούν παγκόσμιες λύσεις. Και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο είμαστε εδώ»*.

Στο σημείο αυτό σκόπιμο κρίνεται να διερευνήσουμε τί συμφέροντα έχουν στην περιοχή της Κεντρικής Ασίας δύο ισχυρές περιφερειακές δυνάμεις, η Τουρκία και το Ιράν.

Αν και οι σύγχρονοι Τούρκοι προέρχονται από διάφορες εθνοτικές και γενεαλογικές ταυτότητες, ιστορικά, μπορούμε να εντοπίσουμε την προέλευσή τους στις στέπες της Κεντρικής Ασίας και της Μογγολίας⁸⁷. Αφ' ιδρύσεως του σύγχρονου τουρκικού κράτους το 1923 και την κατάργηση του χαλιφάτου, η ιδέα του παντουρκισμού συγκρούστηκε κατά κάποιο τρόπο με την ιδέα του κεμαλισμού. Έκφραση της ιδέας του παντουρκισμού, απώτερος στόχος της οποίας είναι η δημιουργία πλήρους ένωσης όλων των τουρκικών κρατών, αποτελεί το Συμβούλιο Συνεργασίας

⁸⁵ Ibid

⁸⁶ <https://thediplomat.com/tag/shanghai-cooperation-organization-sco/> By Andrey Panevin, July 02, 2019 / *Σημείωση: Αν και επρόκειτο για ανεπίσημη συνάντηση των τριών ηγετών, σε δήλωσή του ο Ρώσος πρόεδρος ανέφερε μεταξύ άλλων ότι οι σχέσεις που αναπτύσσονται με την Ινδία και την Κίνα έχουν ως σκοπό τη δημιουργία των καταλλήλων βάσεων για μια ισότιμη, ισχυρή και αδιαίρετη «αρχιτεκτονική» για την ασφάλεια στην Ευρασία. Την άποψη δε αυτή συμμερίστηκαν απόλυτα και οι ομόλογοί του.

⁸⁷ KAVALSKI Emilian, SMITH J.Simon, FREIRE Raquel Maria, EFEGIL Ertan, CLARKE Michael, LARUELLE Marlene, FUMAGALLI Matteo, SASLEY E.Brent, PAHLAVI Pierre, HOJATI Afshin, BLANK Stephen "The New Central Asia: The Regional Impact of International Actors", World Scientific, 2010, p.192-203

Τουρκικών Ομιλούντων Κρατών (CCTS) ή Τουρκικό Συμβούλιο⁸⁸. Το Συμβούλιο αυτό ιδρύθηκε το 2009 ως διεθνής διακυβερνητικός οργανισμός και όπως προαναφέρθηκε, συγκεντρώνει τις χώρες που ομιλείται η τουρκική- ήτοι πέραν της Τουρκίας, το Αζερμπαϊτζάν, το Κιργιστάν και το Καζακστάν, ενώ το Ουζμπεκιστάν και το Τουρκμενιστάν δεν έχουν ακόμη ενταχθεί. Προφανώς για την Τουρκία, με σημαντικά συμφέροντα στην περιοχή, το Συμβούλιο αυτό αποτελεί σημαντικό παράγοντα προώθησής των. Από την άλλη πλευρά, η ιδέα του κεμαλισμού από το 1923 περιόρισε τις τουρκικές εδαφικές διεκδικήσεις κυρίως στην περιοχή της Ανατολίας και στόχευε κυρίως στη διατήρηση κυριαρχίας και εδαφικής ακεραιότητας της Τουρκίας εντός των συνόρων της. Ο κύριος στόχος άλλωστε του Mustafa Kemal Atatürk, ήταν να μετατρέψει την Τουρκία σε ένα σύγχρονο και πιο «δυτικά προσανατολισμένο κράτος». Διαχρονικά η Τουρκία επιθυμεί να καταστεί η ισχυρότερη περιφερειακή δύναμη στην ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής Ασίας και της Μέσης Ανατολής. Με τα ηνία πλέον της χώρας στη νεο-οθωμανική κυβέρνηση του Recep Tayyip Erdoğan, η Τουρκία στρέφεται και πάλι προς Ανατολάς, αναμένοντας ωστόσο και την ένταξή της στην ΕΕ, εάν αυτό εν τέλει καταστεί εφικτό. Βέβαια, εάν θα μπορούσε να λάβει καθεστώς πλήρους μέλους στον Οργανισμό (SCO), είτε να συνάψει ισχυρές διμερείς συμφωνίες με κάθε κράτος της Κεντρικής Ασίας στη βάση κυρίως της κοινής τουρκικής κληρονομιάς, τότε τα οφέλη για την Τουρκία θα ήταν μάλλον σημαντικότερα. Τα προβλήματα στις ρωσο- τουρκικές σχέσεις τόσο κατά την αυτοκρατορική, όσο και κατά τη σοβιετική εποχή είναι εν πολλοίς γνωστά. Αυτό ωστόσο δε σημαίνει ότι με την πιθανή πλήρη ένταξη της Τουρκίας στον Οργανισμό (υπενθυμίζεται ότι μέχρι στιγμής διαθέτει καθεστώς εταίρου- διαλόγου) οι ιστορικές μνήμες θα εξαφανίζονταν, αλλά μάλλον ότι η Τουρκία -χωρίς να αντιταχθεί ανοιχτά στα ρωσικά συμφέροντα- δε θα δίσταζε να διεκδικήσει το μερίδιό εξουσίας της στην περιοχή.

Η κειμενογραφία για την εξωτερική πολιτική του Ιράν τείνει να τοποθετεί και να εξετάζει τη λήψη των αποφάσεων μέσω του πρίσματος της ιδεολογίας του ισλαμισμού που προασπίζεται το ίδιο το κράτος του Ιράν⁸⁹. Αυτή η ιδεολογία έχει ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά, τα οποία η ιρανική ηγεσία έχει διαχρονικά πρόθυμα υπερτονίσει, προκαλώντας ανησυχία τόσο στη Δύση, όσο και

⁸⁸ Cooperation Council of Turkic Speaking States Official Site, <http://www.turkkon.org/eng/icerik.php?no=31>

⁸⁹ FERUZA Jani, "Relations between Iran and Central Asia (Synopsis)", Ferghana news information agency, April 13th 2009 <http://enews.ferghananews.com/article.php?id=2520>

στα γειτονικά κράτη^{90*}. Πρώτον, μια ισχυρή αντι-ιμπεριαλιστική τάση απέναντι στις υπερδυνάμεις για τον τρόπο που αντιμετωπίζουν τον μουσουλμανικό κόσμο. Το Ιράν μάλιστα μετέδωσε το μήνυμα αυτό του αντι-αμερικανισμού, σε μια εποχή που η αραβική ελίτ είχε στενούς δεσμούς με τις ΗΠΑ. Αυτό αποτελεί το δεύτερο βασικό χαρακτηριστικό της εξωτερικής πολιτικής του Ιράν, η οποία στον 21^ο αιώνα εξακολουθεί να επηρεάζεται – και σύμφωνα με ορισμένους μελετητές καθ'ολοκληρίαν- από τον αντι-αμερικανισμό και τον ριζοσπαστικό ισλαμισμό, όπως αυτά τα χαρακτηριστικά δέσποζαν κατά τις δεκαετίες του '80 και του '90. Στα μέλη της SCO περιλαμβάνονται μουσουλμανικά κράτη της Κεντρικής Ασίας, τα οποία συνδέονται με θρησκευτική και πολιτισμική συγγένεια με το Ιράν, καθώς και με τη Ρωσία και την Κίνα. Το ενδιαφέρον ωστόσο του Ιράν για την SCO (υπενθυμίζεται ότι διαθέτει καθεστώς παρατηρητού), φαίνεται να εστιάζεται στην αντι-αμερικανική ατζέντα του Οργανισμού, καθώς η SCO αναφέρεται συχνά από τους μελετητές ως «αντίβαρο» στις ΗΠΑ.

Οι Ιρανοί ακαδημαϊκοί τοποθετούν τους ιστορικούς δεσμούς του Ιράν με την Κεντρική Ασία στην περσική αυτοκρατορία⁹¹. Εξ'ού και οι στενότεροι δεσμοί του με το Τατζικιστάν, το μοναδικό περσικό κράτος στην περιοχή. Συγκεκριμένα, το Ιράν ήταν το πρώτο κράτος που αναγνώρισε την ανεξαρτησία του Τατζικιστάν μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ. Επίσης το Ιράν είναι σήμερα ο δεύτερος μεγαλύτερος επενδυτής στο Τατζικιστάν μετά την Κίνα. Οι Ιρανοί συμμετέχουν επιπλέον στην κατασκευή πολλών υδροηλεκτρικών σταθμών, ενώ επενδύουν και στην κατασκευή αυτοκινητοδρόμων και σιδηροδρόμων που συνδέουν το Ιράν, το Τατζικιστάν και το Αφγανιστάν. Μάλιστα τα τρία αυτά κράτη μοιράζονται το κοινό όραμα της δημιουργίας μιας γλωσσικής συμμαχίας Farsi, δεδομένου ότι ομιλούν διαλέκτους της ίδιας ρίζας. Όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ Ιράν και Καζακιστάν, δεν είναι το ίδιο στενές, εντούτοις παρατηρείται αυξανόμενη συνεργασία μεταξύ των στο βιομηχανικό και στον επιστημονικό τομέα.

---

⁹⁰ AKBARZADEH Shahram, 'Iran and the SCO: Ideology and Realpolitik in Iranian Foreign Policy'- Australian Journal of International affairs, Taylor & Francis, Volume 69, 2014 - Issue 1/ Routledge publications, pp. 1-18, 88–103/ *Σημείωση: Η ιρανική εξωτερική πολιτική μετά το 1979 οχυρώθηκε, απορρίπτοντας τις ΗΠΑ και τη Σοβιετική Ένωση, πίσω από το σύνθημα 'Na sharghi, na gharbi, jumhourie Islami' («Δεν είναι ούτε ανατολική, ούτε δυτική, αλλά Ισλαμική Δημοκρατία»). Η αποτυχία της διεθνούς κοινότητας να επιλύσει την παρατεταμένη ισραηλινο-παλαιστινιακή διαμάχη απλώς χρησίμευσε για να τονίσει την αδικία της παγκόσμιας τάξης στα «μάτια» του ιρανικού καθεστώτος.

⁹¹ FERUZA Jani, "Relations between Iran and Central Asia (Synopsis)", Fergana news agency, April 13th 2009 <http://enews.fergananews.com/article.php?id=2520>

Στενότεροι δεσμοί υπάρχουν μεταξύ Ιράν και Τουρκμενιστάν⁹² κυρίως λόγω γεωγραφικής εγγύτητας (κοινά σύνορα και ακτογραμμή στην Κασπία θάλασσα), αλλά και λόγω της σημαντικής βιομηχανικής συνεργασίας (πάνω από εκατό ολοκληρωμένα ή υπό κατασκευή έργα στο Τουρκμενιστάν με την ιρανική βοήθεια)*. Ιράν και Ουζμπεκιστάν από την άλλη πλευρά, δε διατηρούν και τις καλύτερες δυνατές σχέσεις, καθώς η κυβέρνηση του Ουζμπεκιστάν φοβάται ότι ιρανική παρουσία στην Κεντρική Ασία θα μπορούσε να ενθαρρύνει την αναβίωση του εθνικισμού στο Τατζικιστάν και να οδηγήσει στη δημιουργία αποσχιστικών κινήσεων στη Bukhara και το Samarkand. Εντούτοις το εμπόριο μεταξύ των αυξήθηκε σημαντικά την τελευταία δεκαετία με προοπτικές συνεργασίας και σε άλλους τομείς. Σχετικά με τις διμερείς σχέσεις Ιράν και Κιργιστάν, αυτές θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως μάλλον «γλιαρές». Οι δύο χώρες έχουν ωστόσο υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας στους τομείς των μεταφορών, του εμπορίου και ορισμένες οικονομικές με δυνατότητα αναβάθμισης στο μέλλον. Τουναντίον, το Ιράν διατηρεί ισχυρότατους δεσμούς με το Αφγανιστάν. Στην προσπάθεια καταπολέμησης της τρομοκρατίας των Ταλιμπάν στην Kabul, το Ιράν ήταν επισήμως το πρώτο κράτος το οποίο βοήθησε ενεργά. Ακόμα και οι ΗΠΑ, εχθρός της Τεχεράνης, αναγνώρισαν ότι δίχως την ιρανική βοήθεια δε θα μπορούσε να αναχαιτιστεί το πρόβλημα της τρομοκρατίας στο Αφγανιστάν. Πλέον το Ιράν εργάζεται σύντονα για την αποκατάσταση της ισορροπίας και τον εκσυγχρονισμό του Αφγανιστάν, ενώ επενδύει επίσης σημαντικά ποσά στον τομέα των υποδομών, της υγειονομικής περίθαλψης, αλλά και της ασφάλειας (κατασκευή σημείων ελέγχου στα σύνορα, λήψη μέτρων, οργάνωση του τακτικού στρατού του Αφγανιστάν).

Συνοψίζοντας, το ενδιαφέρον του Ιράν για τον Οργανισμό εντείνεται κατά την προεδρία Mahmoud Ahmadinejad, ο οποίος προώθησε μια ρηξικέλευθη αντίληψη για τη φύση της σχέσης του Ιράν με τις ΗΠΑ και τη Δύση ευρύτερα⁹³. Κατά τη διάρκεια της προεδρίας του (2005-2013), η σημασία της SCO στην εξωτερική πολιτική του Ιράν αυξήθηκε. Για την Τεχεράνη άλλωστε, υπήρχε σημαντική συσχέτιση των γεωστρατηγικών συμφερόντων της Ρωσίας, της Κίνας και του Ιράν, και η SCO ήταν το όχημα για την προώθησή τους. Το Ιράν σαφώς επιδιώκει να ενταχθεί

⁹² Ibid/ *Σημείωση: Μάλιστα, όταν λίγο πριν την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, το Ιράν αντιμετώπισε τεράστια οικονομική κρίση και ο πληθυσμός βρέθηκε οριακά αντιμετώπος με τον κίνδυνο του λιμού, το Ιράν παρείχε εθελοντικά βοήθεια με την αποστολή υπολογίσιμων ποσοτήτων εμπορευμάτων στην περιοχή.

⁹³ AKBARZADEH Shahram, 'Iran and the SCO: Ideology and Realpolitik in Iranian Foreign Policy'- Australian Journal of International affairs, Taylor & Francis, Volume 69, 2014 - Issue 1/ Routledge publications, pp. 1-18, 88-103

στον Οργανισμό ως πλήρες μέλος, προκειμένου να εδραιώσει έτι περαιτέρω τους δεσμούς του με τα κράτη της περιοχής και να αποκομίσει οφέλη που θα αυξήσουν την επιρροή του στην κεντροασιατική γεωπολιτική σκηνή. Επιπλέον, η πλήρης ένταξη θα μπορούσε να εξασφαλίσει στο Ιράν μια πλατφόρμα εμπορικών και οικονομικών διασυνδέσεων με τα κράτη μέλη της SCO μετριάζοντας έτσι τον αντίκτυπο των οικονομικών κυρώσεων που έχουν επιβληθεί στο κράτος. Το Ιράν εντούτοις αιτήθηκε, ανεπιτυχώς, την πλήρη ένταξη στην SCO, πρώτα το 2008 και έπειτα το 2010^{94*}. Το 2010 μάλιστα, ο Οργανισμός συνέταξε ένα πλαίσιο κανόνων για την αποδοχή νέων μελών, το οποίο περιελάμβανε μια ρήτρα, η οποία εμπόδιζε τις χώρες που υπόκεινται σε κυρώσεις των Ηνωμένων Εθνών να είναι επιλέξιμες (αποκλείοντας αυτόματα το Ιράν).

---

⁹⁴ Ibid/ *Σημείωση: Η απόρριψη του Ιράν κατέδειξε μια σειρά βασικών αδυναμιών, τις οποίες η Τεχεράνη δεν ήταν προετοιμασμένη να υπερκεράσει. Πρώτον, ήταν η απροκάλυπτη στάση του Ιράν έναντι των ΗΠΑ που προκάλεσε ανησυχία στα κράτη-μέλη της SCO. Οι δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας δε συμμερίζονταν την ιρανική θέση ώστε να απεμπολίσουν τις καλές σχέσεις με τις ΗΠΑ (αγκάθι στις οποίες εντούτοις αποτελούν οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως καταλογίζονται στα κράτη αυτά από τις ΗΠΑ). Επιπλέον, ενώ η Ρωσία και η Κίνα επιδιώκουν να περιορίσουν την επιρροή των ΗΠΑ στην περιοχή, δεν επιθυμούν ορισδήποτε προκλήσεις. Σύμφωνα με μια άποψη, η πλήρης ένταξη του Ιράν θα μπορούσε να παρασύρει τον Οργανισμό σε έναν αγώνα μεταξύ Τεχεράνης και Δύσης. Σε κάθε περίπτωση, οι προσπάθειες του προέδρου Hassan Rouhani να επιτύχει μια νέα προσέγγιση, έστω σε επίπεδο διαπραγματεύσεων αρχικά με τη Δύση, αποτελούν ταυτόχρονα για το Ιράν πιθανή επανατροχιοθέτησή του στο δρόμο για την πλήρη ένταξη στην SCO.

4. Γεωπολιτικό υπόδειγμα τάσεων ανακατανομής ισχύος

Όπως διαπιστώσαμε έως τώρα, τα κίνητρα και τα συμφέροντα κάθε εταίρου είναι αρκετά πολύπλοκα και μερικές φορές αντιφατικά. *«Η SCO (...) είναι μια από τις πιο φιλόδοξες συνεισφορές στα συστήματα διακυβέρνησης διεθνώς, ενσωματώνοντας μια νέα δομή σχέσεων που απορρίπτει το δυτικό, εν πολλοίς αμερικανικό πρότυπο συγκρότησης διεθνών οργανισμών, και πάντως προάγοντας τη συνεργασία βασισμένη στις αρχές της εθνικής κυριαρχίας, της μη παρέμβασης στα εσωτερικά ζητήματα των μελών και της πολιτιστικής ποικιλομορφίας. Η αλληλεπίδραση με άλλους πολυμερείς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, είναι επίσης σημαντικός δείκτης της εμβέλειας και της δυναμικής του Οργανισμού»*, Alexander Cooley⁹⁵.

Διερευνώντας τις εξελίξεις ανά τομέα στο σημείο αυτό, να επισημάνουμε αρχικά ότι, στον οικονομικό τομέα, η Κίνα ήταν η πρώτη που πρότεινε τη δημιουργία μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών εντός της SCO έως το 2022 ⁹⁶, προωθώντας το ελεύθερο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Αυτή η πρόταση δεδομένου ότι έως τώρα η Κίνα είναι η μόνη χώρα που μπορεί να πωλεί προϊόντα χαμηλού κόστους ευρέως, θα μπορούσε πράγματι να αποτελέσει το «δούρειο ίππο» της κινεζικής διπλωματίας στα γειτονικά εν προκειμένω κράτη. Ίσως αυτός ήταν ο λόγος για τον οποίο η πρόταση αυτή έως τώρα δεν έχει γίνει αποδεκτή. Οπωσδήποτε η ύπαρξη ανισοτήτων μεταξύ των μελών μπορεί να επιβραδύνει την εξέλιξη ή να προκαλέσει σημαντικά προβλήματα στη συνοχή του Οργανισμού.

Σχετικά με τον ενεργειακό τομέα, υπάρχουν παράγοντες που θα μπορούσαν να ανατρέψουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των «δύο» (Κίνας- Ρωσίας). Η Κίνα είναι «πεινασμένη» για υδρογονάνθρακες, πράγμα που σημαίνει ότι χρειάζεται τεράστιες ποσότητες ορυκτών καυσίμων για την κάλυψη των θεμελιωδών ενεργειακών αναγκών της. Η Ρωσία, από την άλλη πλευρά, είναι υπερβολικά αυτοδύναμη σε κοιτάσματα υδρογονανθράκων. Στην πραγματικότητα, η μεγαλύτερη πρόκληση της Ρωσίας είναι να καταφέρει να εκμεταλλευτεί πλήρως τις δυνατότητές της στην αγορά ενέργειας. Έτσι, η εξίσωση της σταθερής και αυξανόμενης ζήτησης υδρογονανθράκων της

⁹⁵ SALTER M., YIN Y., ‘Analyzing Regionalism within International Law and Relations, the SCO as a “Grossraum”?’ , Oxford University Press, 2014, Chinese Journal of International Law, pp. 819-877

⁹⁶ "China mulls Free Trade Zone among SCO members",China Daily USA,September 3,2011 http://usa.chinadaily.com.cn/china/2011-09/03/content_13613474.htm

Κίνας και η αφθονία της Ρωσίας θα έδινε κανονικά το αποτέλεσμα μιας πολύ ισχυρής και πολυμερούς συνεργασίας στο συγκεκριμένο τομέα. Ωστόσο στην πραγματικότητα, οι «ενεργειακοί δεσμοί» Ρωσίας και Κίνας είναι περιορισμένοι. Διαπιστώνουμε επίσης ότι η Κίνα έχει συνάψει περισσότερες συμφωνίες για την ενέργεια με περιφερειακούς δρώντες, όπως το Ιράν και η Σαουδική Αραβία, παρά με τη Ρωσία*. Όσον αφορά μάλιστα το Ιράν φαίνεται να αποτελεί τον «άσσο στο μανίκι» της Κίνας για την εδραίωση ισχυρών περιφερειακών εμπορικών σχέσεων⁹⁷.

Ένας άλλος τομέας στον οποίο αποκλίνουν τα σινο- ρωσικά συμφέροντα είναι εκείνος της στρατιωτικής τεχνολογίας⁹⁸. Παραδοσιακά, η Κίνα εισάγει όπλα από τη Ρωσία, αν και το πρόβλημα είναι ότι τουλάχιστον από τη δεκαετία του '80 και έπειτα, η Κίνα άρχισε να αντιγράφει την τεχνολογία διαφόρων ρωσικών οπλικών συστημάτων. Ακριβώς ως ένδειξη της ανησυχίας της Μόσχας λοιπόν, βλέπουμε ότι οι Ρώσοι επιχειρούν να εξάγουν πλέον στην Κίνα μόνο συγκεκριμένα είδη όπλων και όχι την «ελίτ» του αμυντικού εξοπλισμού τους.

Το μείζον πρόβλημα που οφείλουμε να επισημάνουμε είναι το δημογραφικό⁹⁹. Ολόκληρη η ρωσική αραιοκατοικημένη περιοχή της Άπω Ανατολικής Σιβηρίας εποίκιζεται σταδιακά απο Κινέζους μετανάστες που εργάζονται και διαβιούν εκεί. Υπάρχει λοιπόν εντεινόμενη – μάλλον δικαιολογημένα- ρωσική ανησυχία ότι οι Κινέζοι δύνανται να αποτελέσουν την κυρίαρχη εθνοτική ομάδα στη ρωσική Άπω Ανατολή κατά τη διάρκεια των επόμενων δεκαετιών. Πιθανή δημογραφική υπεροχή στην περιοχή, μπορεί να καταστεί ο κύριος άξονας της Κίνας για την διεκδίκηση της Ανατολικής Σιβηρίας (και ολόκληρης της περιοχής του ποταμού Amur, καθώς και της Μαντζουρίας στη Βορειοανατολική Κίνα).

⁹⁷ "China floods Iran with cheap consumer goods in exchange for oil. With the Islamic republic increasingly cut off from global markets due to sanctions, Beijing is in a prime position to benefit", The Guardian, February 20 2013, 13:42 <http://www.guardian.co.uk/world/iran-blog/2013/feb/20/china-floods-iran-cheap-consumer-goods/>*Σημείωση:

Κινεζικές εταιρείες έχουν επίσης υπογράψει συμφωνίες με την Τουρκμενγκάζ, την μεγαλύτερη κρατική επιχείρηση φυσικού αερίου του Τουρκμενιστάν (το μόνο κράτος της Κεντρικής Ασίας, το οποίο δεν έχει προσχωρήσει στην SCO).

⁹⁸ FELGENHAUER Pavel, "RUSSIAN DEFENSE POLICY TOWARDS THE YEAR 2000", Sevodnya newspaper, Moscow, as seen on July 10 2016, <http://www.fas.org/nuke/guide/russia/agency/Felg.htm>

⁹⁹ ZEIHAN Peter, "Analysis: Russia's Far East turning Chinese", abc news, as seen on July 14 2016, <http://abcnews.com/International/story?id=82969&page=1>

Επιπλέον υπάρχουν και ορισμένες γεωπολιτικές πτυχές που θα μπορούσαν να επισκιάσουν τις σινο- ρωσικές σχέσεις. Διαπιστώσαμε ήδη ότι οι δύο χώρες εφήρμοσαν πολιτική προσέγγισης από τα μέσα της δεκαετίας του '80, διευθετώντας κυρίως τις διασυνοριακές τους διαμάχες¹⁰⁰. Ωστόσο, ο ποταμός Amur- ο οποίος αυτή τη στιγμή προσμετράται ως ρωσικό έδαφος- υπήρξε πάντοτε σημείο προστριβών μεταξύ των, αφορμή αποτελούν κυρίως δύο νησιά –σημαντικά για οικονομικούς και στρατηγικούς λόγους- κατά μήκος του ποταμού. Εν τέλει η Ρωσία υπέγραψε συμφωνία με την Κίνα, σύμφωνα με την οποία παραιτείται πλήρως από το ένα νησί και κατά το ήμισυ από το δεύτερο, τερματίζοντας -κατά πάσα πιθανότητα- την τελευταία εδαφική διαμάχη με την Κίνα. Οι Κινέζοι χαιρέτισαν αυτή τη συμφωνία, αναφέροντας ότι αυτό πρέπει να αποτελέσει ένα παγκόσμιο παράδειγμα για την επίλυση διεθνών διαφορών. Ωστόσο, ίσως αυτή ήταν μια «απεγνωσμένη» κίνηση της Μόσχας με σκοπό να αποφύγει περαιτέρω κλιμάκωση των κινεζικών απαιτήσεων.

[Στους συνημμένους *Χάρτες 9 και 10* απεικονίζεται ο ποταμός Αμούρ (Amur).]

Εν πάση περιπτώσει, αυτό που πραγματικά αποτελεί απόδειξη της διαρκώς αυξανόμενης εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο χωρών, είναι η υπογραφή συμφωνίας για τη δημιουργία της -κατευθυνόμενης από της Ρωσία- Ευρασιατικής Οικονομικής Ένωσης (ΕΟΕ) και της -κατευθυνόμενης από την Κίνα- πρωτοβουλίας για τους Νέους Δρόμους του Μεταξιού (OBOR- One Belt One Road / BRI- Belt Road Initiative). Για την Κίνα, η ρωσική υποστήριξη στην Κεντρική Ασία προσφέρει πολλαπλά πλεονεκτήματα¹⁰¹. Η ρωσική γνώση της περιφερειακής δυναμικής μπορεί να μεταφρασθεί σε άρση πολλών εμποδίων για τα έργα της OBOR/ BRI, μειώνοντας το κόστος και μεγιστοποιώντας τα οφέλη. Οι κυρώσεις που επιβλήθηκαν στη Ρωσία από τις ΗΠΑ και την ΕΕ (ως συνέπεια της προσάρτησης της Κριμαίας και των συνεχιζόμενων επιθετικών ενεργειών στην ανατολική Ουκρανία), σε συνδυασμό με την κάμψη των τιμών του πετρελαίου, προκάλεσαν τεράστιες ζημιές στο ρωσικό εμπόριο και στις σχέσεις με την Ευρώπη και την Αμερική. Η Ρωσία λοιπόν άρχισε να εξετάζει την περιοχή Ασίας-Ειρηνικού ως έναν πίο βιώσιμο τρόπο να επεκτείνει τις αγορές της. Από την άποψη αυτή, η ένταξη στην BRI μπορεί να προσφέρει στην ΕΟΕ ένα προνομιακό κανάλι εμπορίου, παρέχοντας στη Ρωσία μια μοναδική

¹⁰⁰ YAO MA Kang , "The Dispute over Amur River between Russia and China and its implication", American University Washington DC, Spring 2004, <http://www1.american.edu/ted/amur.htm>

¹⁰¹ <https://thediplomat.com/2018/01/the-geopolitics-of-the-beijing-moscow-consensus/>

ευκαιρία να ενισχύσει τη στρατηγική της στην Ανατολή. Αυτή η αμοιβαία αλληλοδιείσδυση στις περιοχές γεωπολιτικής επιρροής των δύο χωρών, σε μια φαινομενικά ισότιμη βάση, φαίνεται να καταδεικνύει μια σχέση που χαρακτηρίζεται από συμμετρία, συμπληρωματικότητα και αμοιβαιότητα.

Ο Οργανισμός στα είκοσι πλέον έτη λειτουργίας του, μπορεί να θεωρηθεί ως μια διαρκώς εξελισσόμενη οντότητα, η οποία αντανακλά την εξίσου διαρκώς μεταβαλλόμενη δυναμική της περιοχής της Κεντρικής Ασίας. Στα πλαίσια της εξελικτικής ικανότητας του Οργανισμού εντάσσεται και η «προσαρμογή» του στα κελεύσματα των καιρών. Μεταξύ άλλων, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, η Γραμματεία του Οργανισμού, είναι έτοιμη να υποβάλει το σχέδιο «SCO Cooperation Concept στον τομέα της ψηφιοποίησης»¹⁰², για την ευρεία χρήση ψηφιακών τεχνολογιών αλλά και για την εφαρμογή μέτρων για την κυβερνοασφάλεια κατά των κυβερνοεπιθέσεων*.

Επιπροσθέτως, αποδεικνύοντας τα «ανταντακλαστικά» τους, τα κράτη- μέλη του Οργανισμού, επ'αφορμής της παγκοσμίου επιδημιολογικής κρίσης, ενέκριναν σχέδιο δράσης για τη βιοασφάλεια και την επιδημιολογική ευημερία¹⁰³. Το σχέδιο συμφωνήθηκε να συντονίσει τις προσπάθειες για την ενίσχυση της εργαστηριακής ικανότητας και τη διεξαγωγή κοινής ερεύνες για την ανάπτυξη εμβολίων. Στο πλευρό του Ρώσου Υπουργού Εξωτερικών (δεδομένης της ρωσικής επί του παρόντος προεδρίας στον Οργανισμό), οι ομόλογοί του από την Κίνα, την Ινδία, το Καζακστάν, το Κιργιστάν, το Πακιστάν, το Τατζικιστάν και το Ουζμπεκιστάν, επιβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους για την από κοινού λήψη μέτρων για την καταπολέμηση της πανδημίας (COVID-19). Συναφώς, ο Γενικός Γραμματέας της SCO για την τρέχουσα περίοδο, Vladimir Imamovich Norov, υπογράμμισε πρόσφατα ότι, η αλληλεγγύη και η αμοιβαία υποστήριξη μεταξύ των κρατών- μελών του Οργανισμού θα συνεχιστούν με αμείωτη ένταση. Προβλέπεται μάλιστα και πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ της SCO και των σχετικών διεθνών οργανισμών, συμπεριλαμβανομένου του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ). *«Τα κράτη μέλη έδειξαν υψηλό επίπεδο αλληλεγγύης. Έλαβαν αμέσως πληροφορίες σχετικά με την απειλή και έλαβαν τα*

¹⁰² <http://eng.sectsc.org/news/> *Σημείωση: Τη σημασία της κυβερνοασφάλειας εξήρε πάντως και ο Υπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας Sergey Lavrov σε άρθρο του τον περασμένο Σεπτέμβριο, με τίτλο 'Global Cybersecurity and Russia's International Initiatives on Combating Cybercrime'.

¹⁰³ astanatimes.com/2020/05/sco-member-states-stand-for-collective-efforts-in-fight-against-pandemic/ By Zhanna Shayakhmetova, 14 May, 2020

κατάλληλα προληπτικά μέτρα λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία της Κίνας»¹⁰⁴, δήλωσε μεταξύ άλλων ο Νογόν. Υπό του κινδύνου πιθανούς επισιτιστικής κρίσης ως μία από τις αναμενόμενες συνέπειες της πανδημίας, ο Γενικός Γραμματέας ζήτησε να ενισχυθεί η συνεργασία για τη διασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας και πρότεινε να αναπτυχθεί ένα Σχέδιο Δράσης για την Ασφάλεια των Τροφίμων. Σημειωτέον ότι η προγραμματισμένη Σύνοδος Κορυφής για τον Ιούλιο 2020, στην Αγία Πετρούπολη, η οποία θα πραγματοποιείτο ταυτόχρονα με τη σύνοδο της ομάδας κρατών BRICS (αποτελώντας κατ' αυτό τον τρόπο την μεγαλύτερη πολυμερή διεθνή συνάντηση στη Ρωσία τα τελευταία χρόνια), ανεβλήθη λόγω της πανδημίας του ιού Covid-19. Το Κρεμλίνο σε συνεργασία με τη Γραμματεία του Οργανισμού ανακοίνωσε ως νέα ημερομηνία για τη Σύνοδο Κορυφής του Οργανισμού την 30^η Νοεμβρίου¹⁰⁵. Δεδομένων των συγκυριών η 20^η τηλε-Διάσκεψη «έλαβε χώρα» στην Ινδία, η οποία παραλαμβάνει και την προεδρία της SCO προωθώντας παράλληλα και νέους άξονες συνεργασίας.

---

¹⁰⁴ Ibid

¹⁰⁵ <https://economictimes.indiatimes.com/topic/SCO-summit>

Επίλογος

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι το γεωπολιτικό σκηνικό στην Κεντρική Ασία έχει αλλάξει ριζικά. Νέα σύνορα έχουν δημιουργηθεί μεταξύ των πρόσφατα ανεξαρτητοποιημένων κρατών της Κεντρικής Ασίας, ενώ τα δύο μεγαλύτερα κομμουνιστικά κράτη εκείνης της εποχής, η Ρωσία και η Κίνα χρειάστηκε να επανακαθορίσουν τις προτεραιότητές τους. Από ένα ασταθές καθεστώς ασφαλείας στις αρχές της δεκαετίας του '90, είναι ενδιαφέρον το πώς όλα αυτά τα κράτη που συμμετέχουν στην SCO είτε ως πλήρη μέλη είτε ως παρατηρητές έχουν επιλέξει να συνεργαστούν. Σίγουρα αυτό εν πολλοίς αποτελεί αποτέλεσμα της πολιτικής της Κίνας και της Ρωσίας να μην επιτρέψουν στις Ηνωμένες Πολιτείες να «σφετεριστούν» το κενό εξουσίας αυξάνοντας την επιρροή τους στην περιοχή μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ. Σταδιακά μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, το γενικότερο γεωπολιτικό ενδιαφέρον άρχισε να μετατοπίζεται από την Ευρώπη στην Ασία.

Στο ερώτημα γιατί η Κεντρική Ασία είναι τόσο σημαντική για τα δύο αυτά κράτη, η απάντηση βρίσκεται –πέρα από το προφανές, τα πλούσια κοιτάσματα υδρογονανθράκων που διαθέτει-στο γεγονός ότι η περιοχή αυτή αποτελεί το «μαλακό υπογάστριό» τους, το ρατσελιανό ζωτικό τους χώρο. Η Κεντρική Ασία, ευρισκόμενη στο άμεσο περιβάλλον τόσο της Κίνας όσο και της Ρωσίας, σε περίπτωση που ετίθετο υπό αμερικανικό έλεγχο θα συνιστούσε κατά κάποιον τρόπο περικύκλωση αμοφτέρων. Η SCO ξεκίνησε ως συλλογικός οργανισμός για την ασφάλεια, αλλά ταχύτατα επεκτάθηκε και σε άλλους τομείς, ξεπερνώντας ποικιλοτρόπως εμπόδια του παρελθόντος. Για παράδειγμα, η Κίνα δεν είχε ποτέ πραγματοποιήσει στρατιωτική άσκηση εκτός των συνόρων της. Αυτή ήταν ενδεικτικά μια σημαντική επιτυχία για μια νεοσυσταθείσα οργάνωση. Επιπλέον, η σινο-ρωσική ναυτική στρατιωτική άσκηση στην Κίτρινη Θάλασσα και μια ακόμη άσκηση, επίσης κοινή, που διοργανώθηκε κατά τη διάρκεια του 2013 στην Ιαπωνική Θάλασσα, αν και προκαλεί υποψίες κατά πόσον οι δύο εταίροι σχεδιάζουν κάτι μεγαλύτερο από την άποψη της στρατιωτικής συνεργασίας, φαίνεται μάλλον απίθανο να αποτελούν ένδειξη μετατροπής της SCO σε ένα νέο Σύμφωνο της Βαρσοβίας^{106*}.

¹⁰⁶ <https://thediplomat.com/2019/05/china-russia-conduct-first-joint-live-fire-missile-exercise-at-sea/> By Franz-Stefan Gady, May 08, 2019 / *Σημείωση: Η -για πρώτη φορά με πραγματικά πυρά- κοινή σινο-ρωσική ναυτική άσκηση, διάρκειας έξι ημερών με την επωνυμία Joint Sea 2019, διεξήχθη από τις 29 Απριλίου έως τις 4 Μαΐου στην πόλη- λιμάνι Qingdao, στην Ανατολική Θάλασσα της Κίνας και την Κίτρινη Θάλασσα. Όπως δήλωσε εκπρόσωπος

Αναμφίβολα, στα πλαίσια του Οργανισμού, οι σινο-ρωσικές σχέσεις έχουν φθάσει σε πρωτοφανές επίπεδο. Η συνεργασία τους με τους γείτονές τους στην Κεντρική Ασία εξελίσσεται ομοίως ανοδικά. Οποσδήποτε κάθε κράτος- μέλος διαδραματίζει το ρόλο του στην SCO, σύμφωνα με τη γεωπολιτική και οικονομική του δύναμη, με τη Ρωσία και την Κίνα να παραμένουν οι «ατμομηχανές» του Οργανισμού.

Διαπιστώθηκε ότι η SCO διαθέτει ευρεία ατζέντα μεσο-μακροπρόθεσμων στόχων και έχει διευρύνει σημαντικά το γεωγραφικό και θεματικό της πεδίο δράσης. Αν και τα δυτικά κράτη τείνουν να βλέπουν τις προκλήσεις ασφαλείας που θέτει η περιοχή κατά το μάλλον ή ήττον με σκεπτικισμό και ως αποτρεπτικό παράγοντα ανάμειξης, η «υψηλή» ηγεσία της SCO δεν έχει αναγκάσει τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, ούτε τα συνδεδεμένα με διάφορο του πλήρους- μέλους καθεστώς κράτη, να επιλέξουν μεταξύ «Δύσης ή Ανατολής»¹⁰⁷. Εφόσον το επιθυμούν μπορούν να συνάπτουν διμερείς σχέσεις και πάντως να σχεδιάζουν ανεξάρτητα και αυτόνομα την εξωτερική τους πολιτική. Και αυτό έχουν ήδη πράξει ορισμένα, όπως για παράδειγμα η Ινδία και η Τουρκία, οι οποίες έχουν ήδη συνάψει οικονομικούς δεσμούς με τη Δύση. Μεταξύ των λοιπών συνδεδεμένων κρατών με τον Οργανισμό, μόνο το Ιράν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «απομονωμένο». Αυτό πάντως που πρέπει να καταστεί ξεκάθαρο είναι η διαφορά μεταξύ των εννοιών της μεταρρύθμισης και του αναθεωρητισμού. Ο Οργανισμός δεν επιθυμεί να αλλάξει ριζικά τους υφιστάμενους διεθνείς κανόνες, αλλά φιλοδοξεί να τους προσαρμόσει στο μεταβαλλόμενο γεωπολιτικό περιβάλλον, ιδίως σε εκείνο του ζωτικού του χώρου. Στο βαθμό λοιπόν που η Ρωσία και η Κίνα επιδιώκουν να έχουν ρόλο στις εξελίξεις της διεθνούς καθεστηκίας τάξεως, η SCO ενισχύει και συμπληρώνει αυτό που μπορεί να επιτευχθεί μέσω της διμερούς συνεργασίας των.

Στο ερώτημα εάν θα μπορούσαμε να υποθέσουμε με ασφάλεια ότι οι αυξανόμενοι δεσμοί μεταξύ των κρατών της SCO θα συνεπάγονταν κάποια στιγμή στο μέλλον τη δημιουργία μιας ομοσπονδίας, μάλλον πιο πιθανό σενάριο αποτελεί η δημιουργία μιας ζώνης ελεύθερου εμπορίου με κοινό νόμισμα. Άλλωστε έχουμε ήδη αναφέρει την ύπαρξη συμφωνιών μεταξύ μελών της SCO

του κινεζικού υπουργείου Αμύνης, η άσκηση θα δώσει έμφαση σε «κοινές θαλάσσιες αμυντικές επιχειρήσεις», οι οποίες επικεντρώνονται στην «ενίσχυση της ικανότητας των δύο δυνάμεων να αντιμετωπίζουν από κοινού τις απειλές ασφαλείας στη θάλασσα».

¹⁰⁷ STEVENSON J. 'The evolution of the SCO', pp.1-4, Strategic Comments, Volume 24 Comment 19, Routledge Publications/ iiss.org/ stratcom ISSN: 1356-7888 Journal homepage: <http://www.tandfonline.com/loi/tstc20>, 2018

να διεξάγουν τις συναλλαγές τους στα εθνικά νομίσματά τους, και πάντως αποφεύγοντας το δολλάριο ή το ευρώ. Με τη δημιουργία της SCO η παγκόσμια γεωπολιτική σκηνή φαίνεται να έχει μετατραπεί σε πολυ-πολική. Οι ΗΠΑ έχουν μάλλον συνειδητοποιήσει ότι υπάρχουν περιοχές όπου δεν μπορούν πλέον να ασκήσουν καμία επιρροή ή έστω την επιρροή που θα επιθυμούσαν. Κίνα και Ρωσία, ενεργώντας ως πραγματικοί εταίροι, άσκησαν το δικαίωμα της αρνησικυρίας στη συνεδρίαση των Ηνωμένων Εθνών για την επιβολή κυρώσεων κατά της Συρίας, «προειδοποιώντας» παράλληλα εμμέσως τη Δύση να μην παρέμβει στην περιοχή. Σημειωτέον ότι Κίνα και Ρωσία έχουν σημαντικά συμφέροντα στην περιοχή· αμφότερες πωλούν οπλικά συστήματα και μάλιστα στην Tartus της Συρίας βρίσκεται η μεγαλύτερη ρωσική ναυτική βάση (ασφαλώς κρισιμότερη για τη ρωσική προβολή ισχύος στη Μεσόγειο). Από την άλλη πλευρά, η Κίνα είναι σε θέση να ανταγωνιστεί την αμερικανική υπεροχή σε κάθε τομέα-μαλλον πλην του στρατιωτικού. Θα μπορούσε πράγματι αυτή η διαρκής άνοδος της Κίνας να αναγκάσει τις ΗΠΑ να παρέμβει «προς αναχαίτιση»- αλλά με ποιόν τρόπο δύναται να εφαρμοσθεί μια τέτοια πολιτική μένει να διαπιστωθεί. Το σινο-αμερικανικό εμπόριο, παρά τις πρόσφατες διακυμάνσεις και παρά τα μέτρα αποκλεισμού προϊόντων που κατά καιρούς επιβάλλονται, εξακολουθεί να παραμένει ιδιαίτερα επικερδές, ανερχόμενο σε αρκετές εκατοντάδες δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως. Παρ'όλ'αυτά ο Οργανισμός παραμένει περισσότερο επικεντρωμένος στις διαδικασίες της οικοδόμησης σχέσεων παρά σε αποκομιδή συγκεκριμένων αποτελεσμάτων που δύναται να μετρηθούν με τα δυτικώς καθορισμένα πρότυπα αποτελεσματικότητας.

Στην Κεντρική Ασία το μείζον ερώτημα είναι ποιά από τις δύο δυνάμεις –Ρωσία ή Κίνα- θα ασκήσει τελικά τη μεγαλύτερη επιρροή στην περιοχή. Αν και διαφαίνεται ότι η Κίνα «κερδίζει έδαφος» στην ανατολική Σιβηρία και στον ποταμό Αμούρ, μέχρι στιγμής έχει κυρίως οικονομικές βλέψεις στο πλαίσιο της SCO. Η Ρωσία από την πλευρά της θέλει να είναι ικανή να προστατεύσει και να προωθήσει τα συμφέροντά της σε ολόκληρο τον κόσμο- ιδίως εν όψει όσων εξελίξεων θα επιφέρει η κλιματική αλλαγή στο βόρειο σύνορό της, δηλαδή στον Αρκτικό Ωκεανό. Μέχρι στιγμής, η SCO έχει αποδειχθεί ένα εξαιρετικό πλαίσιο για τη βελτίωση των σινο-ρωσικών σχέσεων. Ωστόσο, οι μακροπρόθεσμοι στόχοι τους είναι μάλλον αντικρουόμενοι. Η επιρροή της Ρωσίας στην Κεντρική Ασία είναι πια βαθιά ριζωμένη και η Κίνα ποτέ δεν ήταν σε ισχυρότερη θέση στην περιοχή. Ποιοί νέοι σχηματισμοί θα αλλάξουν και πάλι τα δεδομένα και ποιοί θα είναι οι νέοι βασικοί δρώντες στη γεωπολιτική σκακιέρα;

Εν πάση περιπτώσει, η περιφερειοποίηση που παρατηρείται στην Κεντρική Ασία δεν είναι το αντίθετο της παγκοσμιοποίησης, αλλά μάλλον αναπόσπαστο τμήμα της. Είναι δηλαδή το κύριο αποτέλεσμα του ευρύτερου γεωπολιτικού μετασχηματισμού, ο οποίος συντελείται στην περιοχή αυτή.

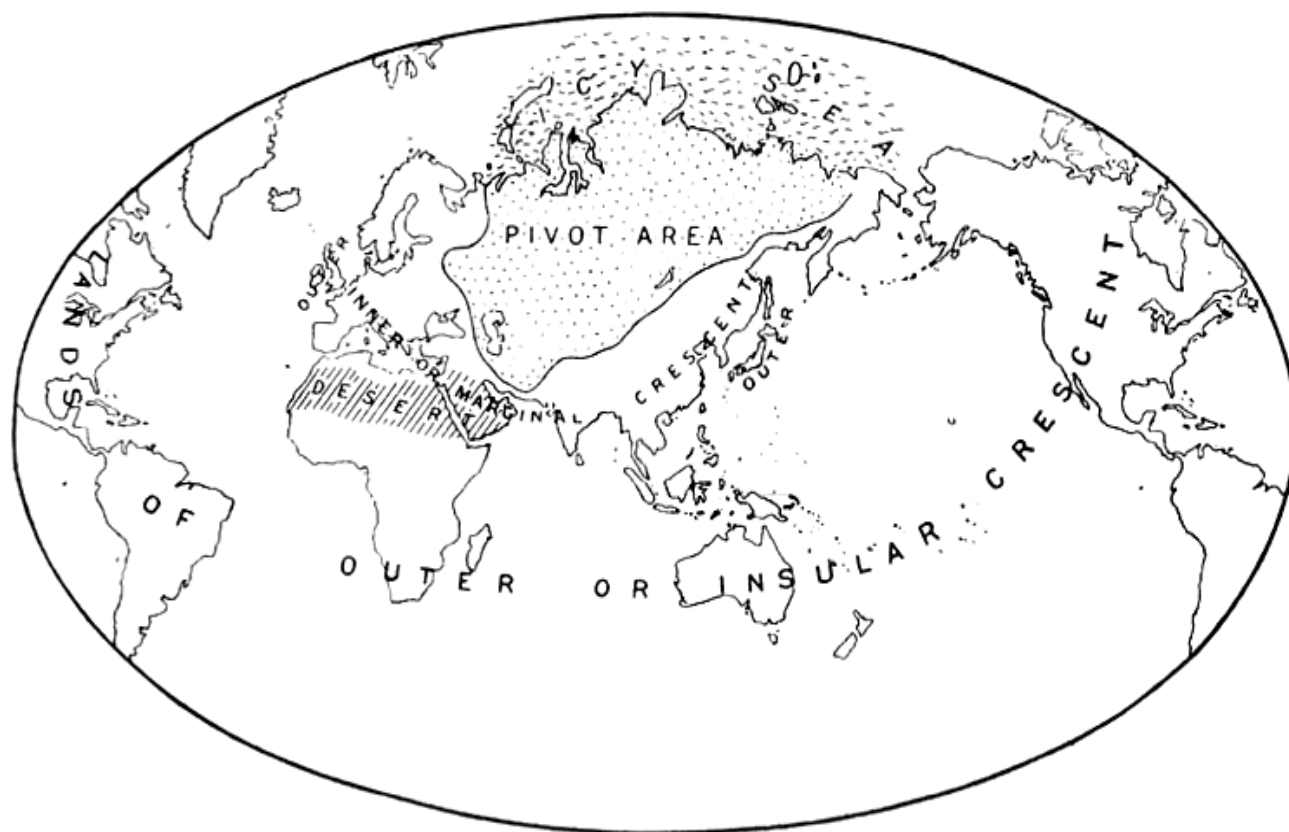
Εάν τελικά επιχειρηθεί η συγκράτηση της Κίνας από τις ΗΠΑ πιθανότατα αυτό θα οδηγήσει στο κλασικό παράδειγμα ηγεμονικής αντιπαλότητας. Ωστόσο πιθανή σινο-αμερικανική ηγεμονική αντιπαλότητα, θα επηρεάσει και τη Ρωσία καθώς και τις σινο-ρωσικές σχέσεις. Παράλληλα, αβέβαιες συνέπειες θα επιφέρουν οι προεξαγγελθείσες κυρώσεις της νέας αμερικανικής κυβέρνησης Biden εις βάρος της Ρωσίας, επ'αφορμής του ρωσικού αγωγού στη Βαλτική θάλασσα, εφόσον βέβαια υλοποιηθούν· εντούτοις αυτό δύναται να αποτελέσει αντικείμενο μελλοντικής διερεύνησης. Έχει πράγματι την απαιτούμενη ισχύ η SCO να αναχαιτίσει τη γεωπολιτική, οικονομική και στρατιωτική αμερικανική κυριαρχία; Με άλλα λόγια, το κρίσιμο ερώτημα είναι εάν θα παρακολουθήσουμε μια «ηγεμονική αντιπαλότητα» μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ όπως εκείνη που περιγράφεται από τον Θουκυδίδη στον Πελοποννησιακό πόλεμο της Σπάρτης εναντίον των Αθηνών, ή όπως αυτή της Ρώμης και της Καρχηδόνας, καθώς και ποιά θα είναι η θέση της Ρωσίας επ'αυτής. Εν τέλει, έχει το γεωπολιτικό ισοζύγιο, μετά το σχηματισμό της SCO, τη δυναμική να μετατρέψει το σύστημα σε εντελώς πολυπολικό ή μήπως για μια ακόμη φορά σε διπολικό;

Παράρτημα χαρτών

Χάρτης 1 (Πηγή: <https://www.silkroadbriefing.com>)

Χάρτης 2 (Πηγή: Eurasianet/ The SCO and the Mackinder Revival)

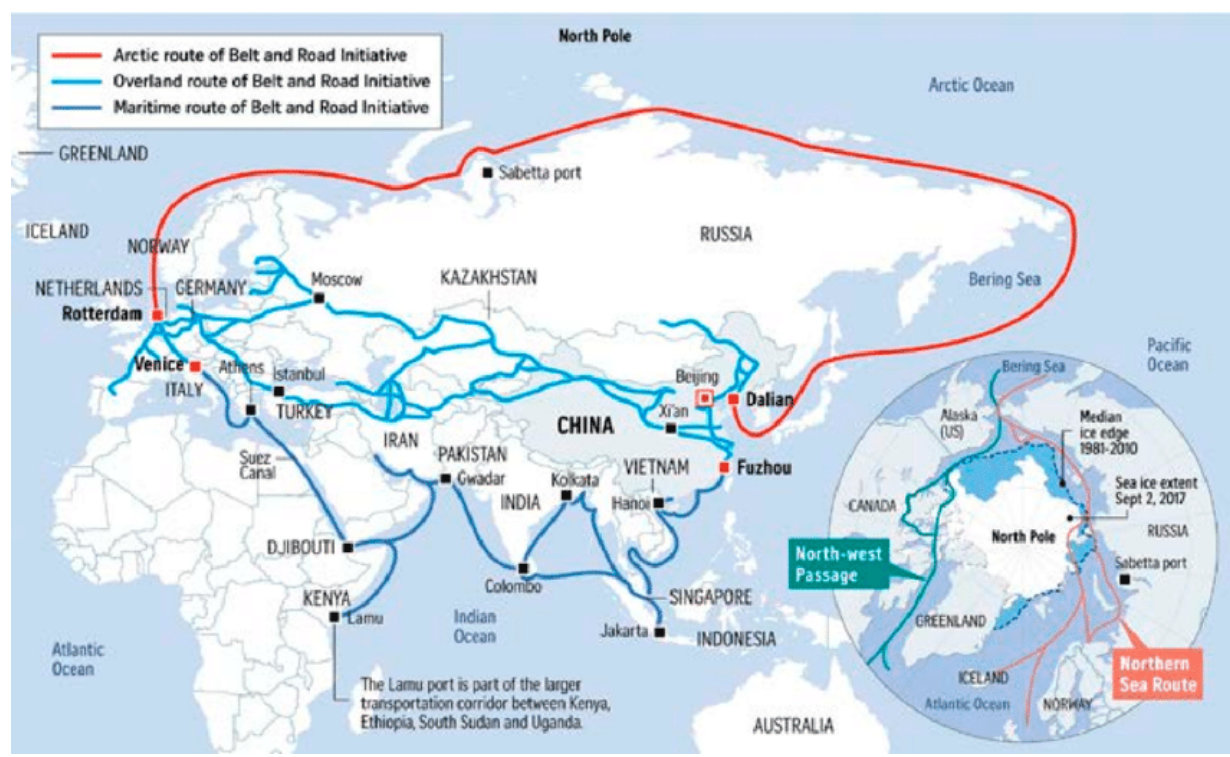
Χάρτες 3 και 4 (Πηγές αντίστοιχα: ResearchGate/ Location Map of the North Caucasus και The Economist/ Chechnya and Dagestan/ Islamists in Russia)

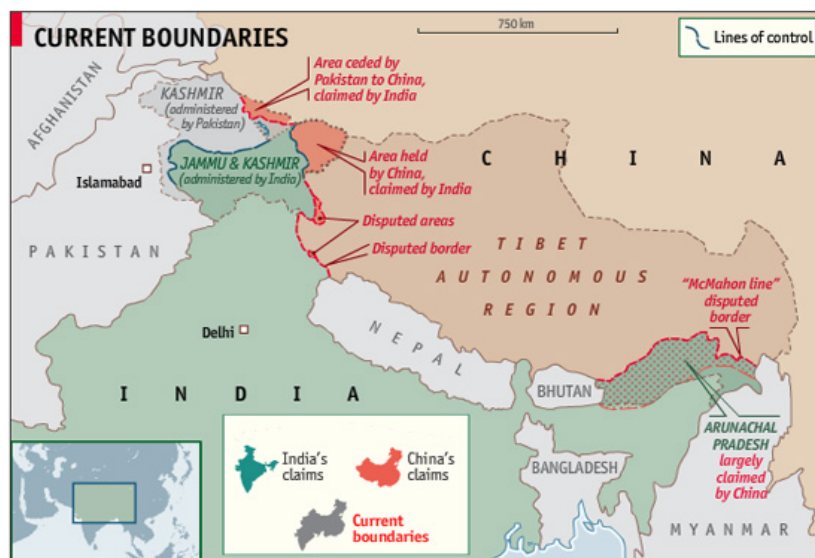
Χάρτης 5 (Πηγή: Britannica.com/ Xinjiang | autonomous region, China)

Χάρτης 6 (Πηγή: researchgate.net)

Χάρτες 7 και 8 (Πηγή: College of Asia and the Pacific/ Tibet Autonomous Region - CartoGIS Services Maps Online – ANU)

Χάρτες 9 και 10 (Πηγές αντίστοιχα: OpenEdition Journals/ The Amur River border, dighist.fas.harvard.edu)

Map 5 : Navigation

Sources : Sébastien Colin, "Confins sino-russes", in Michel Foucher (dir.), *Asies Nouvelles*, Belin, Paris, 2002, pp 331-333; Far Eastern Center for Economic Development, Vladivostok.

Βιβλιογραφία

- ΜΑΖΗΣ Ιωάννης Θ., Γεωπολιτικά ζητήματα στην Ευρύτερα Μέση Ανατολή και την Μεσόγειο, 2 τόμοι, Αθήνα: Λειμών, 2017-2018.
- ΜΑΖΗΣ Ιωάννης Θ., Μεταθεωρητική κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής: Το νεοθετικιστικό πλαίσιο, Αθήνα: Παπαζήσης, 2012.
- ΜΑΖΗΣ Ιωάννης Θ., Νεορεαλιστική προσέγγιση Θεωρίας Διεθνών Σχέσεων και Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση: Συγκλίσεις και αποκλίσεις, Αθήνα: Λειμών, 2019.
- Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν "ΗΛΙΟΥ".ΑΘΗΝΑΙ 1970, Τόμος 16, Σελίδες 775-776
- AKBARZADEH Shahram, ‘Iran and the SCO: Ideology and Realpolitik in Iranian Foreign Policy’- Australian Journal of International affairs, Taylor & Francis, Volume 69, 2014 - Issue 1/ Routledge publications, pp. 1-18, 88–103
- AMIN Samir, ‘Beyond US hegemony? Assessing the prospects for a Multipolar World’, 2006, World Bank Publishing, pp. 1-185
- ANTONOVA Natalia, ‘Siberians-the new separatists?’ The Moscow News, April 11 2011,<http://www.themoscownews.com/russia/20110411/188575092.html>
- BAILES Alyson J. K.,DUNAY Pál, GUANGAND Pan, TROITSKIY Mikhail , ‘The Shanghai Cooperation Organization’, SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) Policy Paper No. 17, May 2007,p.1-27, 45-58
- BIGNOL Yilmaz (Kocaeli University) , ‘Nationalism and Democracy in Post-Communist Central Asia- Asian Ethnicity’, Volume 5, Number 1, February 2004, Carfax publishing Taylor and Francis Group, pp.40-46
- BLAKKISRUD H., ROWE E.W., ‘Russia’s turn to the East- Domestic policymaking and regional cooperation’, Series Global reordering, 2018, Palgrave Macmillan, pp. 1-177
- BLANK Stephen, ‘The Strategic importance of Central Asia, an American View’, Strategic Studies Institute, Spring 2008,p.73-77
- CAU E., ‘Geopolitical implications of the BRI: the backbone for a New World Order?’, 2018 April, Contemporary Chinese political economy and strategic relations: an international journal, Vol.4, No1, pp.39-105

- CLARKE E Michael, 'Xinjiang and China's Rise in Central Asia, 1949-2009', Taylor & Francis, 2011, p.163-164
- COOLEY Alexander, 'Central Asia: a Political History from the 19th century to present', Asia Society as seen on the 10th of April 2017
- De HAAS M., Lieut. C. RNLA, 'The "peace mission 2007" exercises: the SCO advances', 2007, research paper, pp.1-12
- DAWISHA Karen and students of the Havighurst Colloquium at Miami University, Oxford, Ohio, 'Russian Politics Timeline 1999-2011', Oxford, OH: Havighurst Center, Miami University, p.28, 2011.
- DONGMEI Ouyang, 'The 9 joint military exercises under SCO framework', PLA Daily, December 6 2012, http://eng.chinamil.com.cn/special-reports/2012-06/12/content_4892903.html
- EMIRATES CENTER FOR STRATEGIC STUDIES AND RESEARCH, 'China, India and the United States – Competition for Energy Resources', 2009, pp.1- 612
- FELGENHAUER Pavel, 'Russian Defense Policy towards the year 2000', Sevodnya newspaper, Moscow, as seen on July 10, 2016, <http://www.fas.org/nuke/guide/russia/agency/Felg.htm>
- FILLINGHAM Zachary, 'China-India Relations: Cooperation and Conflict', Geopolitical Monitor, April 7 2013, <http://www.geopoliticalmonitor.com/china-india-relations-cooperation-and-conflict-4798/>
- FLETCHER Holly, BAJORIA Jayshree, 'The East Turkestan Islamic Movement (ETIM)', Council on Foreign Relations, July 31, 2008, <http://www.cfr.org/china/east-turkestan-islamic-movement-etim/p9179>
- FREDHOLM M., 'The SCO and Eurasian Geopolitics (New directions, Perspectives and Challenges)', 2013, SIPCAS Publications Nias Press, pp. 1-303
- FREIRE M.R., KANET R.E., 'Key players and regional dynamics in Eurasia- the Return of the "Great Game"', 2012, Palgrave Macmillan, pp.1-311
- GALYAMOVA V., 'Central Asian Countries and China: Managing the Transition', Ch. 14 in China- Central Asia Countries: making new partnership/ A rising China and its neighbors/ UK Paths International, Editor Hu Yali, 2008 March, Social Sciences Academic Press (China), pp.244-324

- HAO Li, 'China-Russia currency agreement further threatens U.S. Dollar', International Business Times, November 24 2010, <http://www.ibtimes.com/china-russia-currency-agreement-further-threatens-us-dollar-248338>
- KANET R.E., FREIRE M. R., 'Competing for influence, the EU and Russia in Post-Soviet Eurasia', 2012, Republic of Letters publishing, Dordrecht, pp. 1-9, 14-245
- LIN Christina, 'ISIS Caliphate meets China's Silk and Road Economic Belt', MERIA journal, winter ed. 2014, Vol.18, Issue 4, pp.1-14, 21-32
- LUKIN Alexander, 'The Shanghai Cooperation Organisation: What Next? Russia in Global Affairs', Vol.5, No.3, July-September 2007, p.140-147
- MAC FARQUHAR Roderick, '20th Century Chinese Timeline of Events, Perspectives on China', as seen on the 10th of April 2017
http://athome.harvard.edu/programs/macfarquhar/macfarquhar_timelineset.html
- MAZIS, Ioannis Th., Geopolitics, vol. I: Academic Dissertations 1983-2008, Athens: Leimon, 2016.
- MAZIS, Ioannis Th., Geopolitics, vol. II: Academic Dissertations 2009-2016, Athens: Leimon, 2016.
- NAHAR Snigdha, 'Sovereign Equality Principle in International Law' ,Global Politician,28 March 2008, <http://www.globalpolitician.com/default.asp?24351-international-law>
- NIBLOCK T., 'The SCO: structure and dynamics and the role of the Gulf States', Shanghai international studies- Institute of Arab and Islamic Studies/ UK, 2019, Routledge Publications, pp.1-21
- OGDEN Ch., 'China and India- Asia's emergent Great Powers', 2017, Polity editions, pp.1- 219
- PANTUCCI Raffaello ,PETERSEN Alexander, 'China and Central Asia in 2013', the Jamestown Foundation Publication: China Brief Volume: 13 Issue: 2 January 18, 2013
http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=40332&cHash=734a6e4544f563fb65d87ffdce73a63f#.Ue1wTkFA3nE
- RAZZOUK Nayla, 'Iran, Russia Replace Dollar With Rial, Ruble in Trade, Fars Says', Bloomberg, Jan 7, 2012 <http://www.bloomberg.com/news/2012-01-07/iran-russia-replace-dollar-with-rial-ruble-in-trade-fars-says.html>

- ROTAR Igor, 'The Growing Problem of Uighur Separatism', The Jamestown Foundation, China Brief Volume: 4 Issue: 8, as seen on April 10, 2017, <http://www.jamestown.org/single/>
- SACHDEVA G., 'Indian perceptions of the Chinese Belt and Road Initiative', SAGE Publications, Nehru University, 2018, pp.285-296
- SALTER M., YIN Y., 'Analyzing Regionalism within International Law and Relations, the SCO as a "Grossraum"?', Oxford University Press, 2014, Chinese Journal of International Law, pp. 819-877
- SILIN Y., KAPUSTINA L., TREVISAN I., DREVALEV A., 'The Silk Road Economic Belt balance of interests', 2018, Routledge Publications, pp. 293-315
- STEPHEN Aris, 'Eurasian Regionalism, the Shanghai Cooperation Organization', Critical Studies of the Asia Pacific Series, First published 2011 by Palgrave Macmillan, pp.1-224
- STEVENSON J. 'The evolution of the SCO', pp.1-4, 2018, Strategic Comments, Routledge Publications/ iiss.org/ stratcom ISSN: 1356-7888 Journal homepage: <http://www.tandfonline.com/loi/tstc20> Strategic Comments, Volume 24 Comment 19
- STUENKEL Ol., 'The BRICS and the future of global order', 2015, Lexington Books, pp. 1-213
- VERBITSKAYA Natalya, 'India must be Russia's number one priority', Russia & India Report, February 2013, http://indrus.in/economics/2013/02/20/india_must_be_russias_number_one_priority_22397.html
- WEITZ Richard, 'China what's next? Russia', The Diplomat, as seen on the 10th of April 2016, <http://thediplomat.com/whats-next-china/russia/>
- WILSON Jeanne L., 'Strategic Partners: Russian-Chinese Relations in the Post-Soviet Era', Sharpe Inc., June 2004, pp. 24-39
- YAO Kang, 'The Dispute over Amur River between Russia and China and its implication', American University Washington DC, Spring 2004, <http://www1.american.edu/ted/amur.htm>

- YORAM Evron, 'The challenge of implementing the BRI in the Middle East: connectivity projects under conditions of limited political engagement', 2019 January, SOAS University of London- the China Quarterly, pp.196-206
- ZEIHAN Peter, 'Analysis: Russia's Far East turning Chinese", ABC news, as seen on July 14 2016, <http://abcnews.go.com/International/story?id=82969&page=1>
- ZHANG Yu. 'The Evolution of China-Russia-US Triangular Relationship', Ch. 12 in 'China- Central Asia Countries: making new partnership/ A rising China and its neighbors/ UK Paths International, Editor Hu Yali, 2008 March, Social Sciences Academic Press (China), pp.244-324

APΘPA

- 'Central Asia and Islamic State: The Russian Connection. Impoverished and oppressed, Central Asian migrants to Russia make perfect targets for extremist recruiters, By Oppelaar Iris, March 08, 2017, <https://thediplomat.com/2017/03/central-asia-and-islamic-state-the-russian-connection/>
- 'China floods Iran with cheap consumer goods in exchange for oil. With the Islamic republic increasingly cut off from global markets due to sanctions, Beijing is in a prime position to benefit', The Guardian, February 20 2013, <http://www.guardian.co.uk/world/iran-blog/2013/feb/20/china-floods-iran-cheap-consumer-goods>
- 'China mulls Free Trade Zone among SCO members', China Daily USA, September 3, 2011 http://usa.chinadaily.com.cn/china/2011-09/03/content_13613474.htm
- 'Chronology Through Present, Russian History, The Post-Soviet Period 1991- , Bucknell University, as seen on the 10th of April 2017, <http://www.bucknell.edu/x20140.xml>
- 'India and Russia on the path to a free trade zone', Radio The Voice of Russia, as seen on April 30 2013, http://english.ruvr.ru/2013_04_30/India-and-Russia-on-the-path-to-free-trade-zone/
- 'Russia signs \$3bn arms deals with India', RT, December 24, 2012, <http://rt.com/business/russia-india-military-deal-736/>
- 'The path to Revolution' ,geographia.com, as seen on the 10th of April 2017, <http://www.geographia.com/russia/rushis06.htm>

- ‘The Issues Marginalization and exclusion’, International Campaign for Tibet, as seen on June 15, 2017, <http://www.savetibet.org/resources/all-about-tibet/the-issues/>

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ/ ΑΡΘΡΑ

- astanatimes.com/2020/05/sco-member-states-stand-for-collective-efforts-in-fight-against-pandemic/
- <https://economictimes.indiatimes.com/topic/SCO-summit>
- <http://eng.sectesco.org/news/>
- <https://www.eastasiaforum.org/2019/07/22/bilateralism-takes-the-lead-after-the-osaka-g20-summit/>
- <http://www.jamestown.org/programs/chinabrief>
- https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50349.htm
- <https://thediplomat.com/2019/06/the-shanghai-cooperation-organization-a-vehicle-for-cooperation-or-competition/>
- <https://thediplomat.com/2019/05/china-russia-conduct-first-joint-live-fire-missile-exercise-at-sea/>
- [https://thediplomat.com/2019/05/the-x factor-in-china-uae-relations-the-horn-of-africa/](https://thediplomat.com/2019/05/the-x-factor-in-china-uae-relations-the-horn-of-africa/)
- <https://thediplomat.com/2019/04/chinas-digital-silk-road-a-game-changer-for-asian-economies/>
- <https://thediplomat.com/2018/01/the-geopolitics-of-the-beijing-moscow-consensus/>
- <https://thediplomat.com/2016/09/chinas-terrorist-problem-goes-global/>
- <https://thediplomat.com/tag/china-terrorist-attacks/>
- <https://www.zerohedge.com/news/2017-12-07/new-great-game-moves-asia-pacific-indo-pacific>
- Official website of the Russian Presidency of BRICS: brics-russia2020.ru/.
- Official website of the Russian Presidency of the SCO: sco-russia2020.ru/.

